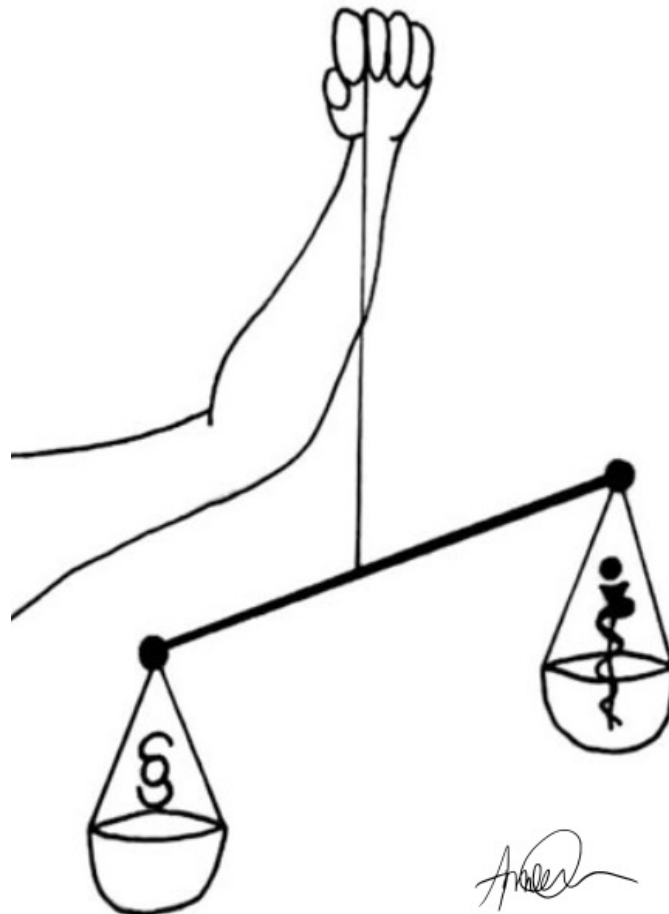

Straffrihed som følge af sindssygdom efter straffelovens § 16

Impunity as a result of mental illness according to section 16 of the Danish penal code

Gruppe:

Anna Bundgaard Christensen – studie nr. 20183169

Cathrine Kristensen – studie nr. 20183171

Vejleder:

Lektor Birgit Feldtmann

Aalborg Universitet

Titelblad

Uddannelsesinstitution: Aalborg Universitet

Uddannelse: Jura

Eksamen: Kandidatafhandling

Dansk titel: Straffrihed som følge af sindssygdom efter straffelovens § 16

Engelsk titel: Impunity as a result of mental illness according to section 16 of the Danish penal code

Retsområde: Straffelovens § 16

Afleveringsdato: 17. maj 2023

Vejleder: Lektor Birgit Feldtmann

Antal anslag: 163.561

Abstract

This thesis contains an illustration of the impunity of mental ill or insane offenders under section 16 of The Danish penal code. The exploration of the subject will cover which criteria must be met to achieve impunity according to section 16 of the penal code. Furthermore, the thesis will examine how these criteria are elucidated in case law. Lastly, it is desired to clarify what is emphasized by the courts in assessing the insanity criterion.

To answer the research question, the thesis will use preparatory legislative work and jurisprudence as a source of law. To supplement this, the thesis will use legal literature as inspiration. Especially the preparatory legislative work is relevant to understand the meaning behind the two criteria.

The first requirement is that the offender, at the time of the crime, must suffer from mental illness or conditions that must be equated with this. The second requirement is that the offender must be erratic/unpredictable due to insanity when committing the act.

Therefore, this thesis examines the jurisprudence of the court to find out when one meets the two criteria. The examination of the case law shows that it is forensic psychiatrists and the The Council of Forensic Medicine who determine the mental illness of the offender based on a mental examination. The courts follow this conclusion. Next, it is up to the courts to assess whether this mental illness has made the offender unpredictable at the time of the crime. It is thus up to the courts to assess in which cases impunity should be established. This assessment is often made based on an assessment of whether there is a connection between the committed crime and the mental illness. In this context, it is also explained that in cases of self-inflicted pathological intoxication, the courts can sentence the offender to imprisonment, when three criteria are met.

This thesis concludes that both criteria must be met for an offender to obtain impunity. The thesis can also conclude that it is the forensic psychiatrists who assess whether the insanity criterion is met. The criterion of unpredictability is assessed by the courts. Even though this competence belongs to the courts, the thesis's analysis shows that they do not always make an actual assessment but often simply ascertain the presence of insanity. Furthermore, the thesis' evaluation of case law has shown that the courts have not created a common thread for the application of The Danish penal code § 16, section 1, sentence 3. It appears from case law that the courts to some extents do not use The Danish penal code section 16, subsection 1, sentence 3 in the way that the legislator intended.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1	1
1.1 Indledning	1
1.2 Afgrænsning	3
1.3 Metode	4
Kapitel 2 - Anvendelsesområdet for STRFL § 16	9
2.1. Indledning	9
2.2 Baggrunden for straffelovens § 16 i et historisk perspektiv	9
2.3 Den nugældende § 16	11
2.4 Betingelser for straf efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.	12
2.4.1 <i>Sindssydomskriteriet</i>	13
2.4.1.1 § 16, stk. 1, 3. pkt.	17
2.4.2 <i>Utilregnelighedskriteriet</i>	18
2.5 Gerningstidspunktet	20
2.6 Retslægerådet	21
2.7 Mentalundersøgelsen	22
2.8 Foranstaltninger	23
Kapitel 3 - STRFL § 16 i praksis	26
3.1 Indledning	26
3.2 § 16, stk. 1, 1. pkt.	26
3.2.1 <i>Tilregnelig</i>	26
3.2.1.1 TfK2008.265.V	26
3.2.1.2 U.2016.328.Ø	29
3.2.2 <i>Utilregnelig</i>	32
3.2.2.1 U.2007.855.H.....	32
3.2.2.2 TfK2015.1032/2.V	35
3.2.2.3 U.1996.1460.H.....	39
3.2.3 <i>Delkonklusion</i>	42
3.2.4 <i>Patologisk rus</i>	45
3.2.4.1 18-10562/2020	45
3.2.5 <i>Delkonklusion</i>	50
3.3 § 16, stk. 1, 3. pkt.	51
3.3.1 <i>Omfattet</i>	51
3.3.1.1 U.2008.683/2.H.....	51
3.3.1.2 U.2000.2465.H.....	55
3.3.2 <i>Ikke omfattet</i>	60
3.3.2.1 U.2005.199.H.....	60
3.3.3 <i>Delkonklusion</i>	66
3.4 Den danske straffelovs regulering af straffrihed for sindssyge lovovertrædere i forhold til den norske regulering	67
Kapitel 4	70
4.1 Konklusion	70
4.2 Litteraturliste	73

Kapitel 1

1.1 Indledning

Der forekommer i dagens Danmark en særlig diskussion i relation til sammenspillet mellem den juridiske og den psykiatriske verden. Dette er særligt relevant i forhold til reguleringen af lovovertrædere, der på tidspunktet for gerningen har været i en tilstand af sindssygdom. I Danmark er det strafferetlige system kendetegnet ved, at gerningspersonen skal leve op til nogle specifikke kriterier for at ifalde strafansvar. Dette er blandt andet begrundet med, at det er særligt byrdefuldt at ifalde straf for overtrædelse af straffeloven (herefter STRFL), og det kan få store konsekvenser for både samfundet og det enkelte individ. Som altovervejende hovedregel er strafansvar betinget af, at gerningspersonen har overtrådt en straffebestemmelse og desuden har handlet med forsæt til den givne gerning. Derudover er det et kriterie, at gerningspersonen ikke må falde udenfor normalområdet for, hvad der kendetegner en almindelig sindstilstand. Dette betegnes tilregnelighed.¹ Man anerkender i dansk ret, at en eventuel gerningsperson kan anses for værende utilregnelig, og som følge heraf ikke skal ifalde strafansvar på lige fod med andre lovovertrædere. Dette er reguleret i STRFL § 16.

Sindssyge lovovertrædere har gennem tiden givet anledning til diskussion i udformningen af straffeloven og reglerne herom. Dette er særligt i relation straffrihed for sindssyge lovovertrædere, da dette område af strafferetten kræver et samarbejde med retspsykiatrien. Denne debat centrerer sig særligt omkring den psykiatriske rolle i vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen skal modtage almindelig frihedsstraf eller ej. Lægerne er tildelt en ikke uvæsentlig rolle i vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen var sindssyg på gerningstidspunktet. Denne vurdering foretages af en psykiater gennem en eller flere mentalundersøgelser af den relevante gerningsperson.² Der er på baggrund af diskussioner på området foretaget en § 16 undersøgelse i 2017, som er udformet af forskere fra Justitsministeriets Retspsykiatriske Klinik, Aalborg Retspsykiatriske Afdeling og Region Hovedstadens Psykiatri. Undersøgelsen viser blandt andet, at 2/3 af anbefalingerne i mentalundersøgelsen følges af domstolene.³ Undersøgelsen tydeliggør herved, at der ønskes at blive sat fokus på den retspsykiatriske

---

¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, s. 205f.

² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

³ Bock, Camilla. Brandt-Christensen, Mette. Gabrielsen, Gorm., m.fl. (2017). *§ 16-undersøgelsen*. Region Hovedstaden – Psykiatrien og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, s. 50.

rolle i forhold til den juridiske, og hvordan disse to skal vægtes i forhold til den endelige afgørelse af sindssygdом og straffrihed hos gerningspersonen.

Der var allerede under forarbejderne til den nye straffelov af 1930 diskussioner vedrørende straffrihed for sindssyge lovovertrædere. Man havde her særligt diskuteret udformningen og ordlyden af STRFL § 16.⁴ Den nugældende STRFL § 16, stk. 1 regulerer lovovertrædere, der har begået en gerning i en tilstand af sindssygdом, en tilstand der må ligestilles dermed eller mentalt retarderede i højere grad. Disse personer er straffri, såfremt den psykiske tilstand findes at have bragt gerningspersonen i en tilstand af utilregnelighed. Diskussionen ved lovændringen af 1930 centrerede særligt sig om, hvorvidt straffriheden skulle knytte sig direkte til det faktum, at gerningspersonen var sindssyg på gerningstidspunktet. Det såkaldte rent psykiatriske kriterium. Eller om der skulle åbnes op for, at domstolene har mulighed for at statuere almindeligt strafansvar på trods af denne sindstilstand.⁵ Man valgte at gå med sidste mulighed, og det er således dette, der kendetegner STRFL § 16, som vi kender den i dag. Det er i dag op til domstolene at vurdere, hvorvidt en sindssyg gerningsperson er utilregnelig i gerningsøjeblikket. Det er således dette utilregnelighedskriterie, som straffriheden følger af. Det er særligt interessant at bemærke, at man allerede under forarbejderne til straffeloven af 1930 var uenige om, hvor stor en andel den psykiatriske vurdering skulle udgøre. Der var betydelig tilslutning til idéen om, at man skulle knytte straffrihedsvirkningen direkte til tilstedeværelsen af sindssygdом.⁶ Denne tilgang stemmer i øvrigt overens med den retsstilling, som Norge har valgt i den norske straffelovs § 20.⁷ Diskussionen taler således ind i en næsten 100-årig lang debat mellem psykiatere og jurister. Det har siden 1930 været en kontinuerlig problematik, der løbende har givet anledning til små sammenstød. Ligesom det ses ved Betænkning nr. 667 af 1972, hvori Straffelovrådet foreslog, at der burde indføres et rent psykiatrisk kriterium, således at straffrihedsvirkningen blev knyttet direkte til en af de nævnte tilstande på gerningstidspunktet.⁸ ⁹ Straffelovrådets forslag blev dog ikke vedtaget, og STRFL § 16 består dermed med blandede kriterier.¹⁰ Diskussionen blev, som nævnt ovenstående, genoptaget i 2017 i § 16 undersøgelsen, der viser, at der fortsat er fokus på, hvor meget den

---

⁴ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*. Det juridiske laboratorium ved Københavns Universitet, s. 11, spalte 2.

⁵ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 11, spalte 2.

⁶ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 18, spalte 1 og 2.

⁷ LOV-2005-05-20-28, Lov om straff (straffeloven), LOV nr. 28 af 20/5/2005. Lovdata (2005), § 20.

⁸ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 11, spalte 2.

⁹ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*. Janssen-Cilag A/S, s. 144-150.

¹⁰ Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., LBK nr. 268 af 26/6/1975. Karnov Group (1975), s. 1f.

psykiatriske vurdering vægter i forhold til domstolenes kompetence.¹¹ Trods denne diskussion igennem de sidste mange år, har det oprindelige kriterium om en domstolsvurdering af utilregneligheden vundet indpas i det danske retssamfund.

Ovenstående har givet anledning til udformningen af denne kandidatafhandling, som vil undersøge anvendelsesområdet for STRFL § 16 samt vurderingen af utilregnelighedskriteriet ud fra følgende problemformulering:

“Hvilke kriterier skal være opfyldt for at falde ind under anvendelsesområdet af straffelovens § 16, stk. 1 i henhold til straffrihed, og hvordan belyses disse kriterier i retspraksis fra området? Det ønskes i denne sammenhæng belyst, hvad der lægges vægt på fra domstolene i vurderingen af utilregnelighedskriteriet.”

1.2 Afgrænsning

Kandidatafhandlingen inddrager løbende den diskussion, der har været mellem den retspsykiatriske og den juridiske verden vedrørende STRFL § 16. Det skal hertil bemærkes, at afhandlingen ikke tager stilling til eller undersøger rent psykiatriske aspekter i dets udformning, da det er en juridisk afhandling. Disse betragtninger vil løbende fremgå af afhandlingen, da de findes relevante til udformningen heraf og er uundværlige for forståelsen af sammenhængen mellem disse to områder. Betragtningerne vil lægges til grund og beskrives, men der vil ikke foretages en analyse eller yderligere gennemgang heraf. Det vil af den årsag være de juridiske problemstillinger, som vil fremgå af afhandlingen, og som danner grundlaget for analysen. Afhandlingen afgrænser sig således i dets hele fra at beskrive og analysere rent psykiatriske betragtninger eller teori.

Som nævnt under problemformuleringen omhandler afhandlingen STRFL § 16, stk. 1, men afhandlingen afgrænser sig til analyse af STRFL § 16, stk. 1, 1. og 3. pkt. STRFL § 16, stk. 1, 2. pkt. om mentalt retarderede i højere grad vil derfor ikke indgå i afhandlingens analyse af retspraksis. I denne forbindelse afgrænser afhandlingen sig desuden fra STRFL § 16, stk. 2 om mentalt retarderede i lettere grad, som således ikke vil blive inddraget i afhandlingen. Det skal hertil bemærkes, at STRFL § 16, stk. 1, 2. pkt. og stk. 2 kan fremgå enkelte steder gennem afhandlingen eller det udvalgt retspraksis, men der vil ikke foretages en stillingtagen hertil.

---

¹¹ Bock, Camilla. Brandt-Christensen, Mette. Gabrielsen, Gorm., m.fl. (2017). *§ 16-undersøgelsen*.

Afhandlingen afgrænses endvidere fra at redegøre uddybende for alle former for foranstaltninger, når en gerningsperson opnår straffrihed som følge af STRFL § 16, stk. 1. Det vil kort præsenteres, at der findes forskellige typer af foranstaltninger, hvorunder de relevante bestemmelser vil beskrives. Afhandlingen behandler ikke foranstaltningerne dybdegående gennem analysen, hvorfor disse kort vil fremgå flere steder uden en egentlig analyse heraf. Dette er særligt relevant at nævne, da der i forbindelse med straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1 ofte undersøges, hvorvidt en gerningsperson skal idømmes andre formålstjenlige foranstaltninger efter STRFL § 68. Denne del afgrænses afhandlingen fra, hvorfor foranstaltningerne ikke vil være et gennemgående tema gennem analysen, men blot nævnes løbende for kontekstens skyld.

Afhandlingen vil inddrage fremmed ret, mere specifikt norsk ret, for at illustrere den vedvarende diskussion om det rent psykiatriske kriterium og kompetencefordelingen. Ligeledes er norsk ret inddraget kort for at demonstrere, hvordan et andet nordisk land har valgt at opbygge deres straffrihedsbestemmelse som følge af sindssygdom. Afhandlingen vil inddrage den daværende norske straffelovs §§ 44-45, den nugældende § 20 og forarbejderne til § 20. Afhandlingen vil dog afgrænse sig fra at redegøre gennemgående for den norske straffelov og forarbejderne hertil, da der er tale om en kort perspektivering til den norske tilgang til gerninger begået af en gerningsperson i en mulig sindssygelig tilstand. Derfor inddrages ovenstående bestemmelser og forarbejder kun i begrænset omfang, da afhandlingen ikke har mulighed for dybdegående at redegøre for de daværende og nugældende bestemmelser, som inddrages. Dette begrundes med, at norsk regulering ikke er afhandlingens primære fokusområde.

1.3 Metode

Det er i denne kandidatafhandling den retsdogmatiske metode, som vil finde anvendelse til at beskrive og analysere det ovenfor nævnte problemfelt.¹² Den retsdogmatiske metode bidrager til at analysere og beskrive gældende ret, *de lege lata*, indenfor et juridisk område¹³, som i denne afhandling omhandler anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1. Gældende ret fastlægges ved at benytte retskilder, der inddeles i et retskildehieraki, som normalt opstilles således; grundlov, lov, bekendtgørelse og retspraksis.¹⁴ I denne afhandling benyttes loven, retspraksis, forarbejder, et cirkulære og retslitteratur. Retskilderne anvendes til at belyse anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1 og herunder opnå ny

---

¹² Munk-Hansen, Carsten. (2022). *Retsvidenskabsteori (3. Udgave, 1. oplag)*. Djøf Forlag, s. 211.

¹³ Munk-Hansen, Carsten. (2022). *Retsvidenskabsteori (3. Udgave, 1. oplag)*. Djøf Forlag, s. 211.

¹⁴ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 17.

viden indenfor området. Retsreglerne på området vil beskrives, og der vil præsenteres eventuelle usikkerheder omkring retstilstanden særligt omkring anvendelsesområdet for STRLF § 16, stk. 1, 3. pkt.¹⁵

Loven udgør den første retskildegruppe og er af den årsag også ofte udgangspunktet for løsningen af juridiske problemstillinger.¹⁶ Det gør sig ingen undtagelse til udformningen af denne afhandling. Afhandlingens udarbejdelse centrerer sig om STRFL § 16, stk. 1, hvorfor straffeloven selvsagt udgør den vigtigste retskilde for denne afhandling. Der foretages en dybdegående analyse af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1 med henblik på at fastlægge kriterierne heri ud fra relevant praksis på området sammenholdt med retslitteraturen. Loven er således fundamentet for udarbejdelsen af denne afhandling og nødvendig som retskilde.

Afhandlingen vil have et fokus på ændringen af straffeloven i 1930 og lovgivers hensigt og ønske med denne ændring samt senere ændringer af denne bestemmelse. Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven¹⁷ anvendes kort til at belyse den ændring, der skete i 1975 af STRFL § 16. Derudover anvendes Lov 1997-04-15 nr. 274 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v.¹⁸ kort til at belyse den sproglige ændring af STRFL § 16, stk. 1, der forekom i 1997. Det skal hertil bemærkes, at der blot er tale om ændringslove, hvorfor disse udelukkende indeholder ændringerne foretaget i henholdsvis 1975 og 1997.¹⁹ Disse ændringer er sammenfattet i Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 (Straffeloven).²⁰

Afhandlingens udarbejdelse tager sit udspring i relevant retspraksis på området. Retspraksis er det, der udgør afgørelser truffet af domstolene.²¹ Retspraksis skal i sammenspil med straffeloven udgøre fundamentet for udarbejdelse af afhandlingen. Kapitel 3 inddeles for overskuelighedens skyld i henholdsvis STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. og STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., hvorunder der er udvalgt i alt ni

---

¹⁵ Munk-Hansen, Carsten. (2022). *Retsvidenskabsteori (3. Udgave, 1. oplag)*. Djøf Forlag, s. 211f.

¹⁶ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 23.

¹⁷ Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., Lov nr. 268 af 26/6/1975. Karnov Group (1975).

¹⁸ Lov 1997-04-15 nr. 274 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v., Lov nr. 274 af 15/4/1997. Karnov Group (1997).

¹⁹ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 35.

²⁰ Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 (Straffeloven), LOV nr. 1360 af 28/9/2022. Karnov Group (2022).

²¹ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 61.

domme. De udvalgte domme udgør; TfK2008.265.V, U.2016.328.Ø, U.2007.855.H, U.1996.1460.H, 18-10562/2020, U.2008.683/2.H, U.2000.2465.H, TfK2015.1032/2.V og U.2005.199.H.

18-10562/2020 er indhentet gennem aktindsigt hos Retten i Aalborg, hvorfor det udelukkende er rettens nummer, der er angivet. Denne vil i øvrigt være vedhæftet afhandlingen som bilag.²² Det skal hertil bemærkes, at det ikke har betydning for dommens retskildeværdi, at denne ikke er offentliggjort.²³ De resterende domme er indhentet gennem adgang til Karnov Group.²⁴

De angivne domme er særligt udvalgt ud fra deres relevans i forhold til besvarelse af problemformuleringen. Der er ved udvælgelsen af retspraksis på området taget højde for både at belyse STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. og STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. De udvalgte domme belyser alle forskellige problemstillinger i relation til at belyse anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 1. og 3. pkt. bedst muligt. Hertil skal det nævnes, at afhandlingen behandler fænomenet patologisk rus for sig, og der forekommer således også en individuel delkonklusion i forlængelse af denne. Denne opbygning er lavet for overskuelighedens skyld, da der er tale om et særligt område indenfor STRFL § 16, stk. 1. Derudover skal det bemærkes, at der udelukkende er medtaget retspraksis efter lovændringen i 1975 i kapitel 3, da det er denne ordlyd af STRFL § 16, der analyseres i denne afhandling sammenholdt med de sproglige ændringer i 1997. Der er endvidere taget højde for at udvælge retspraksis fra forskellige instanser, herunder særligt afgørelser afsagt af Højesteret. Afhandlingen har særligt udvalgt afgørelser fra Højesteret, da disse er med til at skabe forståelse for retsområder, som ellers kan fremstå uklare. Ligeledes bidrager Højesterets afgørelser til at skabe ensartethed for retspraksis og sikre retsudviklingen.²⁵

Foruden retspraksis anvendes endvidere forarbejder til udarbejdelse af afhandlingen. STRFL § 16 er en bestemmelse, som har undergået en del forandringer gennem tiden, hvorfor fastlæggelse af anvendelsesområdet af denne suppleres af oplysninger gennem et subjektivt øjemed. Den subjektive fortolkning af forarbejderne bidrager til en forståelse af lovgivers hensigt med reguleringen, hvilket giver en forståelse af, hvordan STRFL § 16 skal anvendes i praksis.²⁶ Der bliver i denne forbindelse anvendt Betænkning nr. 667 af 1972 afgivet af Straffelovrådet.

---

²² Se bilag nr. 3.

²³ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 66.

²⁴ Karnov Group (ingen dato). <https://pro.karnovgroup.dk/b/areas/karnov-online>. Besøgt senest den 4. maj 2023.

²⁵ Danmarks domstole. (2020) Højesterets virksomhed.

²⁶ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 54-55.

Betænkning nr. 667 af 1972²⁷ benyttes i forhold til at fastlægge det historiske perspektiv for STRFL § 16, stk. 1, da denne bidrager med en forståelse for de overvejelser, man særligt gjorde sig i forhold til ændringerne af STRFL § 16 gennem tiden. Betænkningen belyser særligt den relevante diskussion, der har været i forhold til at indføre et rent psykiatrisk kriterium i bestemmelsen. Betænkningen har således bidraget med en forståelse for, hvorfor bestemmelsens ordlyd er, som den er i dag, og hvad man tidligere har haft et ønske om fra Straffelovrådets side.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle²⁸ er inddraget i denne afhandling for at belyse, i hvilke tilfælde en mentalundersøgelse bliver indhentet i forbindelse med en sags afgørelse. Derudover anvendes denne også til at beskrive foranstaltningmuligheder.

Et cirkulære besidder forskellige betegnelser, hvorunder meddelelse er en af dem. Et cirkulære er en generel tjenestebefaling fra en overordnet myndighed til en underordnet – et såkaldt over-/underordningsforhold. Der kræves ikke lovhjemmel til at udstede et sådant cirkulære, hvorfor det ikke udgør en del af retskildegruppen “loven”. Dette binder således ikke domstolene og forpligter som udgangspunkt udelukkende den underordnede myndighed, som i dette tilfælde udgør Anklagemyndigheden og politiet.²⁹ Det skal hertil bemærkes, at det normalt siges, at et cirkulære har en middelbar virkning. Dette betyder, at cirkulæret kan have en virkning i praksis, selvom det ikke er bindende for hverken domstolene eller den almindelige borger. Det udelukkes således ikke, at domstolene vil anvende et cirkulæres bestemmelser ud fra indretnings- og lighedssynspunkter.³⁰ Rigsadvokatmeddelelsen anvendes udelukkende som fortolkningsbidrag til udarbejdelse af denne afhandling.

Retslitteratur vil blive benyttet i et væsentligt omfang gennem udarbejdelsen af denne afhandling, da STRFL § 16 gennem tiden har givet anledning til flere faglige diskussioner, som findes relevante til besvarelsen af problemformuleringen. Derudover findes der flere nyttige beskrivelser af anvendelsesområdet for STRFL § 16 i retslitteraturen, som er udarbejdet på baggrund af relevante forarbejder og praksis på området. Det skal hertil bemærkes, at retslitteratur ikke betegnes som værende en egentlig retskilde, hvorfor disse ikke skaber ret ved domstolene.³¹ Den anvendte retslitteratur tjener derfor

---

²⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*.

²⁸ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136.

²⁹ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning* (2. Udgave, 1. oplag), s. 81f.

³⁰ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning* (2. Udgave, 1. oplag), s. 83.

³¹ Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning* (2. Udgave, 1. oplag), s. 81.

udelukkende som inspiration til udarbejdelsen af afhandlingen.³² Der anvendes i denne forbindelse både bøger, artikler og tidsskrifter, som alle bidrager til undersøgelse af problemformuleringen.

Slutteligt, er der anvendt en enkelt rapport med titlen “§ 16 undersøgelsen”.³³ Denne rapport er udarbejdet af forskere fra Justitsministeriets Retspsykiatriske Klinik, Aalborg Retspsykiatriske afdeling og Region hovedstadens psykiatri. Dette er supplerende materiale, som ikke anvendes til at underbygge den juridiske analyse. Rapporten anvendes udelukkende som inspiration til at illustrere afhandlingens problematik ud fra et statistisk synspunkt.

Der er udarbejdet et kort perspektiverende afsnit i relation til norsk strafferetlig regulering af straffrihed for sindssyge lovovertrædere. Der foretages ikke en egentlig komparativ analyse, men blot en kort sammenligning af relevant lovgivning mellem norsk og dansk strafferet. Dette er udarbejdet med henblik på kort af opridsse forskellene mellem to nordiske landes regulering af straffrihed for sindssyge lovovertrædere. Dette er med øje for, at disse to landes strafferetlige regulering generelt er kendetegnet ved at ligne hinanden.³⁴ Til udarbejdelsen af dette perspektiverende afsnit anvendes der den norske straffelov: Lov om straff³⁵ samt ændringsloven: Lov om endringer i straffeloven og straffeprocessloven mv.³⁶

---

³² Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*, s. 80.

³³ Bock, Camilla. Brandt-Christensen, Mette. Gabrielsen, Gorm., m.fl. (2017). *§ 16-undersøgelsen*.

³⁴ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*. Juridisk Institut, Aarhus Universitet, s. 21.

³⁵ LOV-2005-05-20-28, Lov om straff (Straffeloven), LOV nr. 28 af 20/5/2005. Lovdata (2005).

³⁶ LOV-2019-06-21-48, Lov om endringer i straffeloven og straffeprocessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakyndighet), LOV nr. 48 af 21/06/2019. Lovdata (2019).

Kapitel 2 - Anvendelsesområdet for STRFL § 16

2.1. Indledning

I kapitel 2 foretages der en gennemgang af STRFL § 16, stk. 1 fra både et historisk og et nutidigt perspektiv. Der vil endvidere foretages en dybdegående gennemgang af de to kriterier, der forefindes i STRFL § 16, stk. 1 – sindssygdomskriteriet og utilregnelighedskriteriet. Derudover foretages der en kortlægning af gerningstidspunktet samt tilstande efter gerningstiden. I denne relation er mentalundersøgelsen relevant, hvorfor der vil foretages en kort gennemgang heraf og i denne sammenhæng også Retslægerådets rolle. Slutteligt, præsenteres de foranstaltninger, der er til rådighed gennem blandt andet STRFL § 68.

2.2 Baggrunden for straffelovens § 16 i et historisk perspektiv

Retspsykiatrien i et juridisk og strafferetligt perspektiv går oprindeligt længere tid tilbage, end man forestiller sig. Danske Lov fra 1683 indeholdt to bestemmelser om psykisk afvigende personer.³⁷ Det var allerede dengang en stor opgave for jurister og læger at samarbejde om en lovdefinition, der ville give mening ud fra begge professioner, og som de juridiske dommere samtidig kunne benyttet i praksis. Disse to bestemmelser i Danske Lov blev benyttet af jurister og læger indtil 1866, hvor flere års arbejde med at forberede en ny straffelov endelig gav sit udslag.³⁸ Der blev i forbindelse med udarbejdelsen af straffeloven af 1866 nedsat en Kommission, som bestod af seks jurister. I den forbindelse blev det diskuteret, hvorvidt psykiatere og læger skulle have været inkluderet i dette. Man såede en tvivl ved at anskue læger og retslæge for at være identiske begreber, da man mente, at retslægerne skulle besidde en bestemt uddannelse og eksamen. Københavns Kommunehospital blev det første betydningsfulde uddannelsessted for psykiatrien.³⁹ Dette viser første spadestik til at anerkende retslægerne som værende et særskilt begreb afsondret fra det almindelige lægebegreb, og man anerkender her, at det kræver særlig uddannelse og eksamen.

Med straffeloven af 1866 blev der skabt et retsgrundlag for regulering af psykisk afvigende lovovertrædere med den dagældende § 38:

---

³⁷ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 21.

³⁸ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 63f.

³⁹ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 64.

“Straffrie ere Handlinger, som foretages af Personer, der ere afsindige, eller hvis Forstandsevner ere enten saa mangelfuldt udviklede eller saa svækkede og forstyrrende, at de ikke kunne antages at være sig Handlingens Strafbarhed bevidst, eller som i Gjerningens Øjeblik manglede deres Bevidsthed.

*Forsaavidt der i saadan Anledning anlægges Sag, kan det i Dommen bestemmes, at der mod den Paagjældende skal træffes Sikkerhedsforanstaltninger, hvilke dog igjen ad Øvrighedsvejen kunne opæves, naar de efter indhentet Lægeerklæring ikke længere findes nødvendige.”*⁴⁰

Det var således ovenstående bestemmelse, som var grundlaget for retsafgørelser og for psykiatriske erklæringer, indtil ikrafttræden af den nye straffelov i 1933. Straffelovens § 16 af 1930 havde følgende ordlyd:

*“Straffri er Handlinger foretagne af Personer, der er utilregnelige paa Grund af Sindssygdom eller Tilstande, der maa ligestilles dermed, eller Aandssvaghed i højere Grad.”*⁴¹

Den nye straffelov blev til efter lang tids overvejelse og udarbejdelse af flere betænkninger gennem tiden. Betænkningen afgivet i 1923 banede vejen for vedtagelse af straffeloven i 1930.⁴² Anvendelsesområdet for den dagældende bestemmelse var til stor diskussion under forarbejderne til straffeloven af 1930. Uenighederne centrerede sig omkring, hvorvidt man obligatorisk skulle knytte straffrihedsvirkningen direkte til tilstedeværelsen af sindssygdom.⁴³ Det var særligt blandt psykiaterne, at der var et ønske om, at sindssygdom på gerningstidspunktet generelt burde medføre straffrihed.⁴⁴ Juristerne Carl Torp og August Goll, som sad i et udvalg under udarbejdelse af straffeloven af 1930, stod på psykiaternes side i spørgsmålet om et rent psykiatrisk kriterium.⁴⁵ Dette blev imidlertid ikke realiteten for den dagældende straffelovs § 16.

---

⁴⁰ Almindelig borgerlig Straffelov af 10. februar 1866. (1902) Th. Linds Efterfølgers Forlag.

⁴¹ Lov 1930-04-15 nr. 126 Borgerlig Straffelov LOV nr. 126 af 15/4/1930. Karnov Group (1930)

⁴² Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 128.

⁴³ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 18, spalte 1 og 2.

⁴⁴ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 129.

⁴⁵ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 130ff.

2.3 Den nugældende § 16

Ordlyden af STRFL § 16 fra 1930 fik lov at bestå i 45 år, før nye ændringer fik sit indtog på bestemmelsen. Grundstenen for ændringen af STRFL § 16 blev lagt i 1975 på baggrund af Betænkning nr. 667 af 1972 om de strafferetlige særforanstaltninger, hvori langt de fleste ændringer er taget fra. Forslaget om at indføre et rent psykiatrisk kriterium blev igen ikke taget til følge trods et forslag herom fra Straffelovrådet.⁴⁶ Den nye version af STRFL § 16 gjorde bestemmelsen længere, da lovgiver, efter Straffelovrådets anbefaling, ophævede den daværende STRFL § 18. Den daværende STRFL § 18 om sindssygdom som følge af rusmiddelindtagelse blev i stedet en del af STRFL § 16.⁴⁷ Dette betød, at såfremt gerningspersonen havde været i en tilstand af sindssygdom grundet indtagelse af rusmidler og/eller alkohol, kunne denne være omfattet af STRFL § 16.⁴⁸ Der blev endvidere tilføjet muligheden for alligevel at pålægge straf, såfremt særlige omstændigheder talte herfor, når det drejer sig om en forbigående sindssygelig tilstand som følge af indtagelse af rusmidler.⁴⁹ Dette skete med udgangspunkt i, at det ikke skulle være umuligt at påføre en gerningsperson et strafansvar, hvis denne tidligere havde været i en abnorm rustilstand, og at denne igen havde påført sig samme sindssygelige tilstand.⁵⁰ Slutteligt, blev bestemmelsen udvidet, da personer i en tilstand af åndsvaghed i lettere grad blev omfattet af STRFL § 16. Dette skete ved at tilføje stk. 2 til bestemmelsen.⁵¹ Bestemmelsens ordlyd blev følgende:

“§ 16. Personer, der på gerningstiden var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, eller åndsvaghed i højere grad, straffes ikke. Befandt gerningsmanden sig som følge af indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forbigående i en tilstand af sindssygdom eller i en tilstand, der må ligestilles hermed, kan straf dog pålægges, når særlige omstændigheder taler derfor.

---

⁴⁶ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 11, spalte 2.

⁴⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 12, spalte 1.

⁴⁸ Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., LBK nr. 268 af 26/6/1975. Karnov Group (1975), s. 1f.

⁴⁹ Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., LBK nr. 268 af 26/6/1975. Karnov Group (1975), s. 1f.

⁵⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 46, spalte 1.

⁵¹ Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., LBK nr. 268 af 26/6/1975. Karnov Group (1975), s. 1f.

Stk. 2. Personer, der befandt sig i en tilstand af åndssvaghed i lettere grad eller i en tilstand, som ganske må ligestilles med åndssvaghed, straffes ikke, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf.”⁵²

STRFL § 16 er sidenhen kun ændret én gang i 1997. Ændringerne var af rent terminologisk karakter, og bestemmelsens anvendelsesområde blev bibeholdt, som det allerede var.⁵³ Ændringerne havde primært fokus på begrebet “åndssvaghed”, som blev ændret til fordel for ”mental retardering”. Dette skete ud fra et hensyn om at skabe en modernisering af omtalen af mentalt handicap til et mere retvisende billede.⁵⁴ Denne modernisering var gennemgående i Lov af 1997-04-15 nr. 274⁵⁵, hvori flere bestemmelser modtog samme sproglige ændring. Dermed fik bestemmelsen sin nuværende ordlyd, som lyder:

“§ 16. Personer, der på gerningstiden var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, straffes ikke. Tilsvarende gælder personer, der var mentalt retarderede i højere grad. Befandt gerningsmanden sig som følge af indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forbigående i en tilstand af sindssygdom eller i en tilstand, der må ligestilles hermed, kan straf dog pålægges, når særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 2. Personer, der på gerningstiden var mentalt retarderede i lettere grad, straffes ikke, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf. Tilsvarende gælder personer, der befandt sig i en tilstand, som ganske må ligestilles med mental retardering.”⁵⁶

2.4 Betingelser for straf efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.

Der forefindes to kriterier i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., som afgør, hvorvidt gerningspersonen kan frifindes for straf. Det ene kriterie består i, at gerningspersonen på gerningstidspunktet skal lide af en sindssygdom eller en hermed ligestillet tilstand, jf. STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Derudover er der yderligere et krav om, at tilstanden skal medvirke, at gerningspersonen er utilregnelig i

---

⁵² Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., LBK nr. 268 af 26/6/1975.

⁵³ Mikkelsen, Jens Kruse. Holst, Nicolaj Sivan. (2022). *Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 Straffeloven*. (Karnovs noter), note 111.

⁵⁴ Mikkelsen, Jens Kruse. Holst, Nicolaj Sivan. (2022). *Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 Straffeloven*. (Karnovs noter), note 111.

⁵⁵ Lov 1997-04-15 nr. 274 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v., Lov nr. 274 af 15/4/1997.

⁵⁶ Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 (Straffeloven), LOV nr. 1360 af 28/9/2022. Karnov Group (2022).

gerningsøjeblikket, jf. STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.⁵⁷ Straffrihed kan således på baggrund af ordlyden i bestemmelsen udelukkende ske i tilfælde, hvor både utilregnelighed og sindssygdom er til stede.

Der vil i de nedenstående afsnit blive foretaget en dybdegående gennemgang af indholdet i STRFL § 16, stk. 1 og de enkelte elementer heri.

2.4.1 Sindssygdomskriteriet

Ovenstående historiske indblik beretter om, at det er et gammelt og meget kendt princip i strafferetten, at visse psykisk abnormale personer bør være straffri.⁵⁸ Vi har lige siden Danske Lov af 1683⁵⁹ reguleret dette i vores samfund, og vi har sidenhen bygget på denne bestemmelse, således den følger med tidens forståelse af begrebet sindssygdom.

I dag afspejles dette element i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., hvorefter straffriheden er betinget af, at gerningspersonen på gerningstidspunktet lider af en sindssygdom eller en tilstand, der må ligestilles hermed. Dette er som udgangspunkt hovedreglen i STRFL § 16, stk. 1, hvis anvendelsesområde primært kredser om handlinger begået i en tilstand af sindssygdom.⁶⁰ Straffriheden bygger på en forståelse af, hvad der må komme en sådan gerningsperson til last, som ikke har normale forudsætninger for at forstå omfanget af sine handlinger, og som måske ikke har mulighed for at agere indenfor det øvrige samfunds normer og regler.⁶¹

Begrebet sindssygdom er et lægeligt begreb, som også har givet anledning til flere diskussioner gennem tiden. Det er yderst relevant for forståelsen af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. at fastlægge, hvad begrebet dækker over. Begrebet sindssygdom anvendes synonymt med det psykiatriske begrebet psykose.⁶² Herunder henhører en række tilstande som skizofreni, bipolar affektiv sindslidelse med psykotiske symptomer, paranoide psykoser og organiske psykoser, herunder svær demens og psykose fremkaldt af indtagelse af rusmidler.⁶³ ⁶⁴ De psykotiske tilstande omfatter en forstyrrelse af både erkendelses- og følelsesmæssig art, hvorfor psykosebegrebet netop er et overbegreb,

---

⁵⁷ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 159.

⁵⁸ Waaben, Knud. (1999). *Strafferettens almindelige del – II. Sanktionslæren (4. Udgave, 1. oplag)*. København: Forlaget Thomson A/S, s. 111.

⁵⁹ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 21.

⁶⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*; s. 18, spalte 2.

⁶¹ Waaben, Knud. (1999). *Strafferettens almindelige del – II. Sanktionslæren (4. Udgave, 1. oplag)*, s. 111.

⁶² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

⁶³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

⁶⁴ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*; s. 20, spalte 1.

der rummer de ovenstående nævnte tilstande.⁶⁵ Ralf Hemmingsen har defineret psykose som: “(...) en tilstand, hvor patienten har mistet evnen til at teste virkelighedspræget af sine oplevelser, følelser, forestillinger og adfærd». ”⁶⁶ Det skal hertil kort nævnes, at mentalundersøgelserne benytter sig af udtrykket “en sindssygelig tilstand”, som betyder det samme som sindssygdom eller psykose.⁶⁷ Det forekommer således klart, at det er en lægelig vurdering, hvorvidt gerningspersonen var sindssyg i gerningsøjeblikket. Til vurderingen af dette benyttes i høj grad mentalundersøgelsen af den relevante gerningsperson samt oplysninger om vedkommendes generelle tilstand før forbrydelsen i sammenhæng med iagttagelser af vedkommendes adfærd efterfølgende. Der er således tale om en blanding af de objektive og subjektive kriterier.⁶⁸ Mentalundersøgelsen foretages efter retsplejelovens § 809.⁶⁹ Bedømmelsen af mentalundersøgelsen sker ofte i samråd med Retslægerådet.⁷⁰ Det afhænger således af de konkrete tilfælde i den enkelte sag, hvorfor der af den årsag ikke kan opstilles en almindelig regel i forhold til kravene til beviset for, at gerningspersonen har været sindssyg på gerningstidspunktet.⁷¹ Det antages, at den lægelige konklusion i almindelighed lægges til grund ved rettens afgørelse.⁷²

Det er ikke blot tilstedeværelsen af sindssygdom, der kan føre til straffrihed. Denne personkreds udvides til også at omfatte andre ligestillede tilstande. Dette er ikke en psykiatrisk klassifikation, men en juridisk udvidelse af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1.⁷³ Der er således tale om tilfælde, der ikke nødvendigvis kan kategoriseres efter den lægelige terminologi *sindssygdom*, men som alligevel skal nyde samme beskyttelse som disse tilstande. Der nævnes i denne forbindelse tilstande som; epileptisk tågetilstand, tiltagende demens efter alvorligt kranietraume og hypoglykæmisk tågetilstand for sukkersyge.⁷⁴ Som nævnt ovenstående har “tilstande, der må ligestilles hermed” fremgået af ordlyden af STRFL § 16, stk. 1 siden 1930. Man ønskede med denne udvidelse af anvendelsesområdet at modvirke en skarp grænsedragning mellem det psykiatriske begreb *sindssygdom* og andre

---

⁶⁵ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 258.

⁶⁶ Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*. Juristen, s. 1.

⁶⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 20, spalte 1.

⁶⁸ Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*, s. 1, spalte 1.

⁶⁹ Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655 (Retsplejeloven), LOV nr. 1655 af 25/12/2022. Karnov Group (2022).

⁷⁰ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

⁷¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

⁷² Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 20, spalte 2.

⁷³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

⁷⁴ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

ligestillede tilstande. Man åbnede derfor op for, at også mennesker uden konstateret sindssygdom i visse situationer kan opnå straffrihed, hvor det giver mening. Man argumenterede for, at denne udvidelse også ville gribe tilfælde af lige så indgribende sygelig forandring af en persons psykiske funktioner som sindssygdom, så psykiatere ikke var tvunget til i særlige tilfælde at skulle udvide selve sindssyge- eller psykosebegrebet.⁷⁵ På trods af disse argumenter mødte udtrykket kritik fra psykiatrisk side, da der er tale om et juridisk begreb, som psykiaterne på daværende tidspunkt ikke var bekendt med, og som ikke var en del af det psykiatriske vokabularium.⁷⁶ På trods af dette har udtrykket vundet sin genklang i den juridiske verden og består stadig i dag. Udtrykket har haft praktisk betydning gennem tiden, dog ses det hyppigere, at der afsiges straffrihed i domme med psykotiske tilstande.⁷⁷

Rusmidler er et område indenfor STRFL § 16, stk. 1, der har givet særlig anledning til spørgsmål gennem tiden. Dette er både i relation til tilregnelser og utilregnelighedsvurderingen.⁷⁸ Man kan inddele disse tilstande af påvirkning af rusmidler i henholdsvis alkohol og euforiserende stoffer. Det klare udgangspunkt i forhold til vurderingen af tilregnelighed er, at gerningspersoner, der på gernings-tidspunktet var påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer, ifalder almindeligt strafansvar. Straffriheden i disse situationer reguleres af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. og suppleres af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.⁷⁹ En gerningsperson der på gernings-tidspunktet er sindssyg og utilregnelig som følge af indtagelsen af rusmidler, er således også omfattet af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Såfremt man falder ind under denne kategori, vil man derfor som udgangspunkt opnå straffrihed. Der vil dog være situationer, hvor det ikke fører til straffrihed.⁸⁰

Alkohol er noget de fleste mennesker kender til eller kommer til at stifte bekendtskab med gennem livet. Det er de færreste, der kommer til at opleve den omtalte rustilstand udløst af alkoholen. Det er i denne sammenhæng særligt den patologiske rus, der er interessant. Den patologiske rus beskrives af Retslægerådet som en akut sindssygdom, der kan optræde i tilslutning til alkoholindtagelse.⁸¹ Den patologiske rus er karakteriseret ved at være: “(...) *en indgribende personlighedsændring indtil det totalt personlighedsfremmede og ved en pludselig indsættende og pludselig ophørende*

---

⁷⁵ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 29, spalte 1.

⁷⁶ Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*, s. 72.

⁷⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 31, spalte 1.

⁷⁸ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

⁷⁹ Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*, s. 2, spalte 1.

⁸⁰ Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*, s. 2, spalte 1.

⁸¹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 177, spalte 1.

bevidsthedsforstyrrelse af en sådan beskaffenhed, at der ikke består erindring for det, der er oplevet under tilstanden.”⁸² WHO beskriver endvidere patologisk alkoholrus i sit diagnosesystem således: “Pludselig indsættende aggressiv og ofte voldelig adfærd, som er utypisk for den pågældende i ædru tilstand, og som optræder meget hurtigt efter indtagelse af en mængde alkohol, som hos de fleste ikke ville fremkalde tegn på alkoholpåvirkning.”⁸³ De relevante faktorer i diagnosticeringen er således, hvorvidt der er tale om en adfærd, der normalt er fremmed for vedkommende og dertil også mængden af den indtagne alkohol. Dertil er det relevant at undersøge, hvorvidt der er forekommet tidligere lignende tilstande.⁸⁴ Den patologiske rus er forekommet i et fåtal af sager, men den er stadig repræsentativ i dansk retspsykiatrisk praksis.⁸⁵ Der kan i denne henseende eksempelvis henvises til U.1972.676.Ø. Dommen omhandler tiltalte på 25 år som i en patologisk rus udsatte en ældre kvinde for vold med døden til følge. Tiltalte udøvede yderligere vold mod en 15-årig kvinde og forsøgte at tiltvinge sig samleje med kvinden.⁸⁶ Det skal hertil bemærkes, at denne dom er afsagt inden ændringen i 1975, men at den stadig er relevant til forståelse af den patologiske rus som en straffrihedsgrund.

Euforiserende stoffer har mange ligheder til virkningen af alkoholrusen. Retslægerådet har i Betænkning nr. 667 af 1972 udtalt, at: “(...) der ved indtagelse af visse stoffer, herunder specielt LSD og andre hallucinogene forbindelser, hos nogle mennesker kunne udløses akut forløbende psykotiske reaktioner (hastigt forløbende sindssygdomme), hvor den pågældendes oplevelsesmåde og adfærd ændres totalt, og hvor det – oftest betinget af forbigående vrangideer og/eller hallucinatoriske oplevelse – kan komme til helt uforudseelige aggressive handlinger, herunder drab af tilfældige personer.”⁸⁷ Det er således karakteristisk for disse situationer, at gerningspersonens adfærd ændres markant som følge af akutte psykotiske reaktioner, der kan komme til udtryk som pludselige aggressive handlinger hos vedkommende. I praksis ses dette ofte hos personer, der er særligt disponible for sindssygdom.⁸⁸ Det forekommer således ofte i situationer, hvor gerningspersonen besidder andre psykiske afvigelser.⁸⁹ Det helt særlige ved disse situationer er, at tilstanden objektivt set forekommer selvforskyldt,

---

⁸² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 210f.

⁸³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 211.

⁸⁴ Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*, s. 3, spalte 1.

⁸⁵ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 211.

⁸⁶ U.1972.676.Ø, s. 1.

⁸⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 178, spalte 1.

⁸⁸ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 178, spalte 1.

⁸⁹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 211.

da de fleste gerningspersoner frivilligt har indtaget det euforiserende stof, hvorfor det kan forekomme absurd, at man i tilfælde kan opnå straffrihed herfor. Det er blandt andet ud fra disse betragtninger, at STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. er indført, hvorefter der gives mulighed for at idømme straf eller foranstaltning uanset.⁹⁰ Det omtales i forarbejderne, at det er særligt relevant, hvorvidt der foreligger tidligere tilfælde af lignende tilstanden hos gerningspersonen. Det vil i sådanne tilfælde kunne bebrejdes gerningspersonen, at denne på ny har bragt sig i en lignende situation vel vidende om det mulige udfald.⁹¹ Dette vil blive omtalt nærmere nedenfor.

2.4.1.1 § 16, stk. 1, 3. pkt.

Som ovenfor nævnt er den generelle indstilling, at personer påvirket af rusmidler stadig er omfattet af de almindelige regler om strafansvar.⁹² Hvis gerningspersonen imidlertid var sindssyg på gernings-tidspunktet, sker der som altovervejende hovedregel straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. åbner op for en undtagelse hertil, hvorefter man kan pålægge en sådan gerningsperson straf alligevel.⁹³ STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. omfatter forbigående sindssygdom grundet indtagelse af alkohol eller andre rusmidler, som gør, at gerningspersonen er kommet i en tilstand, der anses for at være så indgribende i vedkommendes personlighed, at der opstår en total personlighedsfremmed tilstand.⁹⁴ STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. indeholder tre kriterier, som gerningspersonen skal opfylde for at kunne idømmes straf; den sindssygelige tilstand skal være en følge af rusmiddelindtagelsen, tilstanden skal være forbigående og særlige omstændigheder skal gøre sig gældende.⁹⁵

STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. differentierer sig fra det resterende af bestemmelsen ved, at tilstanden hos gerningspersonen skal være forskyldt ved *indtagelse af alkohol eller andre rusmidler*. Der skal således være en direkte sammenhæng mellem indtagelsen af alkoholen og den sindssygelige tilstand.⁹⁶

---

⁹⁰ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 211.

⁹¹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 46, spalte 1.

⁹² Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*, s. 178.

⁹³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

⁹⁴ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 177.

⁹⁵ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209f.

⁹⁶ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

Der stilles ligeledes krav til, at tilstanden kun er *forbigående*, jf. STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Hvis tilstanden derimod er længerevarende, kan STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. ikke finde anvendelse. Selv i tilfælde hvor tilstanden skyldes misbrug af enten alkohol eller rusmidler.⁹⁷ Dette betyder også, at tilstande grundet længerevarende misbrug af alkohol eller rusmidler ikke kan være omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. og skal derfor bedømmes efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.⁹⁸

Slutteligt, er der kravet om de særlige omstændigheder, som typisk vil omhandle situationer, hvor gerningspersonen tidligere har bragt sig selv i en lignende tilstand grundet indtagelse af alkohol eller andre rusmidler.⁹⁹ Denne har derfor været bekendt med risikoen herfor.¹⁰⁰ I disse tilfælde kan gerningspersonen blive underlagt almindeligt strafansvar efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.¹⁰¹

2.4.2 Utilregnelighedskriteriet

Kriteriet om utilregnelighed hos gerningspersonen på gerningstidspunktet er et yderst relevant kriterie, da det er anden del af det, bestemmelsen kræver for at falde ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1. Det er således ikke nok blot at konstatere sindssygdom eller ligestillede tilstande hos gerningspersonen, på trods af at lige netop denne retsstilling har været oppe til diskussion flere gange gennem tiden. Navnlig hvorvidt man skulle basere straffriheden udelukkende på tilstedeværelsen af sindssygdom.¹⁰² Det er imidlertid ikke den vej, vi i Danmark har valgt at gå. Det er således op til domstolene at vurdere, hvorvidt gerningspersonen var utilregnelig i gerningsøjeblikket. Det betyder også, at straffriheden er knyttet til utilregnelighedskriteriet, som er et retligt kriterium. Domstolene har herved et forbehold i relation til at statuere strafansvar, på trods af at gerningspersonen lever op til de lægelige kriterier efter STRFL § 16, stk. 1.¹⁰³ Der er i lovgivningen ikke angivet bestemte kriterier for, hvornår gerningspersonen anses for værende utilregnelig, hvorfor STRFL § 16, stk. 1 åbner op for en videre fortolkning for domstolene.¹⁰⁴

---

⁹⁷ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 210.

⁹⁸ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 210.

⁹⁹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 211.

¹⁰⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 47, spalte 1.

¹⁰¹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 40, spalte 1.

¹⁰² Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 11, spalte 2.

¹⁰³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

¹⁰⁴ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 182.

Beslutningen om ikke udelukkende at statuere straffrihed på baggrund af den psykiatriske vurdering af gerningspersonen, bygger på et ønske fra lovgiver om, at en person i en tilstand af sindssygdom i visse situationer trods dette kan besidde evnen til at handle fornuftsmæssigt og opnå indsigt i selve situationen.¹⁰⁵ Det er dette selve tilregnelighedsvurderingen kredser om. Domstolene har i tidligere retspraksis formuleret, at der ikke foreligger en sådan sammenhæng mellem selve gerningen og sindssygdommen, at denne kan fritages for straf.¹⁰⁶ Dette bevidner om, at vi i dansk strafferet tillægger sammenhængen mellem disse betydelig vægt, og at vi netop ikke blot lader straffriheden afhænge udelukkende af den psykiske tilstand. Dette blev blandt andet statueret i dommen U.1966.460.V¹⁰⁷, som omhandlede en tandlæge, der fandtes skyldig i skattesvig over flere år. Retslægerådet fastslog heri, at vedkommende havde haft en psykogen paranoid psykose. Til trods for dette udtalte domstolene, at det ikke kunne konstateres, at: *“(...) der har været en sådan forbindelse mellem T’s i de lægelige erklæringer omhandlede sindssygdom og hans urigtige oplysninger til skattemyndighederne, at han kan anses for at have været utilregnelig.”*¹⁰⁸ Denne retstilstand har, som tidligere nævnt, givet anledning til megen diskussion. Denne har Alf Ross (herefter Ross) givet sit input til i artiklen Psykose og tilregnelighed.¹⁰⁹ Ross angiver heri, at sindssygdommen i sig selv ikke bør kunne statuere straffrihed. Ross mener: *“(...) at et psykiatrisk bestemt kriterium for straffrihed ikke betyder at overlade afgørelsen af et sagligt problem til de sagkyndige, men at delegere det moralsk-retlige ansvarlighedsskøn til lægerne. Og Dette kan næppe være rigtigt.”*¹¹⁰ Ross tilkendegiver i artiklen, at man næppe kan basere en sådan beslutning om straffrihed udelukkende på et psykiatrisk begreb, som ikke endeligt kan defineres, da det eksisterer i for mange afskygninger af psyken hos den enkelte.¹¹¹ Ross siger: *“Det vil sige at manden erklæres sindssyg fordi han (af lægerne) anses for moralsk uansvarlig. At kende ham utilregnelig fordi han er sindssyg bliver derfor en cirkelslutning. Diagnosen er ikke grundlag for tilregnelighedsvurderingen, men rummer i sig selv denne vurdering. At anerkende et rent psykiatrisk tilregnelighedskriterium er derfor simpelthen det samme som at delegere det moralsk-retlige ansvarlighedsskøn til lægerne.”*¹¹² Ross mener i denne forlængelse, at det bør være op til domstolene at vurdere tilregneligheden hos gerningspersonen, da der i denne vurdering indgår juridisk-

---

¹⁰⁵ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 70.

¹⁰⁶ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 70.

¹⁰⁷ U.1966.460.V.

¹⁰⁸ U.1966.460.V, s. 2.

¹⁰⁹ Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225). Karnov Group.

¹¹⁰ Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225), s. 2.

¹¹¹ Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225), s. 4.

¹¹² Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225), s. 6.

sociale momenter, som Ross mener hører til juristernes kompetence og ikke lægernes.¹¹³ Dette indikerer vigtigheden af at have begge elementer i spil i denne vurdering af tilregneligheden hos gerningspersonen. I Danmark vurderes denne ikke kun ud fra den psykiatriske vurdering, men der indgår samtidig juridisk-sociale vurderinger i utilregnelighedsskønnet.¹¹⁴

Dette teoretiske synspunkt tages også op af tidligere overlæge ved retspsykiatriske klinik samt medlem af Retslægerådet Peter Kramp.¹¹⁵ Peter Kramp tilkendegiver i diskussionen vedrørende tilregnelighedsvurderingen og retspsykiatriens rolle, at han anerkender psykiaterens rolle i forhold til sindssygdomskriteriet og domstolenes enekompetence vedrørende utilregnelighedskriteriet. Han siger, at: *”En arbejdsfordeling, Peter Kramp anerkender og accepterer fuldt ud: ”Det er en formulering, der er sat ind i straffeloven netop for at sikre, at det er og bliver rettens afgørelse, om en dømt skal være straffri eller ej. Det må aldrig blive en opgave for psykiaterne, og de retspsykiatere, der udtaler sig om tilregnelighed, skal have det røde kort! Det må de nemlig ikke, det er og bliver retten, der bestemmer, og det skal man altid huske.”*¹¹⁶ Dette viser en accept af domstolenes kompetence i relation til utilregnelighedskriteriet.

Formålet med utilregnelighedskriteriet i dansk strafferet bygger således på et juridisk forbehold i relation til straffriheden hos psykisk syge lovovertrædere. Kriteriet giver de danske domstole muligheden for i særlige tilfælde at idømme straf til psykisk syge lovovertrædere, selvom de på objektive grundlag opfylder kriteriet om sindssygdom. Man vurderer at gerningspersonen må have forstået omfanget af sine handlinger, og at domstolene kan lade andre faktorer indgå i vurderingen af utilregnelighed i gerningsøjeblikket.

2.5 Gerningstidspunktet

Det fremgår af ordlyden af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., at det udelukkende er personer, der på gerningstiden var utilregnelige, som ikke straffes efter bestemmelsen. Det er således relevant for fastlæggelsen af anvendelsesområdet, hvorvidt gerningspersonen var utilregnelig på gerningstidspunktet. Hertil forekommer det således relevant kort at fastlægge, hvad gerningstiden egentlig er. Ud fra en ordlydsfortolkning af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., må gerningstiden forstås som det tidspunkt, hvorpå gerningen begås. Det skal hertil bemærkes, at det således er dette tidspunkt, der er relevant i forhold

---

¹¹³ Ross., Alf. (1979). *Psykoze og tilregnelighed*. (U.1979B.225), s. 6.

¹¹⁴ Ross., Alf. (1979). *Psykoze og tilregnelighed*. (U.1979B.225), s. 6.

¹¹⁵ Lund., Preben. (2011). *Sindssyg i gerningsøjeblikket?* Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S, s. 9.

¹¹⁶ Lund., Preben. (2011). *Sindssyg i gerningsøjeblikket?* Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S, s. 111.

til at fastslå straffrihed. Gerningspersonen skal have været sindssyg i gerningsøjeblikket. Dette betyder imidlertid ikke, at gerningspersonen ikke kan være sindssyg både før og efter, men samtidig også at tilstanden kan være ophørt på tidspunktet for domsafsigelsen. Det er således væsentligt at skelne imellem disse tidspunkter, da det er sindstilstanden på gerningstidspunktet, der skal undersøges gennem mentalundersøgelsen.¹¹⁷

2.6 Retslægerådet

Retslægerådet blev oprettet i 1990, og deres rolle er, at: “(...) afgive lægevidenskabelige og farmaceutiske skøn til offentlige myndigheder i sager om enkeltpersoners retsforhold.”¹¹⁸ Retslægerådet hører under Justitsministeriet, men er fuldstændig uafhængig heraf. Der sidder 12 medlemmer i Retslægerådet, som alle besidder uddannelse, der gør dem særligt egnet til opgaven.¹¹⁹ I spidsen af Retslægerådet sidder en formand, som leder Retslægerådet. Denne formand er udpeget blandt medlemmerne af Justitsministeriet.¹²⁰ Når Retslægerådet anmodes om at udtale sig i en given sag, udarbejdes denne udtalelse på baggrund af skriftligt materiale, som i disse tilfælde er sagens akter.¹²¹ Selve udtalelsen indeholder en gennemgang af de forhold, som Retslægerådet har lagt vægt på i vurderingen af sagen. Derudover indeholder udtalelserne en diagnostisk vurdering, som slutter med en konklusion på det retspsykiatriske spørgsmål i sagen.¹²²

Essensen af Retslægerådets opgaver er at påse, at mentalundersøgelsen af gerningspersonen er udført med tilstrækkelig grundighed, og at der er indhentet alle de nødvendige oplysninger til tilvejebringelse af sagen.¹²³ Retslægerådet skal på baggrund af alt sagsmateriale fremkomme med et forslag til, hvilke forholdsregler der kan iværksættes overfor en psykisk syg lovovertræder. Et af rådets vigtigste opgaver er samtidig at sikre en ensartet praksis i sagerne, der forelægges for dem.¹²⁴ Afklarings af den tiltaltes sindslidelse skal foreligge inden, der afsiges dom.¹²⁵ I langt størstedelen af sagerne, som forelægges for Retslægerådet, følger domstolene udtalelserne.¹²⁶ Dette på trods af, at udtalelserne ikke har karakter af afgørelser og aldrig får det, da Retslægerådets kompetence udelukkende er

---

¹¹⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 20, spalte 1.

¹¹⁸ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 29.

¹¹⁹ Civilstyrelsen. (ingen dato). *Rådets organisation og sammensætning Retslægerådets medlemmer*.

¹²⁰ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 29f.

¹²¹ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 30.

¹²² Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 30f.

¹²³ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 33.

¹²⁴ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 34.

¹²⁵ Haug, Martin. Simonsen, Jørn. (2010). *Retslægerådet og Retspraksis (1. Udgave, 1. oplag)*. København: Thomson Reuters Professional A/S, s. 114.

¹²⁶ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 35.

rådgivende. Retslægerådets udtalelser indeholder to elementer. Det ene tager, som nævnt, stilling til den diagnostiske placering af gerningspersonen. Det andet omhandler sanktionsspørgsmålet.¹²⁷ Det er særligt det andet element, som kan give anledning til forskelligheder, da domstolene ikke altid følger Retslægerådets udtalelser herom. Det er domstolenes kompetence at vurdere dette, hvorfor udtalelsen i denne forbindelse også blot er vejledende.¹²⁸

2.7 Mentalundersøgelsen

En mentalundersøgelse vil blive pålagt den tiltalte i de tilfælde, hvor det vil have en betydning for, hvordan sagens afgørelse vil falde ud. Dette følger af retsplejelovens § 809, stk. 1, 1. pkt. Da mentalundersøgelsen kun vil blive relevant, hvor denne vil have betydning for sagens afgørelse, er det selv sagt ikke alle sager, som er omfattet af retsplejelovens § 809, stk. 1, 1. pkt. Foreligger der en tidligere mentalundersøgelse, kan denne bruges i forbindelse med straffesagen, hvis den er foretaget inden for få år.¹²⁹ Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om psykisk afvigende kriminelle illustrerer, at ovenstående ofte vil blive relevant i tre tilfælde.¹³⁰

Det første tilfælde omhandler: ”1) Hvis sigtede tidligere har modtaget psykiatrisk behandling, eller der i øvrigt kan være grund til at formode, at sigtede er sindssyg eller mentalt retarderet, jf. straffelovens § 16.”¹³¹ De to andre tilfælde angår formodning om, at sigtedes mentale tilstand afviger fra det normale, og tilfælde hvor kriminalitetsbetingelserne for anvendelse af forvaring efter STRFL § 70 er opfyldt.¹³² Det vil naturligvis ofte være det første tilfælde, der er relevant i de typer af sager, der omtales i denne afhandling. En mentalerklæring vil blive iværksat tidligt i forløbet og sideløbende med efterforskningen for ikke at forsinke straffesagen unødigt. Det er som udgangspunkt Anklagemyndigheden, der fremsætter begæring om mentalundersøgelse.¹³³

Helt praktisk foregår udarbejdelse af mentalundersøgelsen ofte ambulant på en af de fire retspsykiatriske afdelinger/klinikker fordelt på henholdsvis Sjælland, Midtjylland, Nordjylland og Fyn.¹³⁴ En mentalundersøgelse med indlæggelse af sigtede vil kun ske i de tilfælde, hvor lægen anbefaler det,

---

¹²⁷ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 34.

¹²⁸ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 35.

¹²⁹ Kistrup, Michael. Lund Poulsen, Jakob. Røn, Jens. Rørdam, Thomas. (2023). *Straffeprocessen (4. Udgave, 1. oplag)*. København: Karnov Group, s. 672.

¹³⁰ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 6.

¹³¹ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 6.

¹³² Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 6.

¹³³ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 7.

¹³⁴ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 9.

eller hvor sigtede ikke vil medvirke til mentalundersøgelsen. Indlæggelsen må ikke stå i et misforhold til sagens betydning og den forventede straf.¹³⁵

Mentalerklæringen vil bestå af flere forskellige komponenter, herunder tidligere kriminalitet, sygdomme, levnedsbeskrivelsen osv.¹³⁶ Mentalerklæringen vil i udgangspunktet forelægges for Retslægerådet, når: “(...) 1) når sigtelsen angår alvorligere personfarlig kriminalitet, og den sigtede ifølge mentalerklæringen er sindssyg eller mentalt retarderet (...) 3) når der er rejst spørgsmål om anvendelse af forvaring, jf. straffelovens § 70, 4) når der er spørgsmål om at anvende foranstaltninger for personer omfattet af straffelovens § 73 (...)”.¹³⁷

2.8 Foranstaltninger

En gerningsperson der er ramt af en psykisk abnormtilstand, har ikke de samme forudsætninger for at realisere konsekvenserne af sine handlinger, når det kommer til at forstå, hvad der normalt er anerkendt af samfundets normer.¹³⁸ Dette har lovgiver taget hensyn til gennem STRFL § 16, stk. 1, som anerkender, at en sindssyg gerningsperson ikke i alle tilfælde kan bære konsekvenserne af frihedsstraf. Bestemmelsen fritager dog ikke automatisk gerningspersonen fra enhver reaktion i forhold til den begåede forbrydelse.

Reaktionsmulighederne overfor den dømte kan blandt andet findes i STRFL § 68, hvis det vurderes formålstjenligt med henblik på at forebygge mod ny kriminalitet.¹³⁹ Foranstaltninger over for psykisk syge lovovertrædere skal fuldbyrdes inden for de rammer, der er fastsat i sygehusvæsenet. Regionsrådene har således pligt til at modtage personer, der efter henholdsvis dom eller kendelse skal anbringes på psykiatrisk sygehus eller modtage behandling herpå.¹⁴⁰ Det påhviler regionsrådet for Region Sjælland at stå for den helt særlige sikringsafdeling, der er tilknyttet Psykiatrisk Center, Sygehus Vestsjælland.¹⁴¹ Foranstaltninger i relation til sindssyge lovovertrædere eksisterer i tre hovedformer; dom til anbringelse i hospital for sindslidende, dom til psykiatrisk behandling og dom til ambulat

---

¹³⁵ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 9.

¹³⁶ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 12ff.

¹³⁷ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 15f.

¹³⁸ Waaben, Knud. (1999). *Strafferettens almindelige del – II. Sanktionslæren (4. Udgave, 1. oplag)*, s. 111.

¹³⁹ Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136, s. 20.

¹⁴⁰ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 407.

¹⁴¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 407.

psykiatrisk behandling.¹⁴² Der kan forekomme en variation i dom til psykiatrisk behandling og dom til ambulat psykiatrisk behandling i form af, at kriminalforsorgen kan tilkobles som tilsyn.¹⁴³

Dom til anbringelse, også kaldet en anbringelsesdom, indebærer, at gerningspersonen anbringes på en psykiatrisk afdeling, hvor overlægen ikke kan udskrive vedkommende. Hvis ikke der er fastsat en længstetid, kan udskrivning kun ske ved rettens beslutning om ændring eller ophævelse af anbringelsen, jf. STRFL § 72. Denne foranstaltningstype er således den mest indgribende form for foranstaltning for gerningspersonen. Den mest indgribende form for anbringelsesdom er desuden anbringelse i Sikringsafdelingen under Psykiatrisk Center, Sygehus Vestsjælland. Denne anbringelsesform anvendes derfor også udelukkende over for sindssyge lovovertrædere, der vurderes at være udtalt farlige, og som skønnes egnede til denne form for foranstaltning af Justitsministeriet.¹⁴⁴ Retten træffer i alle andre tilfælde ikke beslutning om, på hvilket sygehus eller afdeling gerningspersonen skal anbringes. Det samme gør sig gældende i relation til vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen skal anbringes på en åben eller lukket afdeling. Dette henhører til overlægens kompetence. Overlægen kan også træffe beslutninger om visse forhold vedrørende gerningspersonen i relation til indlæggelsen, således at vedkommende eksempelvis kan opnå udgangstilladelse.¹⁴⁵

Dom til psykiatrisk behandling sker ved indlæggelse i en psykiatrisk afdeling, hvor overlægen i dette tilfælde har kompetence til at udskrive patienten til ambulat behandling og til at beslutte genindlæggelse. Endeligt ophør af foranstaltningen skal dog også ske ved retskendelse efter STRFL § 72, medmindre der er fastsat en længstetid, som udløber.¹⁴⁶

Slutteligt, indebærer en dom til ambulat psykiatrisk behandling ikke hospitalsindlæggelse, men domstolene kan beslutte, at overlægen opnår bemyndigelse til at træffe en sådan beslutning om indlæggelse af gerningspersonen.¹⁴⁷

---

¹⁴² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 407.

¹⁴³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 407.

¹⁴⁴ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 407f.

¹⁴⁵ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 408.

¹⁴⁶ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 408.

¹⁴⁷ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 408.

Valget imellem de tre foranstaltningstyper beror på en vurdering af sikkerheds- og behandlingshensyn. Der skal dog hertil altid foretages en vurdering af proportionaliteten heri.¹⁴⁸ Det ligger i proportionalitetsvurderingen, at foranstaltningen ikke må være mere indgribende, end det anses for værende nødvendigt i relation til hensynet til kriminalitetsforebyggelsen. Hvis ikke der findes at være behov for kriminalitetsforebyggelse, skal der ske frifindelse for straf uden nogen anden form for foranstaltning overfor den dømte.¹⁴⁹

Det skal endvidere bemærkes, at der foruden de tre ovenfor nævnte foranstaltningstyper, også kan finde andre foranstaltningstyper sted. Disse kan blandt andet være andre institutionsmæssige foranstaltninger i form af anbringelse i plejehjem, ambulante foranstaltninger, familiepleje eller en kombination af disse. Opregningen i STRFL § 68 er således ikke udtømmende. Det essentielle i vurderingen af foranstaltningstypen overfor den dømte er, at denne findes at være formålstjenlig for vedkommende og vedkommendes situation.¹⁵⁰ Slutteligt, kan det hertil kort bemærkes, at forvaring også kan finde anvendelse overfor sindssyge lovovertrædere, der er frifundet for straf efter STRFL § 16, stk. 1, jf. STRFL § 68, 3. pkt. Dette vil dog kun sjældent være aktuelt, hvor der finder helt særlige omstændigheder gældende i forhold til den dømtes personlige forhold og farlighed.¹⁵¹

STRFL § 68 a finder anvendelse, når foranstaltninger efter STRFL § 68 bliver anvendt overfor gerningspersoner, der er frifundet for straf i medfør af STRFL § 16, stk. 1. STRFL § 68 a anvendes til at fastsætte en længstetid på enten 5 eller 3 år.¹⁵² Bestemmelsen skal være med til at sikre, at der som altovervejende hovedregel laves tidsbegrænsede foranstaltninger, og at der udføres regelmæssig domstolskontrol på de foranstaltninger, som ikke er tidsbegrænset.¹⁵³

---

¹⁴⁸ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 408.

¹⁴⁹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 411.

¹⁵⁰ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 411.

¹⁵¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 411.

¹⁵² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 411.

¹⁵³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 413.

Kapitel 3 - STRFL § 16 i praksis

3.1 Indledning

Der vil i kapitel 3 foretages en analyse af relevant retspraksis på området. Analysen af det udvalgte retspraksis inddeles i henholdsvis STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. og STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Herunder sondres der imellem, hvorvidt gerningspersonen anses for utilregnelig eller tilregnelig i gerningsøjeblikket i relation til STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Under dette kapitel vil den patologiske rus blive behandlet for sig for overskuelighedens skyld. Det vil derimod være straffrihed efter § 16, stk. 1, 1. pkt. holdt op imod undtagelsen efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., der udgør anden del af denne gennemgang. Der vil både løbende blive samlet op i sammenfatninger af de enkelte domme samt foretages en afsluttende delkonklusion af hvert underkapitel.

3.2 § 16, stk. 1, 1. pkt.

3.2.1 Tilregnelig

3.2.1.1 TfK2008.265.V

Sagens faktum

Tiltalte 1, 2, 3 og 4 (herefter T1, T2, T3 og T4) er anklaget for overtrædelse af STRFL § 191, stk. 1, 1. pkt. om lov om euforiserende stoffer med henblik på videreoverdragelse gentagne gange.¹⁵⁴ Det besluttes, at T2 skal have foretaget en mentalundersøgelse.¹⁵⁵ Sagen er behandlet i byretten, hvori T2 findes omfattet af STRFL § 16, stk. 1.¹⁵⁶ Denne dom er anket til Vestre Landsret, som ændrer byrettens dom, da T2 dømmes til 3 års fængsel.¹⁵⁷ Der vil i gennemgangen af denne dom fokuseres på T2, da han som den eneste af de tiltalte vurderes under STRFL § 16, stk. 1. Essensen af dommens problemstilling er, hvorvidt der er årsagsmæssig sammenhæng mellem T2's sindssygdom og utilregnelighed på gerningstidspunktet.¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ TfK2008.265.V, s. 1-4.

¹⁵⁵ TfK2008.265.V, s. 4.

¹⁵⁶ TfK2008.265.V, s. 5.

¹⁵⁷ TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁵⁸ TfK2008.265.V, s. 1.

Sindssygdomskriteriet

Det fremgår af mentalundersøgelsen, at T2 lider af en kronisk paranoid psykose. Dette begrundes ud fra erklæringens indhold, som blandt andet statuerer følgende: *“»Han findes jævnfør psykologisk undersøgelse at have et lavt intellektuelt funktionsniveau, som skønsomt befinder sig i den nedre del af normalområdet. Dette, sammen med at han lider af alvorlig brist i sin realitetstestning, gør, at han har vanskeligt ved at overskue og gebærde sig i et komplekst samfund. Han er sårbar med tendens til at mistolke og misforstå mellem menneskelige situationer. Dette vil kunne bidrage til at fremprovokere og forstærke hans vrangforestillinger.”*¹⁵⁹ Det findes ud fra mentalundersøgelsen, at T2 er omfattet af STRFL § 16, stk. 1, og at han bør modtage ambulante behandling, hvis domstolene dømmer ham skyldig i tiltalen.¹⁶⁰

Som nævnt ovenfor konstateres det, at T2 lider af en kronisk paranoid psykose. Der er således ingen tvivl om, at T2 falder ind under sindssygdomsbegrebet efter teorien, da begrebet sindssygdom anvendes synonymt med psykosebegrebet.¹⁶¹ Dette understøttes af, at både byretten og landsretten umiddelbart lægger dette til grund ud fra den blotte mentalundersøgelse. Landsretten siger blandt andet: *“Landsretten kan tiltræde i overensstemmelse med de fremlagte erklæringer, at tiltalte T2 er sindssyg, og at han også var sindssyg på gerningstiden.”*¹⁶² Der kommenteres ikke yderligere på tilstedeværelsen af sindssygdom, hvorfor dette også understøtter, at dette er en lægefaglig vurdering og ikke en vurdering, som domstolene går yderligere ind i. Det kan i T2's tilfælde lægges til grund, at der er tale om et klart tilfælde af sindssygdom omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., som hverken landsretten eller byretten bestrider tilstedeværelsen af.

Utilregnelighedskriteriet

Byretten tilslutter sig vurderingen om anvendelsen af STRFL § 16, stk. 1, da de vurderer, at: *“For så vidt angår tiltalte T2 lægger retten efter den retspsykiatriske erklæring til grund, at han lider af en kronisk paranoid psykose med udtalte vrangforestillinger, og der findes ikke at være holdepunkter for, som påstået af anklagemyndigheden, at antage, at der ikke er nogen sammenhæng mellem hans sindssygdom og de begåede lovovertrædelser. Tiltalte findes herefter at have været utilregnelig på grund af sindssygdom og straffes derfor ikke, jfr. straffelovens § 16, stk. 1.”*¹⁶³ Byretten laver derfor en

---

¹⁵⁹ TfK2008.265.V, s. 4.

¹⁶⁰ TfK2008.265.V, s. 4.

¹⁶¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

¹⁶² TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁶³ TfK2008.265.V, s. 5.

omvendt slutning og konstaterer, at T2 var utilregnelig på gerningstidspunktet, da de ikke finder nogen grund til at antage, at der ikke er nogen sammenhæng mellem T2's sindssygelige tilstand og de begåede gerninger.

Landsretten tiltræder, at T2 er sindssyg samt var sindssyg på gerningstidspunktet, men landsretten sætter spørgsmålstegn ved T2's utilregnelighed i forbindelse med de omtalte forbrydelser. Landsretten vurderer, at sindssygdom ikke med det samme betyder straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1.¹⁶⁴ Dette stemmer overens med det, afhandlingen tidligere har konstateret, hvorefter det er fastlagt, at der skal indgå en vurdering af utilregneligheden hos tiltalte.¹⁶⁵ Landsrettens argumentation fortsætter over i bestemmelsens opbygning, som netop ikke bygger på et rent psykiatrisk kriterium, men det som landsretten omtaler som: “(...) *blandede kriterier* (...)”.¹⁶⁶ Denne tilstand opretholdes i lovændringen i 1975, til trods for et stille forslag om en ændring hertil. Dette belyser landsretten også i deres begrundelse om utilregnelighedskriteriet.¹⁶⁷ Landsretten nævner, at: “*Lovgiver har antageligt sluttet sig til den tilregnelighedsopfattelse, at en sindssyg person i nogle henseender kan have indsigt i situationens omstændigheder og besidde evnen til at handle fornuftsmæssigt* (...)”.¹⁶⁸ Dette vurderer landsretten i sin endelige vurdering af utilregnelighedskriteriet som, at T2 i de givne gerningstidspunkter har været en person, som har kunnet handle fornuftsmæssigt. Dette er vurderet ud fra de optagede telefonsamtaler, der er foregået mellem T2 og T4, hvori T2 har udvist stor forståelse for blandt andet pris og risikovurdering.¹⁶⁹ Denne vurdering af gerningspersonens evne til at handle fornuftsmæssigt på trods af sindssygdom, stemmer i øvrigt overens med de tanker, der har været bag utilregnelighedskriteriet. Det fremgår af Betænkning nr. 667 af 1972, at: “*Formentlig er der tænkt på en evne til under visse omstændigheder at handle »fornuftsmæssigt« i betydningen: upåvirket af sindssygdommen* (...)”.¹⁷⁰ Landsretten konkluderer dermed, at der ikke har været sådan en sammenhæng mellem T2's sindssygdom og de begåede forbrydelser, at T2 har været utilregnelig ved udførelsen af disse. T2 findes derfor ikke at være omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., og T2 idømmes 3 års fængsel.¹⁷¹

---

¹⁶⁴ TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁶⁵ Se afsnit 2.4.2 Utilregnelighedskriteriet

¹⁶⁶ TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁶⁷ TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁶⁸ TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁶⁹ TfK2008.265.V, s. 10.

¹⁷⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 21.

¹⁷¹ TfK2008.265.V, s. 10.

Sammenfatning

Det kan sammenfattende lægges til grund, at der i dette tilfælde som udgangspunkt er tale om et klart tilfælde af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., hvad angår sindssygdomskriteriet. Samtidig viser dommen sammenspillet mellem de to kriterier i STRFL § 16, stk. 1, hvorefter straffriheden netop ikke udelukkende baseres på det psykiatriske kriterium. Dommen illustrerer navnlig domstolenes mulighed for at underkende denne straffrihed i tilfælde, hvor den tiltalte vurderes at have været tilregnelig på tidspunktet for den ulovlige gerning. Dommen viser også, at domstolene ikke går yderligere ind i vurderingen af mentalundersøgelsen, der således udelukkende er et lægefagligt skøn, som umiddelbart lægges til grund af domstolene. Dommen viser endvidere, hvordan byretten og landsretten kan foretage forskellige vurderinger af, hvorvidt tiltalte var tilregnelig eller utilregnelig på gerningstidspunktet, og hvordan dette element er afgørende for straffrihedsvirkningen. Det særlige at bemærke ved landsrettens afgørelse af utilregnelighedskriteriet er i dette tilfælde, at landsretten foretager en vurdering ud fra de givne omstændigheder omkring gerningstidspunktet. Landsretten konstaterer på baggrund af T2's handlinger, hvorvidt det kan antages, at T2 har været utilregnelig på gerningstidspunktet eller ej. Domstolene anerkender således, at vurderingen af den årsagsmæssige sammenhæng mellem den begåede gerning og sindssygdommen har en væsentlig betydning i vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen er straffri.

3.2.1.2 U.2016.328.Ø

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T) er tiltalt for gentagne gange at overtræde færdselslovens § 117 a, stk. 1 og § 118, stk. 1, nr. 1 samt STRFL § 277.¹⁷² T idømmes 40 dages fængsel i byretten, og denne dom stadfæstes af landsretten.¹⁷³ Det undersøges i denne dom, hvorvidt T henhører under STRFL § 16 som følge af sindssygdom. Dette falder på en vurdering af, hvorvidt det kan antages, at der er en sådan forbindelse mellem T's sindssygdom og den begåede handling, at dette kan medføre, at T anses for værende utilregnelig i gerningsøjeblikket.¹⁷⁴

---

¹⁷² U.2016.328.Ø, s. 1ff.

¹⁷³ U.2016.328.Ø, s. 1 og 6.

¹⁷⁴ U.2016.328.Ø, s. 1.

Sindssygdomskriteriet

Kriminalforsorgen anbefaler i denne sag, at der udføres en mentalundersøgelse af T, forinden der bliver truffet en afgørelse.¹⁷⁵ På trods af denne anbefaling, nævnes en sådan undersøgelse ikke, og STRFL § 16 fremgår heller ikke af byrettens begrundelse og afgørelse. Det må således lægges til grund, at T's psykiske tilstand på tidspunktet for gerningen, ikke tages i betragtning under byrettens behandling af sagen.¹⁷⁶

Byrettens dom bliver anket af T med påstand om idømmelse af ambulans behandling på psykiatrisk afdeling med tilsyn af Kriminalforsorgen, da T ikke mener, at han er egnet til fængselsstraf grundet sin psykiske tilstand.¹⁷⁷ Anklagemyndigheden påstår stadfæstelse. Det fremgår af Østre Landsrets dom, at der er foretaget en psykiatrisk erklæring af T, hvori det konkluderes, at T var psykotisk på gerningstidspunktet.¹⁷⁸ Dertil konkluderes det endvidere, at der er: "(...) *tale om en lidelse indenfor det skizofreniforme spektrum (...)*".¹⁷⁹ Dette stemmer overens med den psykiatriske definition af sindssygdomskriteriet, som defineres psykose. Det nævnes desuden i Betænkning nr. 667 af 1972, at en tilstand som skizofreni henhører under dette begreb.¹⁸⁰ Det kan således konstateres, at T ud fra disse diagnoser henhører under sindssygdomskriteriet i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Dette stemmer overens med konklusionen af mentalerklæringen, hvori de skønner, at: "*Observanden skønnes herefter omfattet af straffelovens § 16, stk. 1.*"¹⁸¹ Dette afspejler sig også i resultatet af landsrettens vurdering af T's tilstand, hvorefter de lægger til grund: "(...) *at tiltalte på gerningstidspunkterne var sindssyg eller befandt sig i en tilstand, der må ligestilles hermed.*"¹⁸² Dette lægges imidlertid udelukkende til grund på baggrund af mentalerklæringen, hvorfor der ikke kommenteres yderligere på denne vurdering af tiltalte. Dette understøtter samme tese, som det lægges til grund i TfK2008.265.V, nemlig at domstolene ikke foretager en yderligere vurdering af sindssygdomskriteriet. Denne vurdering lader de være op til lægerne.

---

¹⁷⁵ U.2016.328.Ø, s. 3.

¹⁷⁶ U.2016.328.Ø, s. 4.

¹⁷⁷ U.2016.328.Ø, s. 5.

¹⁷⁸ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁷⁹ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁸⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*; s. 20, spalte 1.

¹⁸¹ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁸² U.2016.328.Ø, s. 6.

Utilregnelighedskriteriet

Østre Landsret konstaterer, i forbindelse med den tidligere omtalte psykiatriske erklæring, at T var i en tilstand af sindssygdom på gerningstidspunktet.¹⁸³ I vurderingen af utilregnelighedskriteriet har Østre Landsret fokus på tiltaltes udtalelser i den retspsykiatriske erklæring, og i den forbindelse finder Østre Landsret, at der ikke: “(...) foreligger holdepunkter for at antage, at der har været en sådan forbindelse med tiltaltes sindssygdom og den begåede kriminalitet, at han kan anses for at have været utilregnelig (...)”.¹⁸⁴ T findes derfor ikke at være omfattet af STRFL § 16, stk. 1. Østre Landsret finder byrettens straf passende og stadfæster dommen.¹⁸⁵

Der foretages således samme slutning som i TfK2008.265.V, hvori utilregnelighedskriteriet indebærer en vurdering af, hvorvidt der findes at være en sådan sammenhæng mellem den sindssygelige tilstand hos T og den begåede gerning. Det viser, at domstolene anerkender den sindssygelige tilstand på baggrund af mentalundersøgelsen, men samtidig også at selve utilregnelighedskriteriet er domstolenes vurdering. Straffriheden falder således på vurderingen af, hvorvidt T anses for værende utilregnelig i gerningsøjeblikket i overensstemmelse med ordlyden af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.

Sammenfatning

Det kan i denne sag særligt bemærkes, at byrettens første behandling af sagen ikke inddrager STRFL § 16, stk. 1. Dette til trods for, at Kriminalforsorgen anbefaler, at der foretages en mentalundersøgelse, og at de skønner, at T ikke er egnet til at modtage frihedsstraf. Det kan ud fra den klare ordlyd af dommens præmisser ikke ses, at der foretages en sådan undersøgelse, før sagen ankes til landsretten netop på grund af T's psykiske tilstand. T mener ikke, at han er egnet til almindelig fængselsstraf, som han idømmes af byretten. Ud fra de faktuelle oplysninger må det antages, at der først foretages en retspsykiatrisk undersøgelse af T ved behandling af sagen i landsretten. Det kan lægges til grund, at domstolene ikke går ind i en videre vurdering af T's psykiske tilstand. Domstolene lægger blot til grund, at T har været sindssyg i gerningsøjeblikket ud fra den psykiatriske erklæring. Der foreligger således ingen yderligere prøvelse af dette kriterie, hvorfor domstolene anerkender, at denne kompetence henhører til lægerne.

Det fremgår kort af den skriftlige gengivelse af sagen, at: “Ved vurderingen af, om tiltalte af denne grund må anses for at have været utilregnelig, lægger landsretten blandt andet vægt på indholdet af tiltaltes udtalelser om den aktuelle kriminalitet, således som disse er gengivet i den retspsykiatriske

---

¹⁸³ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁸⁴ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁸⁵ U.2016.328.Ø, s. 6.

erklæring.”¹⁸⁶ Dette indikerer således, at domstolene har haft til hensigt at foretage en vurdering af utilregnelighedskriteriet på baggrund af de ovenfor nævnte oplysninger. Det nævnes dog ikke yderligere i den offentliggjorte del af dommen, hvad domstolene tillægger vægt i relation til oplysningerne. Der foretages blot en vurdering af den årsagsmæssige sammenhæng mellem de begåede handlinger af T og den erklærede psykiske tilstand, hvoraf domstolene vurderer: “(...) at der ikke foreligger holdepunkter for at antage, at der har været en sådan forbindelse med tiltaltes sindssygdom og den begåede kriminalitet, at han kan anses for at have været utilregnelig.”¹⁸⁷ Det kan af dette udledes, at domstolene finder, at T, på trods af sin psykiske tilstand, har været tilstrækkelig klar over, hvad han har foretaget sig. Domstolene vurderer ikke, at den erklærede mentale tilstand er tilstrækkelig til at statuere, at T kan opnå straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1. Denne dom illustrerer således tydeligt, at sindssygdomskriteriet ikke i sig selv er nok til at statuere straffrihed, da den anden del af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. kræver, at man tilmed er utilregnelig i gerningsøjeblikket. På trods af at den offentliggjorte del af dommen ikke inkluderer læseren i sine vurderinger i forhold til utilregnelighedskriteriet, er det netop denne afvejning, der er foretaget i relation til at finde ud af, hvorvidt det vil være det juridisk korrekte resultat at lade T bære konsekvenserne for sine handlinger i form af frihedsstraf. Dommen afspejler således den danske retspraksis tydeligt ved at bygge på et juridisk forbehold i relation til straffriheden hos psykisk syge lovovertrædere.¹⁸⁸

3.2.2 Utilregnelig

3.2.2.1 U.2007.855.H

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T) er oprindeligt tiltalt for forsøg på manddrab efter STRFL § 237. Men under domsforhandlingerne frafalder denne tiltale. T bliver i stedet tiltalt for grov vold efter STRFL § 245, stk. 1.¹⁸⁹ T findes af Østre Landsret skyldig i overtrædelsen af STRFL § 245, stk. 1, men straffri efter STRFL § 16, stk. 1. T anker dommen til Højesteret med henblik på idømmelse af behandling på psykiatrisk afdeling under Kriminalforsorgens tilsyn samt idømmelse af en længstetid.¹⁹⁰ Højesteret stadfæster landsrettens dom om anbringelses på psykiatrisk afdeling uden længstetid.¹⁹¹ Det er

---

¹⁸⁶ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁸⁷ U.2016.328.Ø, s. 6.

¹⁸⁸ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 21, spalte 2.

¹⁸⁹ U.2007.855.H, s. 1f.

¹⁹⁰ U.2007.855.H, s. 3f.

¹⁹¹ U.2007.855.H, s. 4f.

primært T's sindstilstand, der er genstand for undersøgelse i denne dom, hvorfor det primært er foranstaltningmulighederne, der giver anledning til diskussion. Afhandlingens fokus vil i gennemgangen af denne dom være på beskrivelsen af de to kriterier i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.

Sindssygdomskriteriet

Der foretages en mentalundersøgelse af T, hvori det fastlægges af de to deltagende læger, at T lider af hebefren skizofreni samt følgesygdom efter hjernetraumer, som er med til at forværre T's psykiske tilstand.¹⁹² I den forbindelse findes T's psykiske tilstand at have en dårlig prognose, og det forventes, at T's følgesygdom vil forværre prognosen yderligere.¹⁹³ Det vurderes ligeledes, at der vil: *"(...) være behov for livslang antipsykotisk behandling og fortsat indlæggelse i adskillige mdr. endnu, i håb om at observandens psykotiske symptomer, hans uforudsigelighed og dermed risiko for impulsgennembrud kan reduceres."*¹⁹⁴ Dertil fastslår mentalundersøgelsen, at: *"Observanden findes med sikkerhed at være omfattet af den i straffelovens § 16 omtalte personkreds."*¹⁹⁵

Dette understøttes ligeledes af Retslægerådet, som konstaterer, at: *"Ved den aktuelle observation er han fundet udtalt sindssyg, præget af syns- og hørelshallucinationer, forstyrret tænkning, fornemmelse af tankespredning og tankepåvirkning samt systematiserede forfølgelsesforestillinger. Scanning af hjernen har såvel i 2003 som i 2005 vist følger efter hjernetraumer. Diagnosen er skizofreni. Retslægerådet finder herefter T omfattet af straffelovens § 16, stk. 1."*¹⁹⁶ T findes således omfattet af STRFL § 16, stk. 1 både i mentalundersøgelsen og Retslægerådets hertil hørende udtalelse.

De to vurderinger stemmer overens med Betænkning nr. 667 af 1972, hvori de forskellige typer af psykologiske sygdomme og tilstande diskuteres i forbindelse med lovens ordlyd omkring sindssygdomme og tilstande ligestillet hermed.¹⁹⁷ I Betænkning nr. 667 af 1972 fastslås det blandt andet, at: *"Uanset den aktuelle diskussion om det psykiatriske sygdomsbegreb kan det konstateres, at der hersker udbredt faglig enighed om, hvad en sindssygdom (psykose) er - nemlig en psykisk abnormtilstand, i første række kendetegnet ved en ændring af realitetsvurderingen, et indgreb i patientens muligheder for at opleve og vurdere sin omverden og sig selv, sin tilstand og sine handlinger i overensstemmelse med »virkeligheden« (...)"*¹⁹⁸ Det må konkluderes ud fra mentalundersøgelsen og

---

¹⁹² U.2007.855.H, s. 2.

¹⁹³ U.2007.855.H, s. 2.

¹⁹⁴ U.2007.855.H, s. 2.

¹⁹⁵ U.2007.855.H, s. 2.

¹⁹⁶ U.2007.855.H, s. 3.

¹⁹⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 172, spalte 2.

¹⁹⁸ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 172, spalte 2.

Retslægerådets udtalelse, at dette netop er en tilstand, som T befinder sig i både på gerningstidspunktet og efter dette tidspunkt. Det kan heraf udledes, at T ud fra sin psykiske sygdom, ikke er i stand til at være i besiddelse af eller opnå en realitetssans, som mennesker uden psykisk sindssygdom besidder.

Højesteret indhenter en ny supplerende mentalerklæring til deres behandling af sagen.¹⁹⁹ Det fremgår af denne nye erklæring, at T er skizofren og har siden sin indlæggelse på Psykiatrisk Center Gentofte været i behandling, som har medført, at hans psykiske symptomer er forbedret. Det fastslås dog, at: *“Trods behandling er han dog uændret præget af sin skizofrene grundlidelse, men han kan næppe bedres yderligere, idet intensiveret psykofarmakologisk behandling givetvis vil bibringe ham en række generende bivirkninger.”*²⁰⁰ Denne mentalundersøgelse ændrer dermed ikke indstillingen til T's tilstand, som må anses for at være sindssygelig. Det er også dette, der lægges til grund i Højesterets begrundelse. Heri fastlægges, at mentalundersøgelsen og Østre Landsrets begrundelse giver anledning til at stadfæste Østre Landsrets dom.²⁰¹

Utilregnelighedskriteriet

Østre Landsrets begrundelse for T's straffrihed afkaster ikke mange indikationer på, at dommerne eller nævningene har haft yderligere diskussioner vedrørende utilregnelighedskriteriet. Dette må antages ud fra en manglende inkludering af dette kriterie ved dommens begrundelse, hvori kriteriet slet ikke findes omtalt.²⁰² Dette på trods af at afhandlingen i dets tidligere kapitel har fastlagt, at STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. netop indeholder to kriterier; sindssygdomskriteriet og utilregnelighedskriteriet. Derimod findes der kun inkluderet en begrundelse for, hvorfor T findes omfattet af sindssygdomskriteriet, som er gennemgået ovenfor. Det må derfor antages, at tilregnelighedsvurderingen ikke findes nødvendig at kommentere på i landsrettens begrundelse ud fra de klare indikationer i mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelse om, at T er sindssyg og har været dette på gerningstidspunktet. Dette må sammenfattende antages at have medvirket til beslutningen om, at T har været utilregnelig på gerningstidspunktet.²⁰³

---

¹⁹⁹ U.2007.855.H, s. 4.

²⁰⁰ U.2007.855.H, s. 4.

²⁰¹ U.2007.855.H, s. 4f.

²⁰² U.2007.855.H, s. 3.

²⁰³ U.2007.855.H, s. 3.

Højesteret går ikke ind i en vurdering af utilregnelighedskriteriet.²⁰⁴ Dette må antages at være grundet det faktum, at Højesteret udelukkende skal tage stilling til, om T's psykiatriske behandling skal finde sted efter STRFL § 68, 2. pkt. og en fastsættelse af længstetid.²⁰⁵

Sammenfatning

Hverken Østre Landsret eller Højesteret indgår i en nærmere forklaring eller begrundelse for utilregnelighedskriteriet. De har derimod kun fokus på at beskrive, hvad T's psykiske tilstand er, og hvorvidt han anses for værende sindssyg. Det bliver derfor primært den lægelige vurdering fra mentalundersøgelsen og senere Retslægerådets udtalelse, som kommer til at være grundstenen for landsrettens og Højesterets begrundelse for T's straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1. Dette findes at være atypisk, særligt for en dom hvor der finder straffrihed sted på baggrund af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., hvori utilregnelighedskriteriet antages at være det afgørende element i straffrihedsvurderingen. Det er navnlig i retslitteraturen lagt til grund, at straffriheden er knyttet til utilregnelighedskriteriet.²⁰⁶ Det fremgår heraf, at: ”Den lægelige konstatering af, at gerningsmanden var sindssyg på gerningstiden eller befandt sig i en tilstand, der må ligestilles hermed, er som nævnt ikke i sig selv tilstrækkelig til at føre til straffrihed. Loven opstiller yderligere den betingelse, at gerningsmanden skal have været utilregnelig af denne grund.”²⁰⁷

3.2.2.2 TfK2015.1032/2.V

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T) er tiltalt for flere overtrædelser af straffelovens § 191, stk. 1, 1. pkt. ved både at have modtaget, videresolgt og været i besiddelse af amfetamin. Derudover tiltaltes T for besiddelse af en totenschlæger. Anklagemyndigheden nedlægger påstand om fængselsstraf. T erkender sig skyldig under byrettens behandling af sagen, hvorfor denne kører som en tilståelsessag.²⁰⁸ T idømmes en fængselsstraf på 2 år og 9 måneder i byretten. Sagen ankes til Vestre Landsret med påstand fra T om frifindelse for straf, således at T i stedet idømmes behandling på psykiatrisk afdeling. Anklagemyndigheden nedlægger principalt påstand om skærpelse af frihedsstraffen, subsidiært behandling på

---

²⁰⁴ U.2007.855.H, s. 4f.

²⁰⁵ U.2007.855.H, s. 4.

²⁰⁶ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

²⁰⁷ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

²⁰⁸ TfK2015.1032/2.V, s. 1f.

psykiatrisk afdeling. Dertil nævner Anklagemyndigheden i relation til den principale påstand, at: “(...) tiltalte ikke skal anses for utilregnelig i forhold til den begåede kriminalitet og derfor skal idømmes frihedsstraf.”²⁰⁹ Landsretten frifinder T for straf i medfør af STRFL § 16, stk. 1 og idømmer T psykiatrisk behandling.²¹⁰ Denne dom centrerer sig således om, hvorvidt der var en sådan sammenhæng mellem T’s sindssygdom og den begåede handling, at T kunne anses for værende utilregnelig på gerningstidspunktet.²¹¹

Sindssygdomskriteriet

Det er først under ankesagen, at T’s psykiske tilstand bliver genstand for nærmere undersøgelse, da T ønsker at idømmes behandling på psykiatrisk afdeling fremfor almindelig frihedsstraf. Der indhentes i denne forbindelse en erklæring vedrørende den tiltalte udarbejdet af en overlæge. Denne mentalundersøgelse bliver endvidere forelagt for Retslægerådet, der også kommer med en udtalelse i forbindelse med sagen.²¹² Dette understøtter, at Retslægerådet ofte involveres til at bedømme den tiltaltes psykiske tilstand på baggrund af en mentalundersøgelse.²¹³

Overlægen lægger til grund, at T siden 23-års alderen har udviklet psykotiske symptomer, som i maj 2014: “ (...) fremstod forenelige med en skizofrenilidelse.”²¹⁴ Der er således tale om en sindssygdom, der som udgangspunkt falder ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1.²¹⁵ Det fremgår også tydeligt af overlægens undersøgelse af T, at det ikke udelukkende er forholdene på gerningstidspunktet, der tages højde for. Overlægen starter med T’s forhold helt tilbage til 16-års alderen og bevæger sig derfra langsomt fremad ved at skemalægge T’s psykiske tilstand i denne periode og frem til den dagældende periode.²¹⁶ Dette stemmer overens med det i teorien beskrevne i forhold til mentalundersøgelsen, hvoraf det fremgår, at det både er forholdene før forbrydelsen men også efter, der medtages i vurderingen.²¹⁷ Overlægen konkluderer efter disse iagttagelser kort, at: “T findes ud fra de foreliggende undersøgelser omfattet af den til § 16 tilhørende personkreds.”²¹⁸ I

---

²⁰⁹ TfK2015.1032/2.V, s. 4f.

²¹⁰ TfK2015.1032/2.V, s. 6.

²¹¹ TfK2015.1032/2.V, s. 1.

²¹² TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²¹³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

²¹⁴ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²¹⁵ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

²¹⁶ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²¹⁷ Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*, s. 1, spalte 1.

²¹⁸ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

tilknytning hertil nævner overlægen, at dennes anbefaling vil være dom til behandling på psykiatrisk afdeling.²¹⁹ Retslægerådet konstaterer supplerende, at: “»... *T aktuelt er sindssyg og ligeledes var sindssyg på tidspunktet for det pådømte.*”²²⁰ Derudover tiltræder Retslægerådet vurderingen om, at T lider af skizofreni. Dertil noterer de, at det ikke kan udelukkes, at T: “(...) *i stedet lider af en af hans misbrug betinget langvarig psykotisk tilstand.*”²²¹ Retslægerådet er ligeledes inde at vurdere, hvorvidt der kan være tale om en tilstand af patologisk rus. Men dette afvises uden videre med henvisning til, at der ikke er holdepunkter for en sådan teori.²²² Denne dom eksemplificerer således klart Retslægerådets rolle i disse sager. Det ses tydeligt, at Retslægerådet overvejer alle elementer af STRFL § 16, stk. 1, for at de kan fremkomme med et forslag til, hvilke foranstaltninger der skal træffes overfor den tiltalte.²²³ Retslægerådet finder også, at T er omfattet af STRFL § 16, stk. 1. Dertil finder Retslægerådet, at den mest formålstjenlige foranstaltning vil være: “(...) *dom til behandling på psykiatrisk afdeling med tilsyn af Kriminalforsorgen i forbindelse med afdelingen under udskrivning, således at Kriminalforsorgen sammen med overlægen kan træffe bestemmelse om genindlæggelse.*”²²⁴ Med andre ord tilslutter Retslægerådet sig overlægens anbefaling.

Disse anbefalinger afspejler sig i landsrettens begrundelse og resultat, hvori de angiver: “*Efter den fremlagte speciallægeerklæring og udtalelsen fra Retslægerådet lægger landsretten til grund, at tiltalte er sindssyg, og at han også var sindssyg på gerningstidspunkterne.*”²²⁵ Dette understøtter påstanden om, at domstolene i langt størstedelen af sagerne følger Retslægerådets udtalelser.²²⁶ Landsretten lægger således umiddelbart til grund, at T lever op til det første af kriterierne for at falde ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, nemlig sindssygdomskriteriet. Dette lægges til grund udelukkende på baggrund af overlægen og Retslægerådets udtalelser.

Utilregnelighedskriteriet

Landsretten angiver i sin begrundelse og resultat, at: “*Spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte skal være straffri efter straffelovens § 16, afhænger herefter af, om tiltalte på gerningstidspunkterne var utilregnelig på grund af sindssygdommen.*”²²⁷ Landsretten illustrerer således STRFL § 16, stk. 1's andet

---

²¹⁹ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²²⁰ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²²¹ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²²² TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²²³ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 34.

²²⁴ TfK2015.1032/2.V, s. 5.

²²⁵ TfK2015.1032/2.V, s. 6.

²²⁶ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 35.

²²⁷ TfK2015.1032/2.V, s. 6.

kriterie og tydeliggør her vigtigheden af dette ved netop at lægge til grund, at straffriheden i sidste ende afhænger af, hvorvidt T var utilregnelig. Det er således et vigtigt element, som landsretten understreger i denne dom. De går direkte derfra til at sige, at der ikke forefindes holdepunkter til at antage, at der ikke var en sådan sammenhæng mellem tiltaltes sindssygdom og den begåede kriminalitet, at han ikke kunne anses for værende utilregnelig på gerningstidspunkterne.²²⁸ De laver således en form for omvendt slutning på denne og kommenterer i øvrigt ikke yderligere på denne beslutning, hvorfor man ikke inkluderes i denne stillingtagen, som domstolene har foretaget. Det bekræfter dog alligevel, i overensstemmelse med de øvrige domme, at det er domstolene, der foretager denne vurdering. Det kan antages ud fra oplysningerne, at domstolene er tilbøjelige til at lægge til grund, hvad mentalundersøgelsen og Retslægerådet fastlægger uden øvrige diskussioner herom. Dette bevidner om, at der lægges stor vægt på kausaliteten mellem den sindssygelige tilstand og den begåede gerning i relation til tilregnelighedsvurderingen.

Ovenstående tese understøttes i Betænkning nr. 667 af 1972, hvori det angives, at: *“Det er næppe muligt at angive helt sikkert, under hvilke omstændigheder der i retspraksis statueres strafansvar trods sindssygdom på gerningstiden. Nogle domme tyder imidlertid på, at domstolene lægger nogen vægt på, om der kan antages at have været et årsagsforhold mellem den psykiske afvigelse og de kriminelle handlinger (...) Den i dommene anvendte begrundelse (at der ikke findes at have været »en sådan forbindelse. . . , at T kan anses for utilregnelig«) udelukker dog ikke den fortolkning, at domstolene vel har regnet med en mulig forbindelse mellem sindssygdom og kriminalitet, men ikke i en sådan grad, at der findes at være grundlag for straffrihed.”*²²⁹

Sammenfatning

Denne dom er et tydeligt tilfælde af anvendelse af STRFL § 16, stk. 1, hvori domstolene ikke indgår i en egentlig vurdering af tilregneligheden hos den tiltalte. Denne fastlægges blot kort, hvorefter det konkluderes, at: *“Tiltalte findes herefter at have været utilregnelig på grund af sindssygdom og straffes derfor ikke, jf. straffelovens § 16, stk. 1.”*²³⁰ Dommen understøtter således påstanden om, at domstolene i de fleste tilfælde følger mentalundersøgelsen og Retslægerådets anbefaling. Den viser også, at domstolene benytter sig af en omvendt slutning i relation til at konstatere utilregnelighed hos T. På denne måde anses det ikke for at være nødvendigt yderligere at argumentere for, hvorfor tiltalte måtte anses for værende utilregnelig, da man vælger at sige, at der ingen holdepunkter er for det modsatte.

---

²²⁸ TfK2015.1032/2.V, s. 6.

²²⁹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 23.

²³⁰ TfK2015.1032/2.V, s. 6.

3.2.2.3 U.1996.1460.H

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T1) er tiltalt for over en periode at have begået flere drab, jf. STRFL § 237 samt gentagne overtrædelser af våbenlovens § 4.²³¹ Analysen af dommen vil kun omfatte T1, da det er denne, som omfattes af STRFL § 16, stk. 1.²³² Der er rejst tiltale under en nævnings sag ved Østre Landsret. Statsadvokaten har nedlagt påstand om foranstaltning efter STRFL § 68 for T1 samt udvisning, jf. udlændingelovens § 22, nr. 2-3. T1 har nægtet sig skyldig.²³³ T1 dømmes for forhold 1, 2, 3, 5 og 6, men frifindes for forhold 4. T1 findes straffri efter STRFL § 16, stk. 1. T1 anker dommen til Højesteret, som stadfæster landsrettens dom.²³⁴ Den centrale problemstilling er, hvorvidt T1 var sindssyg og utilregnelig på gerningstidspunktet og som følge heraf kan opnå straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1. Herunder særligt, hvorvidt T1 skal idømmes anbringelse i Sikringsafdelingen efter STRFL § 68, men dette vil kun kort belyses, da afhandlingens fokus fortsat er på STRFL § 16, stk. 1 og kriterierne heri.

Sindssygdomskriteriet

Der inddrages en mentalundersøgelse af T1 foretaget på Retspsykiatrisk afdeling under landsrettens behandling af sagen. Dommen omfatter ikke en nærmere gennemgang af indholdet af denne mentalundersøgelse. Konklusionen af denne refereres blot, hvorefter det anbefales, at T1 anbringes i Sikringsafdelingen. Dette anses som en nødvendighed for at forebygge yderligere farlig adfærd hos den tiltalte.²³⁵

Retslægerådet har ud fra denne mentalundersøgelses indhold og sagen i øvrigt udarbejdet en udtalelse, hvori de lægger vægt på, at T1 under sit ophold på Sikringsafdelingen har været sindssyg, samt at det må antages, at T1 har været dette på gerningstidspunktet for den seneste forbrydelse.²³⁶ Det findes endvidere, at T1's sindssygelig tilstand formodentligt skyldes skizofreni, men T1 anses i øvrigt for værende normalt begavet.²³⁷ Skizofreni er blandt de sindssygdomme, der i retslitteraturen

---

²³¹ U.1996.1460.H, s. 1f.

²³² U.1996.1460.H, s. 4.

²³³ U.1996.1460.H, s. 2.

²³⁴ U.1996.1460.H, s. 3ff.

²³⁵ U.1996.1460.H, s. 2.

²³⁶ U.1996.1460.H, s. 3.

²³⁷ U.1996.1460.H, s. 3.

fastlægges at henhøre under sindssygdomsbegrebet i STRFL § 16, stk. 1.²³⁸ Retslægerådet kommenterer tillige på T1's sindssygelige symptomer, som viser sig ved, at: *“Såvel ved klinisk som ved psykologisk undersøgelse fremtræder T1 med tydelige sindssygelige symptomer blandt andet i form af svigtende realitetstestning, tankeforstyrrelser, vrangideer med storhedsindhold og åbenlyse aggressive forestillinger rettet såvel udad, som mod ham selv, uden at han er i stand til at mobilisere mod forestillinger herimod.”*²³⁹ Disse betragtninger stemmer overens med det, der udledes af sindssygdomsbegrebet i Betænkning nr. 667 af 1972. Det tillægges heri også vægt, at sindssygdom netop er kendetegnet ved en abnormtilstand, som viser sig ved en ændring af realitetsvurderingen hos patienten. Dette viser sig ved, at patienten ikke kan vurdere sig selv og omverdenen i overensstemmelse med virkeligheden.²⁴⁰ T1 har svigtende realitetstestning, tankeforstyrrelser og vrangideer, som til sammen udgør en abnormtilstand. Retslægerådet konkluderer i denne forbindelse, at T1 anses for værende omfattet af STRFL § 16, stk. 1's personkreds.²⁴¹

Højesteret går ikke ind i en nærmere vurdering af tilstedeværelsen af sindssygdomskriteriet hos T1. Dette kan begrundes med, at anken netop ikke angår anvendelsen af STRFL § 16, stk. 1. T1 anker landsrettens dom udelukkende med påstand om ikke at skulle anbringes i Sikringsafdelingen samt påstand om frifindelse for udvisning.²⁴²

Utilregnelighedskriteriet

Det konstateres kort på baggrund af mentalundersøgelsen af T1 og Retslægerådets udtalelse, at: *“Nævningerne har, for så vidt angår T1, svaret bekræftende på hovedspørgsmål i overensstemmelse med anklageskriftets forhold 1, 2, 3, 5 og 6 samt på et tillægsspørgsmål om straffrihed efter straffelovens §16, stk. 1. Retten har lagt nævningernes fældende erklæringer til grund.”*²⁴³ Derefter konkluderer landsretten kort, at T1 som følge heraf er straffri. Det nævnes ingen steder hverken i landsrettens eller Højesterets behandling af sagen, hvorvidt T1 skal anses for værende utilregnelig i gerningsøjeblikket. Det andet kriterie i STRFL § 16, stk. 1 kommenteres således ikke på i den offentliggjorte behandling af denne dom. Denne dom afspejler ligesom U.2007.855.H, hvordan begrebet

---

²³⁸ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

²³⁹ U.1996.1460.H, s. 3.

²⁴⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 172.

²⁴¹ U.1996.1460.H, s. 3.

²⁴² U.1996.1460.H, s. 4.

²⁴³ U.1996.1460.H, s. 4.

utilregnelige, som det fremgår af ordlyden af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., slet ikke bliver nævnt i dommene.

Denne dom vurderer således ikke tydeligt kriterierne for anvendelse af STRFL § 16, stk. 1, da det andet kriterie slet ikke fremgår af landsrettens begrundelse og resultat. Ud fra ordlyden af denne skriftlige fremstilling af dommen, fremstår det således ikke tydeligt, at STRFL § 16, stk. 1 ikke udelukkende kan finde anvendelse på baggrund af et psykiatrisk kriterium. Det er i retslitteraturen lagt til grund, at straffriheden er knyttet til utilregnelighedskriteriet.²⁴⁴ Dette kan dog være et udtryk for, at der netop ikke er angivet bestemte lovfæstede kriterier for, hvornår en gerningsperson kan anses for værende utilregnelig.²⁴⁵ ²⁴⁶ Dette kan endvidere også være et udtryk for, at man ved domstolene ikke tillægger denne vurdering af utilregnelighed særlig vægt, når det konstateres, at T1 skal idømmes anbringelse i Sikringsafdelingen efter STRFL § 68.²⁴⁷ Dette er således et klart eksempel på anvendelse af andre foranstaltninger end almindelig frihedsstraf, hvorefter det findes mest formålstjenligt at anbringe T1 i Sikringsafdelingen.

Sammenfatning

Denne dom viser, at domstolene ikke indgår i en egentlig vurdering af utilregneligheden hos gerningspersonen. Dette på trods af, at T1 findes omfattet af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1 og opnår straffrihed på baggrund heraf. Det fremgår også af de tidligere analyserede domme, at domstolene i den skriftlige gengivelse af dommen er sparsomme med oplysninger vedrørende tilregnelighedsvurderingen. Der forekommer oftest en vurdering af kausaliteten mellem forbrydelsen og den psykiske tilstand hos gerningspersonen. Hvorefter der foretages en slutning i form af, hvor sandsynligt det er, at sindssygdommen kan antages at have forårsaget utilregnelighed i gerningsøjeblikket. Men i denne dom bliver det andet kriterie slet ikke nævnt. Det er således uklart, hvad dette skal tillægges af betydning. T1's psykiske tilstand gennemgås, som det også ses i de ovenstående domme, ved hjælp af en mentalundersøgelse og Retslægerådets udtalelse herom.

Manglen på tilregnelighedsvurderingen kan antages både at betyde, at domstolene ikke tillægger dette betydelig vægt, når den tiltalte opnår straffrihed i form af andre foranstaltninger, som i dette tilfælde er anbringelse efter STRFL § 68. Formålet med kriteriet om utilregnelighed hos

---

²⁴⁴ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

²⁴⁵ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet.*, s. 182.

²⁴⁶ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 70.

²⁴⁷ U.1996.1460.H, s. 4.

gerningspersonen er netop, at domstolene har mulighed for at idømme en lovovertræder frihedsstraf på trods af, at vedkommende falder ind under sindssygdomsbegrebet. Så når T1 i dette tilfælde lever op til begge kriterier, findes det ikke nødvendigt at kommentere yderligere på utilregneligheden hos gerningspersonen, men snarer at kommentere på den foranstaltning, der findes passende i det givne tilfælde. Men det kan også betyde, at utilregneligheden er vigtigst at belyse, når domstolene har i sinde at idømme gerningspersonen almindelig frihedsstraf, på trods af at vedkommende findes at være omfattet af kriteriet om sindssygdom. Man kan argumentere for, at man grundet hensynet til den generelle retsfølelse anser behovet for en grundig begrundelse størst, når man vælger at idømme lovovertrædere straffrihed, på trods af den kriminelle gerning. Men når gerningspersonen i et tilfælde som dette alligevel idømmes den mest indgribende form for foranstaltning²⁴⁸, kan man argumentere for, at det ikke i samme grad kan rykke ved retsfølelsen, og at en begrundelse derfor ikke findes ligeså vigtig.

3.2.3 Delkonklusion

Der er en klar rød tråd i vurderingen af sindssygdommen af den tiltalte, da dette er begrundet ud fra den psykiatriske vurdering. Denne vurdering deltager domstolene ikke yderligere i, da mentalundersøgelsen uden videre lægges til grund. Det samme gør sig gældende ved Retslægerådets udtalelser i henhold til mentalundersøgelsen af gerningspersonen. Der foretages således ikke umiddelbart en yderligere prøvelse af den psykiatriske vurdering af domstolene. Dette stemmer overens med det, der af forarbejderne har været tiltænkt ved anvendelse af STRFL § 16, stk. 1. Netop at denne del af kriterierne er overladt til psykiaterne. Det fremgår af Betænkning nr. 667 af 1972, at: *“Forholdet vil derfor praktisk talt altid være det, at retten må lægge lægelige udtalelser om lægelige spørgsmål til grund ved afgørelsen.”*²⁴⁹ Dette illustreres netop i de ovenfor analyserede domme, da domstolene ikke indgår yderligere i vurderingen af gerningspersonens psykiske tilstand. Men at mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelser uden videre lægges til grund.

Det kan endvidere ud fra ovenstående domsanalyser konkluderes, at der ikke forekommer en rød tråd gennem dommene i relation til utilregnelighedskriteriet. Dette resulterer i, at man ikke udelukkende ud fra at læse retspraksis på området kan konstatere, hvorvidt man vil falde ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1 og opnå straffrihed. Selve tilregnelighedsvurderingen er uklar gennem

---

²⁴⁸ Se afsnit 2.8 Foranstaltninger.

²⁴⁹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 26, spalte 1.

det udvalgte praksis, da der ikke opstilles generelle retningslinjer for, i hvilke tilfælde man er utilregnelig. Dette kan forklares ud fra, at det naturligvis skal vurderes konkret fra sag til sag, hvorvidt gerningspersonen er utilregnelig i gerningsøjeblikket. Dette afspejler de ovenstående domme, da der i flere af dommene ikke foretages en egentlig, i hvert fald offentliggjort, gennemgang af utilregnelighedskriteriet.

I U.1996.1460.H og U.2007.855.H nævnes utilregnelighedskriteriet slet ikke i den skriftlige gennemgang. Det kan forekomme usædvanligt, at domstolene ikke konsekvent indgår i en egentlig vurdering af dette kriterie, da det netop er afgørende for, hvorvidt den tiltalte opnår straffrihed. Det kan dog også heraf antages, at domstolene finder denne vurdering af utilregnelighedskriteriet vigtigst, når man på trods af sindssygdom vælger at idømme tiltalte straf som følge af tilregnelighed på gerningstidspunktet. Det kan også hertil særligt bemærkes, at den tiltalte i begge disse tilfælde, idømmes anbringelse på psykiatrisk afdeling. Det kan antages, at selve vurderingen af utilregneligheden ikke er lige så vigtig, når domstolene idømmer gerningspersonen en anden form for foranstaltning end almindelig frihedsstraf.

Uanset om det statueres, at tiltalte har været utilregnelig eller tilregnelig i gerningsøjeblikket, ses det, at domstolene i flere tilfælde foretager en vurdering af sammenhængen mellem den psykiske tilstand og den kriminelle handling. Dette har man også valgt at kommentere på i Betænkning nr. 667 af 1972, hvori det bemærkes, at der ofte foretages en vurdering af kausaliteten mellem den psykiske tilstand og den kriminelle handling.²⁵⁰ Det fremgår her, at: *“Nogle domme tyder imidlertid på, at domstolene lægger nogen vægt på, om der kan antages at have været et årsagsforhold mellem den psykiske afvigelse og de kriminelle handlinger (...).”*²⁵¹ Dette understøtter det ovenfor omtalte praksis, da det i de analyserede domme fremgår, at der i flere tilfælde foretages en vurdering af sammenhængen mellem den psykiske tilstand og den begåede gerning. Dette ses eksempelvis i TfK 2015.1032/2.V, hvori gerningspersonen vurderes at have været utilregnelig: *“Efter sagens oplysninger er der ikke tilstrækkelige holdepunkter for som påstået af anklagemyndigheden at antage, at der ikke er en sådan sammenhæng mellem tiltaltes sindssygdom og den begåede kriminalitet, at han ikke var utilregnelig på gerningstidspunkterne.”*²⁵² Hvorimod gerningspersonen i TfK2008.265.V vurderes at have været tilregnelig i gerningstidspunktet med følgende begrundelse: *“Landsretten finder på denne baggrund, at der ikke foreligger holdepunkter for at antage, at der har været en sådan forbindelse mellem tiltalte T2's sindssygdom og den begåede kriminalitet, at han kan anses for at have været*

²⁵⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 23, spalte 1f.

²⁵¹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 23, spalte 1.

²⁵² TfK 2015.1032/2.V, s. 6.

*utilregnelig. Han er derfor ikke straffri efter straffelovens § 16, stk. 1.*²⁵³ Det ses således, at den årsagsmæssige sammenhæng anvendes af domstolene til vurderingen af tilregneligheden, uagtet om gerningspersonen findes at være utilregnelig eller tilregnelig i gerningsøjeblikket.

Der tegner sig dog et fast mønster af, at når domstolene vurderer, at gerningspersonen ikke har været utilregnelig i gerningsøjeblikket, på trods af tilstedeværelsen af sindssygdom, foretages der en prøvelse af den årsagsmæssige sammenhæng mellem sindssygdommen og den begåede gerning. Dette kan antages at være begrundet med, at domstolene går ind og idømmer en egentlig psykisk syg lovovertræder almindelig frihedsstraf. For at kunne idømme en gerningsperson, som vurderes at have været sindssyg på gerningstidspunktet, almindelig frihedsstraf, er det nødvendigt for domstolene at begrunde, hvorfor man mener, at gerningspersonen alligevel er i stand til at kunne konsekvensberegne sine handlinger. Dette er netop, hvad utilregnelighedskriteriet bygger på. Forarbejderne har haft et ønske om, at man skal kunne idømme en sindssyg lovovertræder frihedsstraf i de situationer, hvor det kan vurderes, at gerningspersonen har kunnet handle fornuftsmæssigt.²⁵⁴

Noget særligt gør sig gældende for U.2007.855.H, TfK2015.1032/2.V og U.1996.1460.H, hvori der statueres utilregnelighed og gerningspersonen som udgangspunkt idømmes straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. I alle tre tilfælde idømmes den tiltalte en anden form for foranstaltning, således at ingen af de tre tiltalte bliver "frifundet" i den forstand, man normalt forbinder med straffrihed. Men at det af retten vurderes, at de ikke findes egnede til afsoning af almindelig fængselsstraf grundet deres psykiske tilstand. De underlægges derimod af retten andre formålstjenlige foranstaltninger for at forebygge yderligere lovovertrædelser i form af behandling eller anbringelse, jf. STRFL § 68. Dette er netop formålet med foranstaltningerne, der skal være formålstjenlige for den specifikke gerningsperson i relation til kriminalitetsforebyggelse.²⁵⁵

---

²⁵³ TfK2008.265.V, s. 10.

²⁵⁴ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 70.

²⁵⁵ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 408 og s. 411.

3.2.4 Patologisk rus

3.2.4.1 18-10562/2020

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T) er tiltalt for overtrædelse af STRFL § 244, stk. 1 og overtrædelse af lov om euforiserende stoffer §§ 3, stk. 1 og 27, stk. 1. Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om frihedsstraf. T erklærer sig ikke-skyldig i overtrædelse af STRFL § 244, stk. 1, men erkender sig skyldig i overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.²⁵⁶ T findes straffri for overtrædelsen af STRFL § 244, stk. 1, jf. § 16, stk. 1.²⁵⁷ Omdrejningspunktet for denne dom omhandler, hvorvidt T, som følge af indtagelse af rusmidler, befandt sig i en sindssygelig tilstand, der kunne medføre straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., eller om T henhører under særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Sindssygdomskriteriet

Det fremgår af byrettens dom, at der er foretaget en mentalundersøgelse af T. Det følger blandt andet af mentalundersøgelsen, at T: *“(…) er ikke sindssyg nu, men var sindssyg på tidspunktet for de påsigtede handlinger, idet han med stor sandsynlighed var i en tilstand af patologisk rus som følge af kokainindtagelse/forurenede kokain.”*²⁵⁸ Det vurderes dermed, at T's akutte sindssygelige tilstand er opstået som følge af indtagelse af kokain og dermed vurderes at have været i en patologisk rus. Det understøttes ligeledes af mentalundersøgelsen, hvor det til slut følger, at: *“Observanden vurderes i forbindelse med de nu påsigtede handlinger at have været i en patologisk rus.”*²⁵⁹ Det kan endvidere bemærkes, at mentalundersøgelsen finder T omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.²⁶⁰ Dette er dog ikke yderligere uddybet, og det findes derfor ikke muligt at konkludere, hvorfor de i mentalundersøgelsen finder T omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Det følger af Betænkning nr. 667 af 1972, at: *“På den anden side finder man det velbegrundet, at reglen udformes således, at der åbnes domstolene en mulighed for at statuere strafansvar.”*²⁶¹ Indførelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. er således tiltænkt som en mulighed for domstolene til at statuere strafansvar i tilfælde af en sindssygelig tilstand som følge af rusmiddelindtagelse. Det henhører således til domstolenes kompetence at henføre forholdet under STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det

---

²⁵⁶ 18-10562/2020, s. 1.

²⁵⁷ 18-10562/2020, s. 7.

²⁵⁸ 18-10562/2020, s. 4.

²⁵⁹ 18-10562/2020, s. 4.

²⁶⁰ 18-10562/2020, s. 4.

²⁶¹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 45, spalte 2 og s. 46, spalte 1.

kan dog tænkes, at man i mentalundersøgelsen har villet illustrere, at T befandt sig i en sindssygelig tilstand som følge af rusmiddelindtagelse, hvilket ordlyden af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. illustrerer. Der er netop tre kriterier i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.; den sindssygelige tilstand skal være en følge af rusmiddelindtagelse, tilstanden skal være forbigående og særlige omstændigheder skal gøre sig gældende.²⁶²

Retslægerådet er på baggrund af mentalundersøgelsen og sagens øvrige oplysninger fremkommet med en udtalelse vedrørende T's psykiske tilstand. Det fremgår heraf, at T: *"(...) aktuelt ikke er sindssyg, men at han sandsynligvis på tiden for det påsigtede, var i en kortvarig sindssygelig tilstand på grund af en rus fremkaldt af euforiserende stoffer."*²⁶³ Retslægerådet konkluderer således det, der også konstateres i mentalundersøgelse om T's tilstand på gerningstidspunktet. Det konkluderes endvidere, at T kom: *"(...) som følge af indtagelsen i en tilstand med en helt ændret personlighed, hørelsesshallucinationer og voldelig adfærd."*²⁶⁴ T blev i denne sammenhæng tvangsindlagt på psykiatrisk afdeling, hvorefter det beskrives, at T: *"(...) fremtrådte sindssyg, men dagen efter, og uden medikamentel behandling, var symptomerne klinget af."*²⁶⁵ Retslægerådet har tidligere beskrevet den patologiske rus som en akut sindssygdom, der kan optræde i forbindelse med alkoholindtagelse.²⁶⁶ WHO beskriver endvidere den patologiske rustilstand i sit diagnosesystem som en: *"Pludselig indsættende aggressiv og ofte voldelig adfærd, som er utypisk for den pågældende i ædru tilstand, og som optræder meget hurtigt efter indtagelse af en mængde alkohol, som hos de fleste ikke ville fremkalde tegn på alkoholpåvirkning."*²⁶⁷ Dette stemmer overens med de beskrivelser, der fremgår af T, men også den konklusion, som Retslægerådet kommer med, hvor det særligt tillægges vægt, at T oplever en helt ændret personlighed. Retslægerådet har også tidligere kommenteret på dette, som det fremgår i Betænkning nr. 667 af 1972 vedrørende euforiserende stoffer. De siger her blandt andet, at: *"(...) den pågældendes oplevelsesmåde og adfærd ændres totalt, og hvor det – oftest betinget af forbigående vrangideer og/eller hallucinatoriske oplevelse – kan komme til helt uforudseelige aggressive handlinger, herunder drab af tilfældige personer."*²⁶⁸ Dette stemmer overens med det, der beskrives i forhold til T's psykiske tilstand, hvorunder den ændrede adfærd specielt opleves som værende

---

²⁶² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209f.

²⁶³ 18-10562/2020, s. 5.

²⁶⁴ 18-10562/2020, s. 5.

²⁶⁵ 18-10562/2020, s. 5.

²⁶⁶ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 177, spalte 1.

²⁶⁷ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 211.

²⁶⁸ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 178, spalte 1.

aggressiv adfærd overfor forurettede.²⁶⁹ Retslægerådet konkluderer slutteligt, at T: “(...) på tidspunktet for det påsigtede, foruden at have været påvirket på forventelig vis af en betydelig mængde alkohol indtaget i løbet af dagen, mest sandsynligt, desuden kortvarig, var i en sindssygelig tilstand på grund af en rus fremkaldt af en ukendt type euforiserende stoffer og dermed er omfattet af straffelovens § 16, stk. 1, 3. pkt.”²⁷⁰ Retslægerådet konkluderer således, at T var sindssyg på gerningstidspunkt, men henfører forholdet under STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Retslægerådet begrundet dette med, at den sindssygelige tilstand er fremkaldt af rusmidler, og at denne tilstand desuden var kortvarig. Dette er to ud af de tre betingelser, der forefindes i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.²⁷¹ Det kan således antages, at Retslægerådet henfører forholdet til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. på denne baggrund ligesom mentalundersøgelsen.

Domstolene lægger de ovenstående betragtninger fra mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelse til grund. Det fremgår af rettens begrundelse og afgørelse, at tiltalte: “(...) har været i en forbigående, sindssygdomslignende tilstand. Tiltalte skal derfor som udgangspunkt ikke straffes.”²⁷² Domstolene konkluderer således i overensstemmelse med lægernes betragtninger, at T på gerningstidspunkt var i en sindssygdomslignende tilstand.

Utilregnelighedskriteriet

Utilregnelighedskriteriet nævnes ikke i rettens begrundelse og resultat, på trods af at domstolene frifinder T i medfør af STRFL § 16, stk. 1. Det må dog udledes heraf, at domstolene finder, at T er utilregnelig i gerningsøjeblikket, da utilregnelighed er et kriterie for overhovedet at falde ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. i første omgang. Dette er på trods af, at der er tale om, at T på gerningstidspunktet var påvirket af både alkohol og euforiserende stoffer, som er indtaget af egen fri vilje. Det klare udgangspunkt i et sådant tilfælde er, at gerningspersonen idømmes almindeligt strafansvar.²⁷³

---

²⁶⁹ 18-10562/2020, s. 3.

²⁷⁰ 18-10562/2020, s. 5f.

²⁷¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209f.

²⁷² 18-10562/2020, s. 6.

²⁷³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

Sammenfatning

Dommen viser en gennemgang af sindssygdomskriteriet ud fra mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelse, hvortil T's sindssygelig tilstand lægges til grund ud fra disse to udtalelser. Dette viser, at domstolene ikke blander sig i denne vurdering, men overlader denne til lægerne. Dog adskiller dommen sig i forbindelse med inddragelsen af utilregnelighedskriteriet, da dette ikke kommenteres i dommens skriftlige indhold. Dette giver anledning til at antage, at domstolene har lagt dette til grund ud fra vurderingen om, at sindssygdomskriteriet er opfyldt. Dette til trods for, at STRFL § 16, stk. 1 foreskriver, at utilregnelighedskriteriet er et selvstændigt kriterium, som det også er fastlagt i forarbejderne.²⁷⁴

Det stemmer endvidere overens med retslitteraturen, som har fastslået, at utilregnelighedskriteriet skal vurderes af domstolene. Netop fordi kriteriet ligger udenfor mentalundersøgelsen og Retslægerådets kompetence at vurdere. Det følger af Alf Ross' artikel "Psykose og tilregnelighed"²⁷⁵, hvori Ross siger, at: "*Lægerne er mennesker med stor erfaring og menneskekundskab, opvokset i samme moralske miljø som vi andre. Deres afgørelser vil derfor normalt falde sammen med juristernes. Alligevel kan den kompetencefordeling ikke være rigtig. Skønnet over tiltaltes tilregnelighed må, når lægerne er hørt, træffes af samme instans som i øvrigt har ansvaret for afgørelsen af mandens skæbne, altså retten. Hertil kommer at der i tilregnelighedsvurderingen indgår også visse specifikt juridisk-sociale momenter som lægerne ikke kan antages at have for øje. Den rette balance opretholdes når man, som i den gældende formulering af § 16, bibeholder det i og for sig indholdsløse krav om »utilregnelighed« hvorved der er sikret retten et juridisk overskøn over det lægelige.*"²⁷⁶ Der kan argumenteres for, at domstolene på sin vis kommer til at overlade vurderingen af utilregneligheden til mentalundersøgelsen og Retslægerådet, trods dette ikke har været intentionen. Dette adskiller sig fra andet retspraksis, hvori begrebet er inddraget eller kort nævnt for at vise, at det henhører til domstolenes kompetence. Det gør sig særligt gældende i denne henseende, da T frifindes for straf og i den forbindelse er utilregnelighedskriteriet afgørende at afklare, jf. STRLF § 16, stk. 1.

Man kan argumentere for, at domstolene i dette tilfælde hjemler straffriheden til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., fordi domstolene vælger at frifinde T som følge af, at han ikke tidligere har været i en sådan tilstand. Domstolene anfører netop, at: "*Tiltale har efter det oplyste ikke tidligere erfaringer med aggressiv adfærd efter indtagelse af alkohol eller stoffer. Retten finder herefter ikke, at der foreligger*

---

²⁷⁴ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 21, spalte 1.

²⁷⁵ Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225).

²⁷⁶ Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225), s. 6.

sådanne særlige omstændigheder, at tiltalte undtagelsesvis skal idømmes straf. Tiltalte frifindes derfor for straf vedrørende forhold 1, jf. Straffelovens § 16, stk. 1, 3. pkt.”²⁷⁷ Det ses tydeligt her, hvordan domstolene går direkte ind i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.’s anvendelsesområde og netop fokuserer på det tredje kriterie i forhold til, hvorvidt der foreligger særlige omstændigheder. Domstolene skitserer direkte, at de særlige omstændigheder, i sammenspil med de to øvrige kriterier, er hjemlen til, at man undtagelsesvist kan idømmes straf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt det er misvisende, at domstolene trods denne eksemplificering vælger at hjemle straffriheden direkte til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., og at de ikke inddrager straffrihedshjemlen i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. også. Alternativt helgarderer sig ved at henhøre forholdet til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. modsætningsvis.

Det kan dog sammenfattende konkluderes, at domstolene mener, at T som udgangspunkt ikke skal straffes, hvorfor det hertil kan antages, at domstolene vurderer, at T henhører under straffrihedsreglen i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Herefter indgår domstolene i en vurdering af, hvorvidt T skal idømmes straf alligevel i henhold til de særlige omstændigheder. Dette stemmer overens med det, som er tiltænkt i forarbejderne ved anvendelsen af netop STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. I forarbejderne anføres det, at der ved indførelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. var et ønske om, at man skulle have mulighed for at idømme gerningspersoner straf, når særlige omstændigheder talte herfor, og når det i øvrigt drejede sig om den patologiske rus.²⁷⁸ Derudover tillægges det væsentlig betydning ved byrettens dom, at T i dette tilfælde ikke tidligere havde erfaring med en sammenlignelig aggressiv adfærd. Denne afvejning stemmer overens med det anførte i Betænkning nr. 667 af 1972: “*Et forbehold herom vil bl.a. kunne få betydning i visse sager, hvor det oplyses, at tiltalte tidligere har været i lignende tilstande, og hvor det derfor kan bebrejdes ham, at han påny har indladt sig på spiritusnydelse med kendskab til de risikomomenter, som dette for hans vedkommende indebærer.*”²⁷⁹ Denne betragtning opstår i relation til en tvivl, som Straffelovrådet havde i forhold til udformningen af særreglen, der i dag findes i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Straffelovrådet anbefalede i denne sammenhæng faktisk, at den patologiske rus i almindelighed burde fritage for straf. Men at de samtidig godt kunne argumentere for, hvorfor domstolene skulle have mulighed for netop at kunne statuere strafansvar alligevel, som det nu afspejles i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.²⁸⁰ Netop disse betragtninger afspejler denne

---

²⁷⁷ 18-10562/2020, s. 6.

²⁷⁸ Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., Lov nr. 268 af 26/6/1975, s. 1f.

²⁷⁹ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 46, spalte 1.

²⁸⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 39f.

gennemgang af dommen tydeligt, da den viser, at domstolene understøtter tesen om, at man i almindelighed bør frifindes, når man har befundet sig i en patologisk rus. Men at de også er inde og vurdere, om der foreligger de særlige omstændigheder i relation til T's egen skyld, som kan begrunde, at T alligevel skal idømmes almindelig frihedsstraf. At man henfører straffriheden til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. kan således også forklares ud fra, at det må ligge implicit i særreglen, at man frifindes for straf, så snart man ikke opfylder ét af kriterierne heri. Man kan dog argumentere for, at domstolene kan være mere tydelige i denne argumentation, således at der ikke kan sås tvivl herom.

3.2.5 Delkonklusion

Det kan konkluderes ud fra overstående gennemgang af 18-10562/2020, at den patologiske rus kan være svær at placere i én kategori, da der fremstår en forvirring over, om den patologiske rus hører sig mest til i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. eller STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Som retslitteraturen beskriver, henhører den patologiske rus til STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. i relation til straffrihed. Det fremgår direkte af Karnovs noter til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., at: *“Formuleringen viser, at udgangspunktet er, at beruselsestilfældene afgøres med straffrihed, hvor 1. pkt.s betingelser er opfyldt.”*²⁸¹ Dette omtales endvidere i Betænkning nr. 667 af 1972, hvori det nævnes, at: *“Retsslægerådets udtalelse viser, at man i almindelighed må regne med, at psykiatriske erklæringer vil betegne den patologiske rus som en sindssygdom.”*²⁸² Dette indikerer derfor, at den patologiske rus i almindelighed vil henhøre under sindssygdomskriteriet, som det er forelagt i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Det der har været tiltænkt med tilføjelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. er netop, at man stadig skal kunne idømme en lovovertræder almindelig frihedsstraf, på trods af at denne erklæres sindssyg grundet indtagelse af rusmidler. Det er i denne forbindelse blevet nævnt, at man ofte vil undersøge muligheden for straf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., såfremt man befinder sig i den såkaldte patologiske rus.²⁸³ Denne særregel blev netop diskuteret af Straffelovrådet i Betænkning nr. 667 af 1972, hvori de angiver, at de finder det velbegrundet, at domstolene har mulighed for at statuere dette strafansvar.²⁸⁴ Sondringen mellem STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. og 3. pkt. er således væsentlig i relation til, om gerningspersonen idømmes frihedsstraf eller ender med at frifindes for straf som følge af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.

---

²⁸¹ Mikkelsen, Jens Kruse. Holst, Nicolaj Sivan. (2022). *Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 Straffeloven*. (Karnovs noter), note nr. 113.

²⁸² Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 45, spalte 2.

²⁸³ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 11, spalte 2, s. 12, spalte 1 og s. 46, spalte 1.

²⁸⁴ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 45f.

Det kan således forekomme misvisende, at domstolene hjemler straffriheden til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., som er en særregel for at idømme strafansvar fremfor STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.

3.3 § 16, stk. 1, 3. pkt.

3.3.1 Omfattet

3.3.1.1 U.2008.683/2.H

Sagens faktum

Tiltalte (T) er tiltalt for forsøg på manddrab, jf. STRFL § 237, jf. § 21 og en overtrædelse af våbenlovens § 10.²⁸⁵ Anklagemyndigheden nedlægger påstand om fængselsstraf, subsidiært anbringelse på psykiatrisk afdeling. T nægter sig skyldig i de to overtrædelser af STRFL § 237, men erkender sig skyldig i overtrædelsen af våbenloven. Landsretten idømmer T 16 års fængsel.²⁸⁶ Dommen ankes til Højesteret, hvorefter Højesteret ophæver landsrettens dom og hjemviser den til fornyet behandling.²⁸⁷ Det skal bemærkes, at der i dommen ses spørgsmål af processuel karakter, men dette vil ikke gennemgås nærmere i den følgende gennemgang, da afhandlingen har dets fokus på anvendelsen af STRFL § 16, stk. 1, 1. og 3. pkt. Problemstillingen centrerer sig først og fremmest om, hvorvidt T som følge af rusmiddelindtagelse kan anses for værende i en sindssygelig tilstand og dermed omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Dernæst omhandler problemstillingen, hvorvidt T kan omfattes af særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.²⁸⁸ Domsanalysen vil særligt fokusere på anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Sindssygdomskriteriet

Det følger af landsrettens dom, at der er foretaget en mentalundersøgelse af T af en speciallæge i psykiatri. Det konstateres heri, at: *“Observanden er ved undersøgelsen ikke fundet sindssyg, men må antages at have været sindssyg på tidspunkterne for de påsigtede handlinger. Han var da under indflydelse af centralstimulerende stoffer og sandsynligvis også påvirket af alkohol. Der er ikke holdepunkter for, at han befandt sig i en deraf fremkaldt abnorm rustilstand. Han er normalt begavet.”*²⁸⁹ Det konstateres således i mentalundersøgelsen, at T på tidspunktet for den kriminelle handling har

---

²⁸⁵ U.2008.683/2.H, s. 2.

²⁸⁶ U.2008.683/2.H, s. 4.

²⁸⁷ U.2008.683/2.H, s. 12.

²⁸⁸ U.2008.683/2.H.

²⁸⁹ U.2008.683/2.H, s. 3.

været sindssyg. Men at denne sindssygelige tilstand ikke kan karakteriseres som det, der betegnes en patologisk rus. Den patologiske rus viser sig som en akut sindssygdom, der netop kan optræde i forbindelse med indtagelse af rusmidler.²⁹⁰ Dernæst konkluderes det, at T anses som værende personlighedsforstyrret, og at T har haft et langvarigt misbrug af først hash, dernæst alkohol og senest amfetamin. Det lægges på denne baggrund til grund, at T er omfattet af STRFL § 16, stk. 1.²⁹¹ Der kommenteres ikke yderligere på, hvorvidt indtagelsen af disse rusmidler har medført den sindssygelige tilstand. Tværtimod konstateres det, som anført ovenfor, at der netop ikke er noget, der taler for, at han har været i en tilstand af patologisk rus. Det må dog antages, at der menes, at T falder ind under sindssygdomsbegrebet som følge af indtagelse af rusmidler, da der ikke lægges vægt på andre elementer end dette ved vurderingen heraf.²⁹² Det nævnes blot, at T som følge af de anførte oplysninger hører til personkredsen i STRFL § 16, stk. 1.

Ovenstående mentalerklæring suppleres af en udtalelse fra Retslægerådet, hvori det fastlægges: “»... at han næppe er sindssyg nu, men utvivlsomt var sindssyg på tidspunktet for det påsigtede. Han var da muligt påvirket af euforiserende stoffer, men der er ikke mistanke om abnorm rus. Han er normalt begavet.”²⁹³ Retslægerådet kommer således frem til nogenlunde samme resultat, som det blev fastlagt i mentalerklæringen. Retslægerådet kommer til forskel fra mentalerklæringen med en direkte begrundelse for, hvorfor T er omfattet af STRFL § 16, stk. 1. De nævner i denne begrundelse, at: “*T er omfattet af straffelovens § 16, stk. 1, idet han har lidt af en sindssygdom præget af vrangforestillinger, formentlig fremkaldt af misbrug af centralstimulerende midler.*”²⁹⁴ Retslægerådet kommenterer derfor direkte på, at denne sindssygdom formentlig er forårsaget af indtagelsen af rusmidler. Det skal dog her bemærkes, at de benytter sig af ordet formentlig, hvorfor der tages forbehold for, at dette ikke kan konstateres med sikkerhed. Det kan endvidere være årsagen til, at dette ikke fastlægges i mentalundersøgelsen.

Mentalundersøgelsen og udtalelsen fra Retslægerådet fra landsrettens behandling af sagen refereres igen i Højesterets dom. Men der kommenteres ikke yderligere på vurderingen af T's sindstilstand, da Højesterets dom udelukkende fokuserer på beskrivelse af forarbejderne til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

---

²⁹⁰ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 177, spalte 1.

²⁹¹ U.2008.683/2.H, s. 3.

²⁹² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

²⁹³ U.2008.683/2.H, s. 3.

²⁹⁴ U.2008.683/2.H, s. 3.

samt stillingtagen til, hvorvidt retsbelæringen under landsrettens behandling af sagen har været ufyldende.²⁹⁵

Utilregnelighedskriteriet

Landsretten går ikke ind i en vurdering af utilregnelighedskriteriet. Den primære vurdering og begrundelse tager udgangspunkt i ovenstående kriterium om sindssygdhed og anvendelsen af § 16, stk. 1, 3. pkt.²⁹⁶

Der sættes et mindre fokus på kriteriet i Højesteret, hvori landsrettens tillægsspørgsmål blot gennemgås af Højesteret.²⁹⁷ Tillægsspørgsmål 3 lyder: *“Er tiltalte T straffri, fordi han på tidspunktet for den eller de strafbare handlinger var utilregnelig på grund af sindssygdhed eller en tilstand, der må ligestilles hermed, jf. straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt.?«*.²⁹⁸ Landsretten har således taget stilling til utilregnelighedskriteriet, men dette fremgår ikke af den skriftlige gennemgang af landsrettens dom. Højesteret konkluderer endvidere, at: *“Vedrørende rækkefølgen af tillægsspørgsmålene fremgår det, at der var enighed om, at T var utilregnelig på grund af sindssygdhed på gerningstidspunkterne, jf. § 16, stk. 1, 1. pkt.”*²⁹⁹ Det må derfor antages, at utilregnelighedskriteriet ligeledes findes opfyldt. Højesteret lægger dog ikke endeligt til grund, om de finder T utilregnelig i deres afgørelse, da Højesteret ophæver landsrettens dom og hjemviser sagen til fornyet behandling. Højesteret vurderer derfor ikke, hvorvidt T er omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.³⁰⁰

STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. gennemgås ikke gennem landsrettens behandling af sagen, før bestemmelsen nævnes under tillægsspørgsmål 1 og 2 til nævningene.³⁰¹ Der findes, som allerede nævnt, tre kriterier i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., som er; den sindssygelige tilstand skal være en følge af rusmiddelindtagelse, tilstanden skal være forbigående og der skal være tale om særlige omstændigheder.³⁰² De tre kriterier bliver ikke behandlet i landsrettens dom, hvorfor anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. ikke kortlægges. Nævningene svarer bekræftende på de to tillægsspørgsmål, som

---

²⁹⁵ U.2008.683/2.H, s. 12.

²⁹⁶ U.2008.683/2.H, s. 4.

²⁹⁷ U.2008.683/2.H, s. 4.

²⁹⁸ U.2008.683/2.H, s. 6.

²⁹⁹ U.2008.683/2.H, s. 12.

³⁰⁰ U.2008.683/2.H, s. 12.

³⁰¹ U.2008.683/2.H, s. 4.

³⁰² Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209f.

lyder: “»1. Var tiltalte T ved begåelsen af den eller de strafbare handlinger som følge af indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forbigående i en tilstand af sindssygdom eller i en tilstand, der må ligestilles hermed, jf. straffelovens § 16, stk. 1, 3. pkt.? 2. Skal straf dog pålægges, fordi særlige omstændigheder taler derfor?»”.³⁰³ Det kan ud fra Højesterets fremstilling af sagen konstateres, at der fra retsformanden foreligger en mundtlig gennemgang af vedkommendes forståelse af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det er ud fra denne forelæggelse, at nævningene besvarer de ovenstående tillægsspørgsmål bekræftende.

Det væsentlige i denne sag bliver, at landsrettens dom ankes til Højesteret på den baggrund, at T’s forsvarer angiver, at: “Forsvareren har til støtte for påstanden om ophævelse af dommen og hjemvisning navnlig henvist til, at retsformandens vejledning vedrørende undtagelsesreglen i straffelovens § 16, stk. 1, 3. pkt., ikke var korrekt eller i hvert fald ufuldstændig vedrørende indholdet af bestemmelsens formuleringer »som følge af indtagelse af rusmidler«, »forbigående« og »kan straf dog pålægges, når særlige omstændigheder taler herfor»”.³⁰⁴ Med henblik på at afklare dette, leverer Højesteret en slavisk gennemgang af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Der refereres løbende til forarbejder, hvori de væsentligste elementer vælges ud.³⁰⁵ Højesteret starter med at beskrive, hvordan særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. opstod. Til dette benytter de sig af bemærkningerne til bestemmelsen i Folketingstidende 1974-75, Tillæg A, spalte 1617.³⁰⁶ Højesteret vil med dette illustrere, at man fra lovgivers side havde et ønske om, at man stadigvæk skulle kunne idømme frihedsstraf til en lovovertræder i en forbigående sindssygelig tilstand, hvor særlige omstændigheder gjorde sig gældende. Det skal hertil bemærkes, at den tiltalte selv skal bringe sig i denne situation som følge af indtagelse af rusmidler.³⁰⁷ Dette illustrerer de tre kriterier, jf. STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Slutteligt konkluderer Højesteret under begrundelse og resultat, at: “Straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt., bestemmer, at en person, der på gerningstidspunktet var utilregnelig på grund af sindssygdom m.v., ikke straffes. Efter 3. pkt. kan straf dog pålægges, hvis gerningspersonen som følge af indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forbigående befandt sig i en sindssygelig tilstand, og særlige omstændigheder taler for at pålægge straf.”³⁰⁸ Højesteret konkluderer således, at STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. udgør en straffrihedsbestemmelse, hvorefter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. udgør en undtagelse hertil, som hjemler straf alligevel i særlige tilfælde.

---

³⁰³ U.2008.683/2.H, s. 4.

³⁰⁴ U.2008.683/2.H, s. 5.

³⁰⁵ U.2008.683/2.H, s. 9ff.

³⁰⁶ Folketingstidende 1974-75 (2. samling) Tillæg A, Spalte 1615/1616 - 1617/1618 af 6375/6376.

³⁰⁷ U.2008.683/2.H, s. 10f.

³⁰⁸ U.2008.683/2.H, s. 11.

Højesteret ophæver landsrettens dom og hjemviser sagen til fornyet behandling ved landsretten i relation til anvendelse af STRFL § 16, stk. 1, 1. og 3. pkt.³⁰⁹

Sammenfatning

Det kan sammenfattende konkluderes, at denne dom ikke illustrerer, hvorvidt den tiltalte i den pågældende sag, og under de pågældende omstændigheder, falder ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Afgørelsen er dog trods dette relevant, da Højesteret lægger forarbejdernes intentioner om anvendelsen for denne bestemmelse fast ved at gengive disse og eksemplificere, hvilke kriterier bestemmelsen indeholder, og hvad der kan udgøre særlige omstændigheder. Dommen illustrerer endvidere, at det kan antages, at der kan være besvær ved at anvende STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Dette understøttes af, at Højesteret finder det nødvendigt at ridse formålet med denne særregel op ud fra forarbejderne og slutteligt kortlægge, hvad STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. kan overfor STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det må antages, at Højesteret tilføjer dette ud fra et ønske om at præcisere, hvornår STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. kan finde anvendelse, og hvilke elementer der i en sådan situation skal spille ind.

3.3.1.2 U.2000.2465.H

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T) er tiltalt for overtrædelse af STRFL § 237.³¹⁰ T nægter sig skyldig, men erkender sig skyldig i overtrædelse af STRFL § 246, jf. § 245, stk. 1. T påstår dog frifindelse efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Anklagemyndigheden fremsætter påstand om straf, muligt efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³¹¹ T kendes skyldig efter STRFL § 237 og idømmes straf efter særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³¹² Dommen ankes til Højesteret, hvorefter Højesteret ændrer landsrettens dom, således at straffen nedsættes.³¹³ Det findes i dommen relevant at undersøge, hvorvidt T var sindssyg som følge af sin tilstand, og om han derudover var utilregnelig. I relation til denne vurdering undersøges det endvidere, om T i så fald er omfattet af særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³¹⁴

---

³⁰⁹ U.2008.683/2.H, s. 12.

³¹⁰ U.2000.2465.H, s. 1f.

³¹¹ U.2000.2465.H, s. 2.

³¹² U.2000.2465.H, s. 2.

³¹³ U.2000.2465.H, s. 4f.

³¹⁴ U.2000.2465.H, s. 1.

Sindssygdomskriteriet

Det fremgår af landsrettens dom, at der er foretaget en ambulant mentalundersøgelse af T. Det fremgår heraf, at T ikke er sindssyg, men at T på gerningstidspunktet var påvirket af hash og svampe.³¹⁵ Det konkluderes herefter, at: “(...) *det må antages at han på tidspunktet for den påsigtede handling var i en stofudløst, forbigående tilstand af sindssyge.*”³¹⁶ Denne tilstand er under forarbejderne endvidere nævnt som en tilstand, der henhører under begrebet psykose, der beskriver det lægelige begreb sindssygdom. Det fremgår af Betænkning nr. 667 af 1972, at: “(...) *alkoholpsykose (...)*”³¹⁷ henhører under begrebet sindssygdom og psykose. Dette nævnes endvidere i retslitteraturen som: “(...) *psykose fremkaldt af indtagelse af rusmidler.*”³¹⁸ Det konkluderes endeligt i mentalundersøgelsen, at: “*T findes således omfattet af den i § 16, stk. 1, omhandlede personkreds.*”³¹⁹

Den ovenstående mentalundersøgelse suppleres med en udtalelse fra Retslægerådet, hvori det fremgår, at det: “(...) *ved en samlet klinisk afvejning af sværhedsgraden og kombinationen af symptomerne vil Retslægerådet finde det sandsynligt, at T på tidspunktet for det påsigtede forhold befandt sig i en psykisk abnormtilstand, der må ligestilles med sindssygdom, og at han således er omfattet af straffelovens § 16, stk. 1.*”³²⁰ Retslægerådet bekræfter således det, som mentalundersøgelsen også fremlægger om T's tilstand på gerningstidspunktet og finder også, at T er omfattet af anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1. Dette understøtter således, at bedømmelsen af mentalundersøgelsen ofte suppleres af en udtalelse fra Retslægerådet.³²¹

Domstolene lægger den lægelige konklusion til grund uden at anfægte det faktuelle, som fremgår af henholdsvis mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelser herom. Dette viser, at domstolene anerkender, at vurderingen af sindssygdomskriteriet henhører til den lægefaglige vurdering.³²²

Utilregnelighedskriteriet

Vurderingen af utilregnelighedskriteriet overdrages primært til nævningene i forbindelse med det ene tillægsspørgsmål, som lyder: “*1. Var tiltalte T ved begåelsen af den strafbare handling som følge af*

---

³¹⁵ U.2000.2465.H, s. 2.

³¹⁶ U.2000.2465.H, s. 2.

³¹⁷ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 20, spalte 1.

³¹⁸ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

³¹⁹ U.2000.2465.H, s. 2.

³²⁰ U.2000.2465.H, s. 3.

³²¹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 207.

³²² Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 20, spalte 2.

*indtagelse af rusmidler utilregnelig på grund af en forbigående tilstand af sindssygdom eller en forbigående tilstand, der må ligestilles hermed, jævnfør straffelovens paragraf 16, stykke 1, 1. punktum og 3. punktum?*³²³ Nævningene vurderer, at T var utilregnelig på gerningstidspunktet. Denne vurdering tiltrædes af domstolene.³²⁴

Herefter inddrages utilregnelighedskriteriet kort i Højesterets bemærkninger, hvori det nævnes, at: *“Tiltalte havde ikke tidligere erfaringer med aggressiv adfærd efter indtagelse af rusmidler og søgte at blive indlagt, da han var ved at komme i en tilstand af utilregnelighed.”*³²⁵ Det viser således, at man er bevidst om, at utilregnelighed er et krav for at henhøre under STRFL § 16, stk. 1. Men Højesteret indgår ikke i en nærmere vurdering af utilregnelighedskriteriet. Det kan dog hertil nævnes, at sagen udelukkende ankes med henblik på formildelse, hvorfor Højesteret ikke skal tage stilling til, hvorvidt forholdet falder ind under STRFL § 16, stk. 1.³²⁶ Den manglende forklaring af utilregnelighedskriteriet fra Højesterets side kan derfor forklares ud fra, at de helt simpelt ikke skal tage stilling hertil.

STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Anklagemyndigheden nedlægger påstand om straf, subsidiært straf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. De foretager således en helgardering i forhold til at sikre sig, at T ikke bliver straffri efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. De tre tidligere præsenterede kriterier nævnes kort i flæng, når STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. omtales, men der foretages ikke en egentlig gennemgang af kriterierne i relation til T's tilstand og omstændighederne omkring gerningstidspunktet. Der foretages kun en stillingtagen til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., når nævningene stilles tillægsspørgsmål 2, som lyder: *“2. Skal tiltalte T dog pålægges straf, fordi særlige omstændigheder taler derfor, jævnfør straffelovens paragraf 16, stykke 1, 3. punktum?”*³²⁷ Dette besvares bekræftende af nævningene, hvorefter retten tiltræder vurderingen.³²⁸ Det kan ud fra dette udledes, at domstolene finder de tre kriterier som værende opfyldt. Men der foreligger ikke en begrundelse for, hvorfor STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. kan finde anvendelse. Dette må udledes på baggrund af mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelse herom. Det kan i mentalundersøgelsen konkluderes, at de finder den påsigtede handling som værende rusmiddeludløst, og

---

³²³ U.2000.2465.H, s. 4.

³²⁴ U.2000.2465.H, s. 4.

³²⁵ U.2000.2465.H, s. 5.

³²⁶ U.2000.2465.H, s. 4f.

³²⁷ U.2000.2465.H, s. 4.

³²⁸ U.2000.2465.H, s. 4.

at de i øvrigt kalder denne tilstand en: “(...) forbigående tilstand af sindssyge.”³²⁹ De benytter sig således af begrebet, som fremgår af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Dette understøttes endvidere af Retslægerådet, der konstaterer, at: “Ved den aktuelle undersøgelse er han personlighedsmæssigt fundet umoden, præget af mangelfuld refleksionsevne, men ikke uden evne til at sætte sig ind i andres følelser og tanker. Der er ikke observeret sindssygelige symptomer, og han kan ikke betegnes som egentlig personlighedsforstyrret.”³³⁰ De konstaterer således implicit, at der har været tale om en forbigående tilstand, da T ikke kan betragtes som værende sindssyg på tidspunktet for undersøgelsen. Det kan herudover i øvrigt bemærkes, at både mentalundersøgelsen og Retslægerådet konkluderer, at der er tale om en rusmiddeludløst tilstand, hvorfor dette også stemmer overens med kriteriet i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Mentalundersøgelsen konkluderer, at tilstanden var: “(...) stofudløst (...)”³³¹ og Retslægerådet udtaler, at: “De beskrevne symptomer kan enkeltvis ses som en følge af påvirkning af rusmidler, især hallucinogener (...)”.³³² Det eneste kriterie som hverken mentalundersøgelsen eller Retslægerådet kommenterer på, er kriteriet om særlige omstændigheder. Dette afspejler, at denne vurdering skal foretages af domstolene. Dette var blandt andet hensigten bag reglerne, som fremgår af Folketings Tidende 1974-75, tillæg A, spalte 1617. De nævner heri, at: “(...) når særlige omstændigheder taler derfor, kan pålægges straf, når den sindssygelige tilstand er fremkaldt ved indtagelse af rusmidler. Reglen tænkes især anvendt i tilfælde, hvor tiltalte tidligere har været i en lignende tilstand, og hvor det derfor kan bebrejdes ham, at han påny har indladt sig på spiritusnydelse eller indtagelse af andre rusmidler.”³³³ Dette bruger Højesteret direkte, når de vælger at nedsætte T’s straf. Det fremgår af Højesterets bemærkninger til dommen: “Tiltalte havde ikke tidligere erfaringer med aggressiv adfærd efter indtagelse af rusmidler og søgte at blive indlagt, da han var ved at komme i en tilstand af utilregnelighed. Under hensyn til disse særlige omstændigheder samt tiltaltes alder og personlige forhold finder Højesteret, at straffen bør nedsættes til fængsel i 5 år.”³³⁴ Højesteret nævner eksplicit de særlige omstændigheder, og at det i dette tilfælde også omhandler, at T ikke tidligere er kommet i en lignende tilstand som følge af rusmiddelindtagelse. Det findes derfor ikke, at disse omstændigheder kan bebrejdes T. Højesteret ændrer i denne anledning straffen til fængsel i fem år. Det er her særligt at bemærke, at Højesteret blot nedsætter T’s straf og ikke finder, at kriteriet om særlige omstændigheder på denne baggrund ikke er opfyldt. Dette til trods for, at det netop fremgår af

---

³²⁹ U.2000.2465.H, s. 2.

³³⁰ U.2000.2465.H, s. 3.

³³¹ U.2000.2465.H, s. 2.

³³² U.2000.2465.H, s. 3.

³³³ Folketings Tidende 1974-75 (2. samling) Tillæg A, Spalte 1617.

³³⁴ U.2000.2465.H, s. 5.

forarbejderne, at der skal foreligge disse særlige omstændigheder, førend STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. finder anvendelse.³³⁵ Det må udledes af dommens præmisser, at Højesteret finder det godtgjort, at der er tale om særlige omstændigheder, da de henfører forholdet under STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Men at de lader T's gode personlige forhold og det faktum, at han ikke før har været i en lignende tilstand komme ham til gode i strafudmålingen.³³⁶ Det er således fortsat uklart, på hvilken baggrund man finder, at kriteriet om de særlige omstændigheder er opfyldt.

Sammenfatning

I henhold til dommens anvendelse af sindssygdomskriteriet og utilregnelighedskriteriet ses der en gennemgående fællesnævner for de to kriterier, som består i, at de ikke gennemgås uddybende af domstolene. Der forekommer derimod blot en kort begrundelse for inddragelsen ud fra mentalerklæringen, hovedspørgsmålet samt tillægsspørgsmålene, som nævningene svarer bekræftende på, og som domstolene tilslutter sig. Som anført må det antages, at Højesterets sparsomme gennemgang skyldes, at de udelukkende skal tage stilling til formildelse og ikke til, hvorvidt T henhører under STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. eller ej.

Dommen illustrerer tydeligt domstolenes kompetence overfor afgørelsen af sagen i forbindelse med anvendelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., da domstolene ikke følger Retslægerådets anbefaling i relation til frihedsstraf. Retslægerådet anbefaler dom til psykiatrisk behandling på et hospital for sindslidende fremfor almindelig frihedsstraf som den mest formålstjenlige foranstaltning.³³⁷ Retslægerådet udtaler, at: *“Såfremt T findes skyldig, skal Retslægerådet herefter som mest formålstjenlig foranstaltning, jf. straffelovens § 68, 2. pkt., anbefale dom til psykiatrisk behandling på et hospital for sindslidende med tilsyn af Kriminalforsorgen i forbindelse med sygehuset eller afdelingen under udskrivning, således at der af Kriminalforsorgen i forbindelse med overlægen kan træffes bestemmelse om genindlæggelse.”*³³⁸ Domstolene følger, som nævnt, ikke denne anbefaling og idømmer T frihedsstraf efter STRFL § 237, jf. § 16, stk. 1, 3. pkt.³³⁹ Der har i retslitteraturen været diskussion om, at domstolene ikke altid følger Retslægerådets udtalelser i henhold til sanktionsspørgsmålet.³⁴⁰ Dette understøtter denne afgørelse, da domstolene vælger ikke at følge Retslægerådets anbefaling om

---

³³⁵ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 46, spalte 1.

³³⁶ U.2000.2465.H, s. 4f.

³³⁷ U.2000.2465.H, s. 3.

³³⁸ U.2000.2465.H, s. 3.

³³⁹ U.2000.2465.H, s. 4f.

³⁴⁰ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 34f.

behandling på psykiatrisk afdeling fremfor almindelig frihedsstraf. Det viser således tydeligt, at det er domstolens kompetence, og at Retslægerådets udtalelser netop er vejledende.³⁴¹

3.3.2 Ikke omfattet

3.3.2.1 U.2005.199.H

Sagens faktum

Tiltalte (herefter T) tiltales for gentagne overtrædelser af færdselsloven og to overtrædelser af straffelovens § 241.³⁴² T nægter sig skyldig.³⁴³ T kendes skyldig i alle forhold og idømmes seks måneders fængsel.³⁴⁴ Dommen ankes til Vestre landsret, som stadfæster byrettens dom. Dommen ankes til Højesteret, hvori T påstår frifindelse for forhold 2-4 med påstand om straffrihed efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Højesteret idømmer straffrihed for forhold 2-4 om uagtsomt manddrab efter STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt.³⁴⁵ Det skal kort bemærkes, at T lider af sukkersyge.³⁴⁶ Problemstillingen i denne dom omhandler, hvorvidt T's sindssygelige tilstand er en følge af alkoholindtagelse, således at T omfattes af særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Sindssygdomskriteriet

Retslægerådet bliver i byretten bedt om at tage stilling til, hvorvidt T befandt sig i en tilstand af hypoglykæmisk chok, som udløses af lavt blodsukker. Retslægerådet finder det overvejende sandsynligt, at T op til det ene forhold var i en tilstand af hypoglykæmisk chok.³⁴⁷ Dette begrundes ud fra: *“(...) at sigtede forud for kørslen havde indtaget alkohol, og alkohol kan blokere for leverens mulighed for at frigøre det sukker, som er bundet til andre substanser i legemet, i tilfælde af faldende blodsukker (hypoglykæmi), at han under kørslen selv mærkede, at han begyndte at få det dårligt, at han havde lavt blodsukker ved indlæggelsen, samt at hans bevidsthedstilstand normaliseredes af sukkerindgift.”*³⁴⁸ Det fastlægges hertil, at: *“Hypoglykæmi har ikke medført bevidstløshed og kramper (hypoglykæmisk chok), som det ultimativt kan ses, men tilstanden må antages at have udviklet sig til en såkaldt tågetilstand.”*³⁴⁹ Der foretages ligeledes en undersøgelse af, hvorvidt T var under påvirkning

---

³⁴¹ Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*, s. 35.

³⁴² U.2005.199.H, s. 1f.

³⁴³ U.2005.199.H, s. 2.

³⁴⁴ U.2005.199.H, s. 7.

³⁴⁵ U.2005.199.H, s. 12.

³⁴⁶ U.2005.199.H, s. 1.

³⁴⁷ U.2005.199.H, s. 5.

³⁴⁸ U.2005.199.H, s. 5.

³⁴⁹ U.2005.199.H, s. 5.

af alkohol på gerningstidspunktet. Det konkluderes af Retslægerrådet, at: *“Da der ikke foreligger regelret klinisk undersøgelse med henblik på spirituspåvirkethed, er Retslægerrådet ikke i stand til at vurdere, i hvilken grad sigtede har været påvirket af alkohol.”*³⁵⁰ Dette kan således ikke fastlægges af Retslægerrådet. Men de udtaler, at: *“En tilstand af hypoglykæmisk tågetilstand må ligestilles med sindssygdom, og sigtede var således med overvejende sandsynlighed omfattet af straffelovens § 16, stk. 1, på tidspunktet for trafikulykken.”*³⁵¹ Retslægerrådet konkluderer endvidere, at det ud fra de grundlæggende oplysninger ikke kan antages, at T: *“(…) befandt sig i en af alkohol fremkaldt abnorm rustilstand...«*”.³⁵² Anklagemyndigheden anmoder i samme ombæring om, at Retslægerrådet foretager en vurdering af sammenhængen mellem T’s sukkersyge, alkoholindtagelsen og den tågetilstand, som T oplever på gerningstidspunktet.³⁵³ Til dette udtaler Retslægerrådet, at det ikke kan udelukkes, at der kan være en sammenhæng mellem sukkersygen og alkoholindtagelsen, således at dette til sammen kan have medført den hypoglykæmiske tilstand. Det kan ikke afvises, at også andre faktorer kan have medvirket til tilstanden.³⁵⁴ Byretten finder i deres begrundelse frem til, at: *“Retslægerrådet har oplyst, at en hypoglykæmisk tågetilstand må ligestilles med sindssygdom, og at tiltalte således med overvejende sandsynlighed var omfattet af straffelovens § 16, stk. 1, på ulykkestidspunktet.”*³⁵⁵ Dette viser, at byretten følger Retslægerrådets vurdering.³⁵⁶ Dette illustrerer endvidere et tilfælde af den udvidede personkreds i STRFL § 16, stk. 1, som udgør de ligestillede tilstande. Den hypoglykæmiske tilstand nævnes eksplicit i retslitteraturen som værende et eksempel på en tilstand, der må ligestilles med sindssygdom.³⁵⁷

Landsretten går ikke nærmere ind i sindssygdomskriteriet. Det kan på trods af dette udledes af landsrettens begrundelse og resultat, at de anser T’s tilstand som omfattet af sindssygdomsbegrebet, da de henfører den strafbare gerning til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³⁵⁸ Det ligger implicit heri, at landsretten anser den hypoglykæmiske tilstand som en sindssygelig tilstand, da man ellers ikke falder ind under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., som kræver, at gerningspersonen befinder sig i en forbigående sindssygelig tilstand.³⁵⁹

---

³⁵⁰ U.2005.199.H, s. 5.

³⁵¹ U.2005.199.H, s. 5f.

³⁵² U.2005.199.H, s. 6.

³⁵³ U.2005.199.H, s. 6.

³⁵⁴ U.2005.199.H, s. 6.

³⁵⁵ U.2005.199.H, s. 6.

³⁵⁶ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*; s. 20, spalte 2.

³⁵⁷ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

³⁵⁸ U.2005.199.H, s. 8.

³⁵⁹ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

Højesteret konkluderer imidlertid, at T ubestridt har befundet sig i: “(...) en tågetilstand udløst af hypoglykæmi, og at denne tilstand må ligestilles med sindssygdom, jf. straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt. (...)”.³⁶⁰ Domstolene har således i denne dom fulgt Retslægerådets udtalelser og har uden videre lagt disse til grund.

Utilregnelighed

Det gør sig gældende ved denne dom, at hverken byretten eller landsretten indgår i en nærmere vurdering af utilregnelighedskriteriet i forbindelse med anvendelse af § 16, stk. 1, 1. pkt.³⁶¹ Der finder en mindre diskussion sted om utilregnelighedskriteriet mellem T og Anklagemyndigheden i forbindelse med sagens gang i Højesteret, hvori Anklagemyndigheden udtaler, at: “Anklagemyndigheden har for det tilfælde, at § 16, stk. 1, 3. pkt., ikke kan føre til straf, anført, at straf kan pålægges efter 1. pkt., da T ikke var utilregnelig.”³⁶² Det viser ikke en nærmere inddragelse af utilregnelighedskriteriet. Men det viser en påstand fra Anklagemyndigheden om, at T må kunne idømmes straf, selvom T ikke findes omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., da de ikke anser ham som omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. som følge af utilregnelighedskriteriet.

I Højesterets begrundelse findes kriteriet derimod kort nævnt. Heri fastlægges det, at: “Det er ubestridt, at T på tidspunktet for kørslen i forhold 2-4 befandt sig i en tågetilstand udløst af hypoglykæmi, og at denne tilstand må ligestilles med sindssygdom, jf. straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt. Højesteret finder, at T var utilregnelig på grund af den sindssygelige tilstand under denne kørsel.”³⁶³ T findes hermed utilregnelig på gerningstidspunktet. Men Højesteret kommenterer ikke yderligere på, hvordan de er nået frem til denne konklusion. De konkluderer det blot på baggrund af den sindssygelige tilstand. Dette kan således stå i kontrast til det faktum, at der er tale om to selvstændige kriterier, som skal vurderes hver for sig. Det kan diskuteres, hvorvidt domstolene i dette tilfælde udelukkende baserer tilregnelighedsvurderingen på det faktum, at sindssygdomskriteriet allerede er opfyldt. Dette differentierer sig fra, hvad retslitteraturen illustrerer i relation til anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Det konkluderes heri, at vurderingen af utilregnelighedskriteriet henhører til domstolenes kompetence.³⁶⁴ Dette understøttes endvidere af forarbejderne, hvori det angives, at: “Ordet »utilregnelig« rummer et ikke-lægeligt forbehold, som giver retten adgang til at statuere strafansvar,

---

³⁶⁰ U.2005.199.H, s. 11.

³⁶¹ U.2005.199.H.

³⁶² U.2005.199.H, s. 9.

³⁶³ U.2005.199.H, s. 11.

³⁶⁴ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 208.

selvom en af de i § 16 nævnte abnormtilstande har foreligget på gerningstiden.”³⁶⁵ Utilregnelighedskriteriet bygger netop på et ønske om, at: “(...) der skulle stilles yderligere betingelser for straffriheden, således at domstolene ikke uden videre skulle være nødt til at statuere straffrihed, når der foreligger lægeerklæring om sindssygdom el. lign.”³⁶⁶ Det kan således forekomme misvisende, at domstolene i dette tilfælde henfører utilregnelighedskriteriet direkte til den sindssygelige tilstand.

STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Byretten lægger til grund, at T som udgangspunkt hører under anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., da den hypoglykæmiske tilstand anses som værende en ligestillet tilstand til sindssygdom. På trods af dette vælger byretten at idømme T frihedsstraf med den begrundelse, at T: “(...) allerede i 1990 fik stillet diagnosen sukkersyge, at han løbende er gået til kontrol for sin sygdom og derfor har været eller burde have været bekendt med de risici, sygdommen indebar for insulinchok, og dermed tilstandens betydning for og indflydelse på hans evne til at føre en bil, at han tidligere har oplevet insulinføling, at han på fastende hjerte tog sin bil på ulykkesdagen for at køre ind til byen for at forrette et ærinde, og at han aftenen forinden havde drukket spiritus i et sådant omfang, at han om morgenen kl. 9.42 fortsat havde en alkoholkoncentration i blodet på 0,81 0/00 (...)”³⁶⁷ Byretten tillægger det således vægt, at T har erfaring med sin sukkersygesygdom, og at T på trods af denne erfaring valgte at sætte sig bag rattet fastende efter at have indtaget alkohol aftenen forinden. Disse omstændigheder til sammen gør, at byretten vurderer, at T skal pålægges straf i medfør af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det er, som tidligere nævnt, en betingelse for anvendelse af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., at den sindssygelige tilstand er en følge af rusmiddelindtagelsen.³⁶⁸ Byretten lægger vægt på alkoholindtagelsen i dommens konklusion, men det fremgår ikke, hvorvidt denne alkoholindtagelse med sikkerhed har medført tågetilstanden for T. Der listes endvidere, som nævnt ovenstående, en lang række andre faktorer op, som byretten tillægger vægt i deres afgørelse om frihedsstraf til T.³⁶⁹ Det fremgår tydeligt af byrettens begrundelse, at de tillægger T’s egen skyld betydelig vægt i vurderingen af, hvorvidt T skal ifalde straf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Dette stemmer overens med Folketingstidende 1974-75, Tillæg A, spalte 1617, hvori det fremgår, at det i forarbejderne har været til tænkt, at det i særlige tilfælde skulle være muligt at pålægge straf, når den sindssygelige tilstand er

---

³⁶⁵ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 18, spalte 2.

³⁶⁶ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 18, spalte 2.

³⁶⁷ U.2005.199.H, s. 7.

³⁶⁸ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

³⁶⁹ U.2005.199.H, s. 7.

fremkaldt ved indtagelse af rusmidler.³⁷⁰ Det fremhæves i denne forbindelse, at: *“Reglen tænkes især anvendt i tilfælde, hvor tiltalte tidligere har været i en lignende tilstand, og hvor det derfor kan bebrejdes ham, at han påny har indladt sig på spiritusnydelse eller indtagelse af andre rusmidler.”*³⁷¹

Der kan argumenteres for, at byretten har fundet inspiration i dette, da det afspejler en stor grad af egen skyld. I byrettens tilfælde fokuserer de på indtagelsen af alkohol, men de går ikke yderligere ind i, hvorvidt T tidligere har haft problemer med hypoglykæmisk chok som følge af alkoholindtagelse.

Ved landsrettens behandling af sagen, foretages der en dybere gennemgang af T's viden og erfaring om alkoholindtagelse som sukkersygepatient. På denne baggrund konkluderer landsretten, at T under kørslen følte sig utilpas, hvorfor de tiltræder, at: *“(…) der foreligger sådanne særlige omstændigheder, at tiltalte bør pålægges straf (…).”*³⁷² Det kan heraf udledes, at landsretten vurderer, at T med sin viden og erfaring bør pålægges straf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.

Højesteret går direkte ind i et af de tre kriterier for anvendelse af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., som siger, at den sindssygelige tilstand skal være en følge af rusmiddelindtagelsen.^{373 374} Herefter inddrages Retslægerådets udtalelse i forbindelse med Højesterets begrundelse, hvori det fremgår, at: *“(…) det er overvejende sandsynligt, at alkoholindtagelsen i væsentlig grad har bidraget til udviklingen af den svære hypoglykæmi, men at den ikke direkte har medført denne tilstand, og at andre faktorer kan have bidraget til anfaldet.”*³⁷⁵ Ud fra denne udtalelse lægger Højesteret endeligt til grund, at der ikke er en direkte sammenhæng mellem alkoholindtagelsen og den udløste hypoglykæmiske choktilstand hos T. Tilstanden anses derfor ikke at være omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³⁷⁶ Denne afgørelse tiltrædes af fire ud af fem dommere. Den femte dommer mener derimod, at det findes tilstrækkeligt godtgjort, at den sindssygelige tilstand var som følge af alkoholindtagelsen. Dommeren finder således, at der foreligger de nødvendige særlige omstændigheder sted for at pålægge straf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³⁷⁷

---

³⁷⁰ Folketingstidende 1974-75 (2. samling) Tillæg A, Spalte 1617.

³⁷¹ Folketingstidende 1974-75 (2. samling) Tillæg A, Spalte 1617.

³⁷² U.2005.199.H, s. 8.

³⁷³ Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (II. Udgave, 1. oplag)*, s. 209.

³⁷⁴ U.2005.199.H, s. 12.

³⁷⁵ U.2005.199.H, s. 12.

³⁷⁶ U.2005.199.H, s. 12.

³⁷⁷ U.2005.199.H, s. 12.

Sammenfatning

Anvendelsen af sindssygdomskriteriet ses ikke yderligere uddybet af domstolene, men domstolene lægger sindssygdomskriteriet til grund ud fra Retslægerådets vurdering og udtalelser. Det skal hertil bemærkes, at det psykiatriske kriterium i denne dom får en afgørende betydning, da sammenhængen mellem T's psykiske tilstand og indtagelsen af alkohol ender med at være afgørende for T's straffrihed. Både byretten og landsretten finder det så overvejende sandsynligt, at der foreligger denne sammenhæng, hvorfor de finder T's psykiske tilstand og omstændighederne omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Højesteret inddrager en supplerende erklæring fra Retslægerådet, hvori yderligere afklaring ønskes i henhold til, hvorvidt der er den nødvendige sikkerhed for at idømme T frihedsstraf efter STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.³⁷⁸ Det ses således tydeligt, at den psykiatriske vurdering af omstændighederne og T's psykiske tilstand er af afgørende betydning for at kunne bedømme, hvorvidt forholdet omfattes af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Navnlig fordi Højesteret ender med at konstatere det diametralt modsatte af både byretten og landsretten. Højesteret tillægger Retslægerådets vurdering afgørende betydning, da de, som anført ovenfor, angiver, at alkoholindtagelsen ikke direkte har medført denne tilstand.³⁷⁹ Det kan således konkluderes, at domstolene tillægger den psykiatriske vurdering betydelig vægt.

Domstolene indgår ikke i en egentlig vurdering af utilregnelighedskriteriet. Utilregneligheden fastlægges kort i Højesterets begrundelse og resultat. Byretten og landsretten går ikke nærmere ind i denne vurdering af T's tilregnelighed. Dette på trods af at Anklagemyndigheden ved anken til Højesteret angiver, at: "*Anklagemyndigheden har for det tilfælde, at § 16, stk. 1, 3. pkt., ikke kan føre til straf, anført, at straf kan pålægges efter 1. pkt., da T ikke var utilregnelig.*"³⁸⁰ Anklagemyndigheden anmoder her direkte om, at der tages stilling til T's utilregnelighed, såfremt T ikke findes omfattet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. På trods af at T ender med at blive frifundet for straf som følge af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., hvori tilregnelighedsvurderingen er det ene kriterium, følger der ikke en videre vurdering af denne.

Det kan endvidere bemærkes, at denne dom adskiller sig ved domsafsigelsen i Højesteret, da der i denne sag foreligger dissens på 4-1. Dissens kan være udtryk for flere ting i en afgørelse, men i dette tilfælde kan det blandt andet være et udtryk for, at domstolene endnu ikke, trods STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.'s levetid, er enige om, hvordan denne anvendes i praksis. Denne dissens afspejles godt gennem behandling lige fra byret til Højesteret, hvoraf det kan udledes, at de enkelte dommere ikke er helt

---

³⁷⁸ U.2005.199.H, s. 9f.

³⁷⁹ U.2005.199.H, s. 12.

³⁸⁰ U.2005.199.H, s. 9.

enige om, hvad der skal tillægges vægt ved afgørelsen af, hvorvidt STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. finder anvendelse. Højesteret bliver derfor nødsaget til at fastlægge, hvornår man ikke hører under STRFL § 16, stk. 16, 3. pkt., og at man tillægger det afgørende betydning, at sindstilstanden skal være en direkte følge af alkoholindtagelsen. Dette ses særligt ved Højesterets inddragelse af forarbejderne, hvori de omtaler lovgivers intention med anvendelsesområdet for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Der sættes her særligt fokus på, at STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. har et snævert anvendelsesområde.³⁸¹

3.3.3 Delkonklusion

Alle tre domme har en tydelig fællesnævner, da de på den ene eller anden måde belyser de tre kriterier, som STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. indeholder. Det kan lægges til grund ud fra dommene, at domstolene primært kommenterer på de særlige omstændigheder, hvorimod det primært er lægerne, som omtaler kriterierne om forbigående sindssygelig tilstand og rusmiddelpåvirkning. Det er kun i U.2005.199.H, hvor domstolene involverer sig i rusmiddelpåvirkningen. Det kan derfor konkluderes, at domstolene antageligt afskærer sig fra at gå nærmere ind i mere end ét kriterie for STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., så snart det konstateres, at ét af kriterierne ikke er opfyldt. Kriterierne er kumulative, hvilket betyder, at såfremt et af kriterierne ikke er opfyldt, kan særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. ikke finde anvendelse. Dette understreger U.2005.199.H, hvori Højesteret siger, at alene af den grund, at alkoholindtagelsen ikke med sikkerhed kan siges at have medført den forbigående sindssyge tilstand, så falder forholdet udenfor anvendelsesområdet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det må derfor antages, at domstolene ikke finder det nødvendigt at indgå i en yderligere begrundelse for anvendelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. og dennes kriterier, såfremt det kan konkluderes, at ét af dem ikke er opfyldt.

Der ses endvidere en differentieret tilgang til anvendelse af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., da byretten, landsretten og Højesteret i det analyserede praksis har forskellige tilgange til bestemmelsens anvendelse i praksis. De tre kriterier i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. anvendes i de analyserede domme på forskellig vis, og de bliver ikke gennemgået slavisk i relation til at finde ud af, hvorvidt gerningspersonen falder ind under anvendelsesområdet. Derudover kommenteres der ikke dybere på de tre kriteriers indhold, på nær de særlige omstændigheder i enkelte tilfælde. De to andre kriterier nævnes nærmere i relation til vurderingen af straffrihed i forhold til STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt., på trods af at dette ikke var intentionen ved indførelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. De tre kriterier skal vurderes i sammenhæng med hinanden i forhold til at vurdere, hvorvidt gerningspersonen skal ifalde

---

³⁸¹ U.2005.199.H, s. 11.

strafansvar alligevel. Dette kan være et udtryk for, at domstolene ikke har en klar og ensartet praksis på dette område. Dette ses eksempelvis i U.2008.683/2.H, hvori Højesteret finder det nødvendigt at illustrere STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt.'s anvendelsesområde for at vise lovgivers intention bag bestemmelsen, og hvordan denne skal bruges i praksis.

3.4 Den danske straffelovs regulering af straffrihed for sindssyge lovovertrædere i forhold til den norske regulering

Det er ovenfor fastlagt, at den danske regulering af STRFL § 16, stk. 1 ikke bygger på et rent psykiatrisk kriterium. Men at netop dette har været diskuteret under forarbejderne til straffeloven af 1930, hvori den norske regulering nævnes som eksempel på en sådan regulering. Norge havde før ikrafttræden af deres nyligt reviderede straffelov en bestemmelse i den daværende straffelovs § 44, som byggede på et rent psykiatrisk kriterium.³⁸²

Den dagældende straffelovs § 44 lød:

”Den som på handlingstiden var psykotisk eller bevisstløs straffes ikke.

Det samme gjelder den som på handlingstiden var psykisk udviklingshemmet i høj grad.”³⁸³

Denne regulering udelukker således strafansvar for gerningspersoner, som på gerningstidspunktet var “psykotiske” eller “bevisstløse”. Begrebet “psykotisk” omfatter gerningspersoner, der befinder sig en tilstand præget af psykotiske symptomer, som påvirker vedkommendes opfattelse af virkeligheden.³⁸⁴ Hvorimod begrebet “bevisstløs” skal forstås som en tilstand af konfusion, hvor der ikke er en forbindelse mellem gerningspersonens bevidsthed og de handlinger, som denne foretager sig.³⁸⁵ Straffriheden i den dagældende straffelovs § 44 er således knyttet direkte til det psykiatriske kriterium, hvorefter gerningspersonen udelukkende skal besidde én af de to ovenstående tilstande for at opnå straffrihed. Der findes på dette tidspunkt intet krav om utilregnelighed hos gerningspersonen.³⁸⁶

Den dagældende straffelovs § 44 modificeres af den også daværende § 45, som udgør en begrænsning af straffriheden for gerningspersoner, som selvforskyldt har bragt sig i en tilstand af

---

³⁸² Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 56f.

³⁸³ LOV-1902-05-22-10, Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), LOV nr. 10 af 22/5/1902. Lovdata (1902). (Ophevet)

³⁸⁴ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 57.

³⁸⁵ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 58.

³⁸⁶ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 58.

“bevisstløshet” som følge af rusmiddelindtagelse.³⁸⁷ § 45 udgjorde således en undtagelse til reglen om straffrihed og regulerer et område, hvor der kan idømmes frihedsstraf alligevel.

Disse bestemmelser oplever en revidering i 2005, hvor en ny straffelov gør sit indtog og erstatter de tidligere regler. Straffeloven af 2005 træder først i kraft i oktober 2015.³⁸⁸ De tidligere §§ 44 og 45 erstattes i den nye straffelov af den nugældende § 20. Det skal dog hertil bemærkes, at den nye § 20 undergår nogle ændringer af ordlydsmæssig karakter fra 2005-versionen til den version, der trådte i kraft i oktober 2015. Derudover er § 20 ændret igen i 2019³⁸⁹, som nu har følgende ordlyd:

”Den som på handlingstidspunktet er under 15 år, er ikke strafferettslig ansvarlig.

Det samme gjelder den som på handlingstidspunktet er utilregnelig på grunn av

- a. sterkt avvikende sinnstilstand*
- b. sterk bevissthetsforstyrrelse eller*
- c. høygradig psykisk utviklingshemming.*

Ved utilregnelighetsvurderingen etter annet ledd skal det legges vekt på graden av svikt i virkelighetsforståelse og funksjonsevne.

Den som forbigående er utilregnelig som følge av selvforskyldt rus, fritas ikke for straff, med mindre særlige grunner tilsier det. Den som har en vedvarende tilstand som nevnt i annet ledd bokstav a og som selvforskyldt fremkaller en utilregnelighetstilstand, kan straffes dersom særlige grunner tilsier det.”³⁹⁰

Det ses i den nye straffelovs § 20, at der nu fremgår et tilregnelighedsbegreb, som ikke fremgik af den daværende § 44. Det skal bemærkes, at tilregnelighedsvurderingen bygger på det medicinske princip. Dette indebærer, at: “(...) når en av de nevnte tilstander er konstatert å ha foreligget på handlingstidspunktet, er vedkommende straff fri, uten at det er krav om sammenheng mellom

---

³⁸⁷ Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*, s. 58.

³⁸⁸ LOV-2005-05-20-28, Lov om straff (Straffeloven), LOV nr. 28 af 20/5/2005. Lovdata (2005).

³⁸⁹ LOV-2019-06-21-48, Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), LOV nr. 48 af 21/06/2019. Lovdata (2019).

³⁹⁰ LOV-2019-06-21-48, Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), LOV nr. 48 af 21/06/2019. Lovdata (2019).

*tilstanden og den straffbare handlingen.*³⁹¹ Dette er således i modsætning til det blandede princip, hvorefter der kan foretages en vurdering af, hvorvidt der er sammenhæng mellem den psykiske tilstand og den straffbare handling.³⁹²

Det blandede princip kendetegner netop den danske regulering, som det er præsenteret ovenfor. Der har i Danmark været en længere diskussion om, hvorvidt man ved straffeloven af 1930 skulle basere straffrihedsbestemmelsen på et psykiatrisk kriterium eller ej.³⁹³ Disse diskussioner har været genoptaget gennem årene, og det var også netop denne diskussion, som var en del af grundlaget for Betænkning nr. 667 af 1972. Det er heri også nævnt, at den norske straffelovs dagældende § 44 netop bygger på et rent psykiatrisk kriterium.³⁹⁴ Det danske Straffelovråd har haft en særlig kontakt med det norske Straffelovråd til udarbejdelsen af betænkningen og til sparring af det ovenstående spørgsmål.³⁹⁵ På trods af diskussionerne frem og tilbage om et rent psykiatrisk kriterium, er dette aldrig blevet ved andet end diskussionerne i dansk ret. Det adskiller sig fra den udvikling, den norske straffelov har gennemgået i forhold til straffrihed for psykisk syge lovovertrædere. Det ses gennemgående i Norges lovændringer, at de baserer deres straffrihed på et medicinsk kriterium, på trods af at de har inkluderet utilregnelighed i ordlyden af den nuværende § 20. Det viser netop, at Norge ikke benytter sig af det blandede princip, som afspejler den danske regulering gennem tiden. Uagtet at den danske bestemmelse har været genstand til megen diskussion lige fra indførslen af STRFL § 16 i 1930 og frem til den nuværende formulering af bestemmelsen, har det ikke givet anledning til en ændring af kriterierne og anvendelsesområdet heraf. Det kan således antages, at den lovgivende forsamling i Danmark ikke har været tilstrækkeligt overbeviste om, at man skal overlade vurderingen af straffrihed udelukkende til den lægelige vurdering. Denne overbevisning stemmer i øvrigt også overens med det, som det norske Tilregnelighetsudvalg udtaler i forarbejderne til den norske straffelov. Det fremgår her, at: *“Tilregnelighetsudvalget vil også tydeliggjøre at det er domstolen, ikke de sakkyndige, som har siste ord i saken(...)”*.³⁹⁶ Dette viser, at man både i Danmark og Norge anerkender domstolens kompetence. Det kan således ses, at den norske regulering til en vis grad ligner den danske. Dette ses

---

³⁹¹ Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak), som kaldes Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), s. 12.

³⁹² Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak), som kaldes Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), s. 12.

³⁹³ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 18, spalte 1.

³⁹⁴ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 18, spalte 1.

³⁹⁵ Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*, s. 10, spalte 2.

³⁹⁶ Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak), som kaldes Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), s. 12.

særligt med reguleringen af særtilfælde, hvorefter man alligevel kan pålægge en sådan gerningsperson straf. Dette stemmer overens med den danske STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Det er derfor bemærkelsesværdigt, at den danske og norske regulering adskiller sig på det rent psykiatriske kriterium overfor de blandede kriterier.

Kapitel 4

4.1 Konklusion

Formålet med afhandlingen er at analysere relevant retspraksis for at fastlægge STRFL § 16, stk. 1's anvendelsesområde. Særligt med fokus på bestemmelsens to kriterier samt særreglen i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Afhandlingen kan i den forbindelse konkludere, at der forefindes to kriterier i STRFL § 16, stk. 1, som er; sindssygdomskriteriet og utilregnelighedskriteriet. Disse skal begge være opfyldt, førend en eventuel gerningsperson kan opnå straffrihed som følge af STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Det kan endvidere konkluderes, at der findes tre kriterier i STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., som er; den sindssygelige tilstand skal være en følge af rusmiddelindtagelsen, tilstanden skal være forbigående og særlige omstændigheder skal gøre sig gældende.

Der oplystes i retslitteraturen en række sindssygdomme, som omfattes af sindssygdomsbegrebet og derfor også antages at være omfattet af sindssygdomskriteriet i STRFL § 16, stk. 1, 1. pkt. Det kan således konkluderes, at der ikke forekommer nogen tvivl i relation til at fastlægge, hvorvidt gerningspersonen besidder en sindssygdom eller ikke. Det kan i den forbindelse konkluderes, at sindssygdomskriteriet vurderes af psykiatere ud fra mentalundersøgelserne og Retslægerådets udtalelser i forhold til gerningspersonen. Der tegner sig en tydelig rød tråd gennem de analyserede domme, hvoraf det fremgår, at domstolene i alle tilfælde følger mentalundersøgelsen og Retslægerådets udtalelse. Dette stemmer overens med lovgivers intention med kriteriet, og det viser således en tydelig kompetencefordeling i relation til sindssygdomskriteriet. Domstolene involverer sig dog i vurderingen af, hvilke foranstaltninger der findes at være mest formålstjenlige. Domstolene kan således tilsidesætte Retslægerådets anbefaling i relation til valg af foranstaltning. Sindssygdomskriteriet er i de offentliggjorte domme det mest belyste kriterie i form af gengivelse af både mentalundersøgelse og Retslægerådets udtalelse hertil. Dette er særligt at bemærke i relation til den årelange diskussion om, hvor meget indflydelse den retspsykiatriske vurdering skal have i den samlede afgørelse af, hvorvidt gerningspersonen henhører under STRFL § 16, stk. 1. Det viser, at den retspsykiatriske vurdering som

udgangspunkt har en stor andel i vurderingen af anvendelsesområdet af STRFL § 16, stk. 1, men at domstolene trods dette har det afgørende ord i sagen.

Utilregnelighedskriteriet er mere uklart fremstillet i det trykte praksis, da det i meget af det udvalgte praksis slet ikke fremgår, at der foretages en egentlig vurdering. Det kan dog konkluderes, at det henhører til domstolenes kompetence at foretage vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen var utilregnelig på gerningstidspunktet. Det fremgår således ikke, at læger og psykiatere kommenterer på tilregnelighedsspørgsmålet, da dette er udenfor deres kompetenceområde. Det kan tillige konkluderes, at domstolene anvender en årsagsmæssig sammenhæng mellem den begåede gerning og gerningspersonens sindstilstand til at vurdere, hvorvidt gerningspersonen var utilregnelig på gerningstidspunktet. Det kan dog sammenfattende konkluderes, at domstolene ofte ikke kommenterer yderligere på vurderingen heraf. De lægger blot til grund, at det enten ikke kan påvises, at der har været en sådan sammenhæng, eller at det ikke kan påvises, at der ikke har været. De bruger således samme helgardering til at begrunde, hvorfor vedkommende enten var utilregnelig eller ikke var. Det ses i både TfK 2015.1032/2 og TfK.2008.265.V, at der bruges den samme begrundelse, på trods af at dommene får det omvendte udfald. Dette stemmer overens med forarbejdernes forslag til, at selve vurderingen af utilregnelighedskriteriet kan vurderes ud fra en årsagsmæssig sammenhæng mellem sindstilstanden og den begåede gerning. Den årsagsmæssige sammenhæng skal netop bidrage til vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen på trods af sindssygdom har kunnet handle fornuftsmæssigt. Der foretages dog i de fleste af de gennemgåede domme ikke denne vurdering af utilregnelighedskriteriet og kausaliteten mellem gerningen og sindstilstanden. Det lægges blot til grund, at der enten er holdpunkter for den konklusion, eller også er der ikke.

Afhandlingens analyse af retspraksis vedrørende anvendelsen af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. har vist, at der ikke er skabt en ensartet linje for anvendelsesområdet af denne. Det fremgår af 18-10562/2020 om den patologiske rus, at domstolene ikke hjemler til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. i den henseende, som forarbejderne og lovgiver har haft med bestemmelsen, og det som bestemmelsens ordlyd lægger op til. Det ses, at domstolene hjemler hertil som straffrihedsgrund, trods at dette ikke har været hensigten med STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt., som netop udgør en særregel for at pålægge straf. Derudover tegner der sig i den øvrigt analyserede praksis et billede af, at der kan være en vis forvirring i forhold til anvendelsesområdet af STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. Denne forvirring over anvendelsen af særreglen understreges i U.2008.683/2.H, hvori Højesteret kortlægger forarbejdernes intentioner bag reglen, og som følge heraf hjemviser landsrettens dom til fornyet behandling. Det kan slutteligt hertil konkluderes, at det analyserede praksis i forhold til STRFL § 16, stk. 1, 3. pkt. på hver sin måde illustrerer

de tre kriterier i bestemmelsen, men at der ikke er nogen rød tråd i inkluderingen og beskrivelsen af disse.

Det kan ud fra sammenligningen mellem norsk og dansk ret konkluderes, at de to landes retstilling adskiller sig fra hinanden, da Norge har valgt at benytte sig af et rent psykiatrisk kriterium. Danmark benytter derimod blandede kriterier, som er henholdsvis sindssygdomskriteriet og utilregnelighedskriteriet. De to lande har dog en fællesnævner, som er et klart udtryk om, at det er domstolene, der har det sidste ord i sagen.

Afhandlingen har fra dets første tegn sat fokus på den længerevarende diskussion om ordlyden og kompetencefordelingen vedrørende STRFL § 16, stk. 1. Diskussionen har særligt centreret sig om, hvorvidt STRFL § 16, stk. 1 skal bestå af et rent psykiatrisk kriterium, eller om domstolene skal bibeholde forbeholdet i tilregnelighedsvurderingen. Afhandlingens gennemgang af STRFL § 16, stk. 1's historie, kriterierne og retspraksis viser, at omtrent 100 år og flere diskussioner mellem de to fagområder senere, er man ikke kommet nærmere på en ændring af STRFL § 16, som alle parter kan se sig tilfredse med.

4.2 Litteraturliste

Artikel:

Ross., Alf. (1979). *Psykose og tilregnelighed*. (U.1979B.225). Karnov Group.

Gottlieb, Peter. Dahl Jensen, Poul. Brandt-Christensen, Mette. Kramp, Mette. (2008). *Rustilstande og (u)tilregnelighed (årgang 2008, nr. 6)*. Juristen.

Bøger:

Elholm, Thomas. Jakobsen, Morten Niels. Madsen, Lasse Lund. (2019). *Kommenteret straffelov – Almindelig del (11. Udgave, 1. oplag)*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Haug, Martin. Simonsen, Jørn. (2010). *Retslægerådet og Retspraksis (1. Udgave, 1. oplag)*. København: Thomson Reuters Professional A/S.

Kamber, Simon. (2015). *Psykisk syge lovovertrædere i nordisk strafferet*. Juridisk Institut, Aarhus Universitet.

Kistrup, Michael. Lund Poulsen, Jakob. Røn, Jens. Rørdam, Thomas. (2023). *Straffeprocessen (4. Udgave, 1. oplag)*. København: Karnov Group.

Kramp, Peter. Lunn, Villars. Waaben, Knud. (1996). *Retspsykiatri (1. Udgave, 1. oplag)*. København: GadJura.

Lund., Preben. (2011). *Sindssyg i gerningsøjeblikket?* Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S.

Munk-Hansen, Carsten. (2021). *Den juridiske løsning (2. Udgave, 1. oplag)*. Djøf Forlag.

Munk-Hansen, Carsten. (2022). *Retsvidenskabsteori (3. Udgave, 1. oplag)*. Djøf Forlag.

Waaben, Knud. (1997). *Retspsykiatri og strafferet i historiens lys*. Janssen-Cilag A/S.

Waaben, Knud. (1999). *Strafferettens almindelige del – II. Sanktionslæren (4. Udgave, 1. oplag)*. København: Forlaget Thomson A/S.

Cirkulære:

Justitsministeriet. (2022) Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle. CIR1H nr. 10136.

Forarbejder:

Straffelovrådet. (1972) *Betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger*. Det juridiske laboratorium ved Københavns Universitet. (Betænkning nr. 667 af 1972)

Folketingstidende 1974-75 (2. samling) Tillæg A, Spalte 1615/1616 - 1617/1618 af 6375/6376.

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak), som kaldes Endringer i straffeloven og straffeprocessloven mv. (skylddevne, samfunnsvern og sakkyndighet).

Lovgivning:

Love

Almindelig borgerlig Straffelov af 10. februar 1866. (1902) Th. Linds Efterfølgers Forlag.

Lov 1930-04-15 nr. 126 (Borgerlig Straffelov), Lov nr. 126 af 15/4/1930. Karnov Group (1930), https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000290536?tab=time_travel.

Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 (Straffeloven), LOV nr. 1360 af 28/9/2022. Karnov Group (2022), <https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000914322?tab=karnov>. (Straffeloven – forkortet STRFL)

Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655 (Retsplejeloven), LOV nr. 1655 af 25/12/2022. Karnov Group (2022), <https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000918983?tab=karnov>.

Ændringslove

Lov 1975-06-26 nr. 268 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven., Lov nr. 268 af 26/6/1975. Karnov Group (1975). https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000298522?tab=time_travel.

Lov 1997-04-15 nr. 274 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforløb m.v., Lov nr. 274 af 15/4/1997. Karnov Group (1997). https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000278577?tab=time_travel#L1997274.

Udenlandsk lovgivning

LOV-1902-05-22-10, Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) , LOV nr. 10 af 22/5/1902. Lovdata (1902). https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1902-05-22-10/*#* (Opphevet)

LOV-2005-05-20-28, Lov om straff (Straffeloven), LOV nr. 28 af 20/5/2005. Lovdata (2005). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=LOV-2005-05-20-28,%20Lov%20om%20straff%20>. (Den norske straffelov)

LOV-2019-06-21-48, Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), LOV nr. 48 af 21/06/2019. Lovdata (2019). <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2019-06-21-48>.

Hjemmeside:

Danmarks domstole. (2020). *Højesterets virksomhed*. <https://domstol.dk/hojesteret/om-hojesteret/hojesterets-virksomhed/>. Besøgt senest den 3. maj 2023.

Karnov Group. (ingen dato). <https://pro.karnovgroup.dk/b/areas/karnov-online>. Besøgt senest den 4. maj 2023.

Mikkelsen, Jens Kruse. Holst, Nicolaj Sivan. (2022). *Lovbekendtgørelse 2022-09-28 nr. 1360 Straffeloven*. (Karnovs noter) https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000914322?annotationId=LBKG20221360_NKAR0&tab=karnov#LBKG20221360. Besøgt senest den 4. maj 2023.

Civilstyrelsen. (ingen dato). *Rådets organisation og sammensætning Retslægerådets medlemmer*. <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/retslaegeaadet/om-retslaegeaadet/organisation-og-sammensætning>. Besøgt senest den 13. maj 2023.

Rapport:

Bock, Camilla. Brandt-Christensen, Mette. Gabrielsen, Gorm., m.fl. (2017). *§ 16-undersøgelsen*. Region Hovedstaden – Psykiatrien og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Retspraksis:

Højesteret

Dom, U.1996.1460.H

Dom, U.2000.2465.H

Dom, U.2005.199.H

Dom, U.2007.855.H

Dom, U.2008.683/2.H

Landsret

Dom, U.1966.460.V

Dom, U.1972.676.Ø

Dom, TfK2008.265.V

Dom, TfK2015.1032/2.V

Dom, U.2016.328.Ø

Byret

Dom, 18-10562/2020